

naše planine

**3-4
1991**

naše planine

le nostre montagne

nos montagnes

our mountains

unsere berge

ČASOPIS PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE THE JOURNAL OF THE ALPINE ASSOCIATION OF CROATIA

Urednik - Editor: Prof. dr. Željko Poljak,
YU - 41000 Zagreb, A. Cesarca 5

Izlazi u šest dvobroja godišnje

Pretpлата za 1991. godinu: dinarska protuvrijednost od 25 DEM (za inozemstvo dvostruko)

Uplate slati na žiro račun Planinarskog saveza Hrvatske (broj 30102 - 678 - 5535). Na uplatnici treba naznačiti: Za »Naše planine« i ispisati čitku adresu pošiljaoca. Izdavač je Planinarski savez Hrvatske. Redakcija: 41000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel.: 448 - 774, radno vrijeme 9 - 15 sati. Oslobođeno od poreza na promet na osnovi mišljenja Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu (br. 5499 od 26. 12. 1972.).

God. 43 (83)	Ožujak - travanj 1991	Broj 3 - 4
Volume 43 (83)	March - April 1991	Number 3 - 4
Od 1898. godine "Hrvatski planinar", od 1949. "Naše planine"		

SADRŽAJ

Nikola Aleksić: Planinarski savez Hrvatske u 1990. godini . . .	49
Darko Berljak: Deset godina, deset ekspedicija	53
Branko Sajfert: Pismo s izvidnice na Masherbrum u Karakorumu	61
Anton Filipčić: Pisang ili moj način	63
Mirjana Trošelj: Podgrizen	64
Dunja Horvatin: Svi moji suveniri	67
Ivan Jakovina: Slike iz slavonskih planina	70
Zora Čeko: Oj Mosore, Mosore	72
Josipa Štibrić: Jednoga zimskog dana u Samoborskom gorju . . .	73
Mira Šincek: U kalendaru zima - u planini proljeće	74
Martin Sušac: Večer na Ivančici	75
Slaven Dobrović: Speleološka ekspedicija u Batmanhöhle	78
Predstavljamo vam planinarska društva	82
Dr. Željko Poljak: Naši planinari iseljenici	84
Nikola Kizem: Katalog planinarskih značaka	85
Dr. Željko Poljak: Planinarski časopisi u svijetu	89
In memoriam	91
Sportsko penjanje	91
Publicistika	92
Vijesti	92

Slika na naslovnoj stranici:

Posljednja vertikalna (-1200 m) Batmanhöhle

Foto: Robert Erhardt

UREDNIČKI ODBOR

Nikola Aleksić
Borislav Aleraj
Darko Berljak
Vlado Božić
Milivoj Kovačić
Ivan Marchiotti
Krunoslav Milas
Tomislav Pavlin

DOPIŠNICI IZ REGIJA

Miroslav Ambruš-Kiš
Ivan Jakovina
Miljenko Pavešić
Đuro Priljeva
Ante Rukavina
Milan Sunko
Cvjetko Šošarić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Željko Poljak

Priprema, tisak i dorada:

Tiskara »Spiridon Brusina«
vl. Danica i Ante Pelivan
Lomnica D., Velika Gorica

Planinarski savez Hrvatske u 1990. godini

Izveštaj za XVI. skupštinu 13. travnja

U okviru PSH djelovalo je 138 planinarskih društava. Osnovano je sedam novih i to: "RTV" i "Duga" Zagreb, "Ante Bedalov" Kaštel Kambelovac, "Novska 90", "Jelengrad" Kutina, "Osorščica" Mali Lošinj i "Crnopac" Gračac. Markice za tekuću godinu nisu podigla ova društva: "Djed" Kostajnica, "Ferimport" Zagreb, "Grafičar" Osijek, "Kozarac" Vrbovsko, "Plavinka" Zabok, "Plješivica" Titova Korenica, "Rudnik" Tršće i "Vraniczany" Začretje.

Osim kroz društva, rad se odvijao i putem regionalnih saveza (odbora) kojih na području Republike Hrvatske djeluje sedam i to: Planinarski savez Zagreb, Općinski planinarski savez Rijeka, Planinarski savez Slavonije, Planinarski savez Zagorskog planinarskog puta, Planinarski odbor Dalmacije, Savez Moslavačko-banijske regije, a tokom godine osnovan je Planinarski savez Gorskog kotara sa sjedištem u Ravnoj Gori.

Broj registriranih članova u 1990. g. iznosio je ukupno 31.296 odnosno po kategorijama: odraslih 17.191, omladine 6319 i podmlatka 7786. Broj članova je u odnosu na 1989. g. (35.626) manji za 4330 ili po kategorijama: odraslih 3094, omladine 778 i podmlatka 458. Radi usporedbe navodimo podatak da je i u 1989. g. u odnosu na 1988. smanjen broj članova, ali za svega 198, i da je do 1988. stalno rastao broj članova.

XV. skupština PSH održana je u Zagrebu 12. svibnja uz sudjelovanje 78 delegata (od ukupno 136). Usvojeni su izvještaji o radu organa PSH u 1989, izvještaj Odbora samoupravne kontrole PSH i prijedlog za dodjelu priznanja PSH. Donešen je program rada i financijski plan PSH, te smjernice imenovanj radnoj grupi za pripremu novog Statuta PSH koji bi trebala usvojiti iduća redovna skupština PSH.

Predsjedništvo PSH u toku godine održalo je 9 sjednica na kojima su razmatrana aktualna pitanja iz rada naše organizacije i to organizacijska, gospodarska, financijska, stručna itd. Posebno treba naglasiti aktivnosti na pripremi materijala za redovnu skupštinu PSH, kao i rad na izradi prijedloga nacrtu Statuta. Pripremljeni nacrt upućen je na razmatranje svim planinarskim društvima, regionalnim savezima i komisijama PSH.

Članovi Predsjedništva sudjelovali su na većim akcijama regionalnih saveza i planinarskih društava, te surađivali s raznim radnim organizacijama. Posebno su dva puta održani radni dogovori s predsjednikom Europske pješačke federacije o produženju europskih pješačkih puteva E-4, E-6 i E-7 kroz Hrvatsku, te tradicionalni sastanak

u okviru Sarajeva s predstavnicima PS BiH i PZ Slovenije, na kojem su razmatrana pitanja od zajedničkih interesa.

Od značajnijih akcija organiziran je tradicionalni planinarsko-skijaški pohod od Jasenka do Matić-poljane u kojem je sudjelovalo oko 200 planinara i skijaša, te Dan planinara Hrvatske 1. i 2. rujna na Baškim Oštarijama uz sudjelovanje oko 700 planinara. Akcija je bila organizirana u povodu dvadesete obljetnice Republičke planinarske transverzale "Po planinama Republike Hrvatske", početka gradnje novog planinarskog doma i otvorenja planinarskog puta kroz Dabarske kukove koji je trasiralo i markiralo PD "Novi Zagreb". Nažalost, predviđeno polaganje kamena temeljca nije obavljeno zbog upravnih i administrativnih problema u općini Gospić.

Na planu **izdavačke i propagandne djelatnosti**, a na osnovi raspoloživih sredstava, izdano je treće, dopunjeno izdanje "Planinarskog dnevnika" u 3000 primjeraka, priručnik u kojem su adresar planinarskih društava i objekata, kalendar akcija i drugi važniji podaci, zatim priručnik za markiranje planinarskih puteva, razglednice Zavižana, komercijalne značke Velebita i prigodne značke i filatelističke omotnice povodom "Dana planinara Hrvatske". Za potrebe izdavanja turističke karte "Alpe-Jadran" pripremljeni su podaci o planinarskim objektima i stazama. Zahvaljujući financijskoj konstrukciji utvrđenoj na početku godine i unaprijed nabavljenom papiru, časopis "Naše planine" je uz minimalan iznos pretplate i dotacije (bez uredničkog i suradničkih honorara) tiskan u tiraži od 2600 primjeraka bez financijskih gubitaka. Poslovnica PSH redovno je prodavala vlastitu i tuđu planinarsku literaturu i značke, te na taj način ostvarila značajan prihod za PSH.

Na drugom programu Radio Zagreba i Radio Sljemena redovno se svakog utorka, odnosno petka, emitiraju planinarske emisije, kao i na nekim drugim radiostanicama, a dnevni tisak i listovi nekih poduzeća redovno ili povremeno objavljuju podatke o planinarstvu.

HTV Zagreb je angažiranjem urednika Josipa Gobca snimila seriju dokumentarnih emisija o Velebitu i planinarima "velebitašima", čije je emitiranje upravo u toku. Za knjižnicu PSH i dalje se nabavljaju nova izdanja planinarske literature i časopisi. Za korisnike knjižnica je otvorena svakog ponedjeljka od 17 do 19 sati.

Gospodarska komisija i Odbor za izgradnju planinarskog doma na Baškim Oštarijama nastavili su s radom prema planu "Desetljeća Velebita".

Nakon završenog probijanja ceste do samog doma na Zavižanu, što je besplatno izvela Šumarija Senj, uređen je potporni zid i izrađene nove pristupne stepenice. Nastavljeno je s uređenjem Rosijevog skloništa, kuće na Alanu (gdje je organizirano i dežurstvo u ljetnim mjesecima), te skloništa na Radlovcu i Oštarijama.

Djelatnost Odbora za izgradnju Baških Oštarija bila je slijedeća: do konca listopada završena je tehnička dokumentacija glavnog projekta. Izvršeno je dodatno projektiranje radi uvjeta uređenja prostora što ih je izdala Skupština općine Gospić, te je na osnovi ovih uvjeta izvršena parcelacija zemljišta odnosno formirana građevinska parcela od 5070 m² i deposedacijski elaborat koji je 24. srpnja upućen Imovinsko-pravnoj službi općine Gospić sa zahtjevom za dodjelu neizgrađenog zemljišta. S obzirom na veličinu investicije, nosilac konzalting usluge Projekt-biro Gospić predložio je, u dogovoru sa članovima Odbora, izgradnju u tri faze od 1991. do 1993.g. Ukupni troškovi s uređenjem okoliša iznosili bi 12.800.000 dinara.

Odbor je predložio, a Predsjedništvo PSH prihvatilo da se općini Gospić uputi zahtjev da uvrsti program izgradnje doma "Baške Oštarije" i rekonstrukcije objekata na Visočici, Štirovcu i Šugarskoj dulibi u programe koji bi se najvećim dijelom financirali iz Fonda za brži razvoj nedovoljno razvijenih krajeva Hrvatske. Odbor će proširiti svoju djelatnost na rekonstrukciju navedenih objekata. Daljnji je osnovni zadatak Odbora utvrđivanje titulara (vlasnika) objekata s pripadajućom parcelom. Odbor predlaže da PSH prihvati ovaj model i za druge objekte kao poticaj svim planinarskim društvima da srede imovinsko-pravna pitanja svojih planinarskih kuća i odgovarajućih parcela. Za Visočicu, Štirovac i Šugarsku dulibu Odbor je izradio parcelacijske elaborate i u toku je daljnji postupak za ishođenje vlasničkog stanja. Osim toga Odbor je pripremio osnovne projektne zadatke i prikupio ponude projekatana za izradu projektne dokumentacije.

Zbog velikog obujma poslova Odbor je 12. lipnja odlučio da osnuje pet operativnih grupa: 1. za pripremu izgradnje doma na B.Oštarijama, 2. za realizaciju marketinga za osiguranje sredstava za taj objekat, 3. za rekonstrukciju Štirovca, 4. za rekonstrukciju doma na Visočici i 5. za projektiranje i izgradnju nastavka Premužičeve staze u južni Velebit.

Četvrta operativna grupa zaključila je da prije rekonstrukcije doma na Visočici treba dovršiti izgradnju skloništa pored doma, prema projektu Projekt-biroa Gospić, poklonu toga biroa planinarima. Ovo je sklonište već u funkciji. Peta grupa je razmatrala projektiranje staze prema uvjetima i standardima Europskih pješačkih puteva i zamišljenog puta "Alpe-Jadran" te utvrdila redosljed faznog projektiranja. Prikupljena je zajednička

ponuda za geodetske radove, izradu projekta i konzalting usluge.

Budući da su se zadaci Odbora proširili i povećali s Programom razvoja planinarskog turizma općine Gospić, povećava se i financijski obim ulaganja, te je Odbor stoga izradio Program investicijskih djelatnosti PSH odvojeno za: 1. dom na Baškim Oštarijama, 2. parcelaciju i sređivanje imovinsko-pravnih poslova za objekte na Visočici, Štirovcu i Šugarskoj dulibi, 3. rekonstrukciju i adaptaciju tih objekata u 1991.g., 4. parcelaciju i sređivanje imovinsko-pravnih poslova za objekte u Paklenici, Stapu i Ivinim vodičama, te dogradnju kata u domu u Paklenici, 5. dogradnju Zavižana i adaptaciju skloništa Mali Halan i 6. sklonište Marasovac na Strugama.

Komisija za školovanje kadrova organizirala je u suradnji sa Fakultetom za fizičku kulturu Instruktorski tečaj u Zagrebu i na Bjelolasci. Ostale oblike školovanja i usavršavanja kadrova organizirale su stručne komisije. Alpinist i spasavalac Vladimir Mesarić sudjelovao je kao instruktor u školi za gorske vodiče u Manangu u Nepalu.

Komisija za GSS obavljala je organizacijske poslove: evidenciju članstva, vođenje arhive, vođenje registra (arhive) nesreća i akcija spašavanja, sazivanje sastanaka delegacija, osiguranje članova službe kod OZ i dr. Osim ovih obavljani su i slijedeći poslovi:

a) **Školovanje i usavršavanje.** Organiziran je i održan dvodnevni republički instruktorski seminar GSS-PSH na Biokovu s 22 sudionika iz 6 stanica. Voditelji Đuro Sekelj i Borislav Aleraj. Domaćin i neposredni organizator stanica GSS-Makarska. Za seminar je, kao i za prethodni, pripremljen posebni tiskani stručni materijal. Na savezni instruktorski ispit u Tamar upućena su dva kandidata. Oba su položila i stekla naslov instruktora GSS (Ivan Host-Zagreb i Drago Erceg-Makarska). Na tom ispitu je kao član ispitne komisije sudjelovao Borislav Aleraj. Organizirana su tri ispitna roka za gorske spasavaoce. Ispit je položilo i steklo naziv gorskog spasavaoca 9 članova Službe. Komisija za GSS PSH dala je instruktora za područje gorskog spašavanja (Darko Berljak) za zimski vodički tečaj PSH. Redoviti stručni izvještaj s godišnjeg zasjedanja međunarodne spasavalačke organizacije IKAR umnožen je i kao svake godine razaslan svim Stanicama na upotrebu. Planirani zimski republički tečaj GSS-PSH zbog nedostatka snijega prebačen je u 1991.g.

b) **Stručni rad.** Učinjena je analiza svih skijaških nesreća u kojima je intervenirala GSS-PSH u desetogodišnjem razdoblju 1980-1989, o čemu je referat iznesen na stručnom savjetovanju GSS-PSH. Pregled i analiza intervencija GSS-PSH 1989. kao i svake godine priređen je i predan za objavljivanje u časopisu "Naše planine".

c) **Organizacijski i operativni rad.** Osigurano je liječničko dežurstvo za natjecanje u dvoranskom penjanju "ART ROCK 1990" u Zagrebu. Organizirano je dežurstvo početkom svibnja u Paklenici. Upućena je molba OZ-u "Croatia" za nabavu novog terenskog vozila, koja je povoljno riješena: za GSS PSH i Komisiju za GSS-PSH dobiveno je novo vozilo Lada Niva.

d) **Obilježavanje 40. godina rada GSS-PSH.** U 1990. g. navršilo se 40 godina od osnutka GSS-PSH, druge po starosti spasavalačke službe u Jugoslaviji. Uz ovu obljetnicu bile su dvije radio-emisije o GSS-u. Organiziran je i održan svečani Zbor spasavalaca u prostorijama PSH u Zagrebu. Nakon referata o 40 godina rada, uručena su najzaslužnijim članovima službe te pojedincima i organizacijama koje su pridonijele radu i razvoju službe priznanja GSS-PSH, te priznanja Planinarskog saveza Hrvatske, među kojim vrijedi istaknuti najviše priznanje - plaketu PSH, koju je primila Služba te gorski spasavaoci Ismet Baljić, Stjepan Cibilić i Matija Mlinac. U prostorijama PSH postavljena je izložba o 40 godina rada GSS-PSH.

Nakon završetka Zbora, istog dana popodne je u planinarskom domu Hunjka na Medvednici održano stručno savjetovanje GSS-PSH na kojem su iznesene i raspravljene ove stručne teme:

- povijesni prikaz o počecima organiziranog spašavanja na Medvednici
- opasnosti od upotrebe opreme za skijaško trčanje u visokogorskom planinarenju
- upotreba traka (tape) umjesto zamki u zahvatima spašavanja u stijeni (Prussikov uzao i dr.)
- analiza ozljeda i nekih okolnosti skijaških nesreća u Hrvatskoj u razdoblju 1980. do 1989. g.
- opasnosti u speleoronjenju i mogućnosti intervencije
- radio-veza u GSS-u
- tehnika spašavanja skijaša s nove trosjedne žičare na Šljemenu
- perspektive GSS-a u novim društvenim prilikama.

Komisija za speleologiju

1. Speleološki skupovi

- u organizaciji SOŽ-a u Zagrebu je 12.5. održano 1. republičko savjetovanje o ronjenju u speleološkim objektima, s 12 sudionika (iz SO "Željezničar", "Velebit", DISKF i PD "Tajan" iz Zavidovića)
- na II. simpoziju o špiljskom turizmu održanom u Sežani 25-27.5. sudjelovao je predstavnik KS PSH s referatom
- u organizaciji SOV na Gorskom zrcalu na Medvednici održano je 26.5.90. Republičko savjetovanje o samospašavanju iz speleoloških

objekata s 13 sudionika (Željezničar, Velebit, Mosor, DISKF)

- na Simpoziju "Čovjek i krš" održanom u Jajcu od 1. do 3.6. sudjelovali su i predstavnici iz Hrvatske (Željezničar i Mosor), te dali 2 referata
- na okruglom stolu o spašavanju iz speleoloških objekata održanom u Jajcu 2.6.90. sudjelovala su dva predstavnika KS PSH iz SOŽ
- na 16. godišnjoj skupštini JZS održanoj u Preboldu 22-24.6. sudjelovala su dva predstavnika KS PSH
- na Republičkom savjetovanju o zaštiti špilja u Sloveniji održanom u jami Pekel kraj Prebolda 25.6. sudjelovale su dva predstavnika KS PSH
- na I. simpoziju o zaštiti krša održanom u Beogradu od 1. do 3.11. sudjelovao je predstavnik KS PSH s dva referata
- na konferenciji SSJ održanoj u Beogradu 2.11. sudjelovao je predstavnik KS PSH.

2. Školovanje

- KS PSH je dala nagrade (poklone u speleološkoj literaturi) polaznicima speleoloških škola. Zagrebačku speleološku školu, koja je održana od 10.3. do 28.4., od 20 polaznika školu završilo je 17. Splitsku speleološku školu od 7.3. do 10.6. od 13 polaznika završilo je 7.
- Na Instruktorski tečaj PSH, održan u Zagrebu na FFK od 16 do 25.4. i 28-29.4. na Bjelolasici, KS PSH je uputila 9 speleologa (7 iz Velebita i 2 iz Željezničara) koji sada polažu ispite.
- Za Savezni speleološki tečaj (tečaj KKS PSJ) u organizaciji KS PS Srbije, održan na Bjelolasici od 15-21.8, KS PSH je dala jednog instruktora i više članaka za prigodna skripta (bilo je 11 polaznika iz Srbije, Makedonije i BiH, te 7 instruktora iz Srbije i Hrvatske).
- Tokom godine za planinarski naziv speleolog položila su ispit 4 člana (tri iz Velebita i jedan iz Željezničara).

3. Akcije na terenu

- Republički speleološki logor održan je na južnom Velebitu u području Crnopca od 4-13.8. u organizaciji SOŽ. Sudjelovalo je 7 članova iz SOŽ i SOV, a istraženo 12 jama; najdublja je 117 m.

4. Razno

- Služba vodička KS PSH po špilji Veternici vodila je posjetitelje po špilji i brinula o održavanju špilje.
- Koordinator KS PSH za najveće speleološke objekte 3 puta je u toku godine objavio popis najdubljih i najdužnih speleoloških objekata u Hrvatskoj i jednom u Jugoslaviji.
- Predsjednik KS PSH je 17.5. zajedno s predstavnicima SOV, Republičkog zavoda za zaštitu prirode i Restauratorskog zavoda Hrvatske posjetio špilju u kamenolomu Tounj i Upravu kamenoloma Tounj radi zaštite od zatrpavanja ulaza u špilju i pravne zaštite špilje.

- Tri predstavnika KS PSH prisustvovala su svečanosti uvođenja električne rasvjete u špilju Samograd kod Perušića 15.10. KS PSH je izdala dopunu Tumača zapisnika speleoloških istraživanja (u šapirografskoj tehnici).
- U petak 14.12. u društvenom domu PSH su članovi SO "Velebit" održali predavanje o svojoj speleološkoj ekspediciji u jamu Batman u Austriji od 6-15.10. S 8 članova spustili se do dna (1219 m) i tako postigli hrvatski rekord u dubini spuštanja u jame. Putem Zapisnika sa sastanka KS PSH svi SO-i su stalno bili obavještavani o radu KS PSH te primali i davali razne informacije.
- U Italiji na terenima Brunica provedena je zimska škola za vodiče sa šest kandidata i tri instruktora.
- Organizirane su vježbe za vodiče iz osnova alpinističke tehnike na Okiću, vježbe iz orijentacije i vježbe spašavanja unesrećenoga.
- Provedeni su ispiti za vodiče ljetnih pohoda u dva termina. Dvanaest vodiča položilo je sve ispite i steklo naziv vodič ljetnih pohoda. Održan je na Ivančici XVII. zbor vodiča kojem su prisustvovali vodiči pripravnici i vodiči društvenih izleta (42 sudionika).

Komisija za planinarske puteve i označavanja

Najznačajnije akcije Komisije bile su ove:

- Štampan je priručnik za obilježavanje i registraciju planinarskih puteva
- Održano je više sastanaka Komisije u vezi s neposrednim zadacima na uređenju planinarskih puteva
- Održano je više sastanaka s planinarskim društvima pojedinih područja, na kojima su dogovorena i pismeno određena područja djelovanja pojedinih društava (u Splitu, Zadru, Sibniku, Zagrebu i Ličkoj regiji), odnosno, obuhvaćene su planine: Zagrebačka gora, Samoborsko gorje, Žumberačko gorje, Kozjak, Mosor, Omiška Dinara i Velebit.
- Dogovoreno je i konačno razrađeno razgraničenje planinarskih puteva na Velebitu.
- Pozvana su planinarska društva (dva puta) da registriraju transverzale pri ovoj komisiji odnosno promjene na njima.
- Komisija je sudjelovala u pripremi organizacije rada na Europskim pješačkim putevima (E-4, E-7, E-6).
- U organizaciji naše komisije bile su tri akcije na uređivanju velebitskih planinarskih puteva (čišćenje, markiranje i podzidavanje): Oltari-Zavižan-Gromovača-Rossijevo sklonište); Zavižan-Velebitski botanički vrt, Balinovac, Plan.dom Zavižan, Šugarska duliba-Peč-Lukovo Šugarje; odneseni su žigovi na pojedine vrhove Velebita; u tim akcijama sudjelovali su članovi PD Željezničar i Zanatlija Zagreb, te Krndija Našice.
- Pripremljen je materijal za školovanje kadrova za markaciste.
- Instruktori su na ljetnom seminaru obučavali studente Fakulteta za fizičku kulturu u tehnici kretanja po planinskom terenu, u orijentaciji, spašavanju unesrećenog i logorovanju. Seminari od 3 put po 5 dana održani su na terenima Gorskog kotara.
- Petorica vodiča pohađali su predavanja i polagali ispite na Fakultetu za fizičku kulturu kako bi stekli naziv instruktor-vodič.
- Vodiči su preko svojih stanica izveli niz akcija vođenja i to uspone u Dolomitima, Golici, Velebitu, Biokovu, Risnjaku, Snježniku, a organizirana je i provedena akcija čamčarenja po rijeci Soči.

Vodiči su sudjelovali u akcijama svojih matičnih planinarskih društava. Ovaj kontinuirani rad vodičke službe bio je dovoljna garancija za nekoliko stotina izletnika i planinara koji su bili na našim akcijama i vjerojatno ostvarili zamišljene težnje o osvajanju dotad za njih nedokučivih vrhova.

Komisija za orijentaciju djelovala je na osnovi usvojenog programa i kalendara orijentacijskih natjecanja. Sva natjecanja su održana, a u njima su sudjelovali članovi iz osam planinarskih društava. Organizirana je Liga orijentacijskih natjecanja u Hrvatskoj i Jugoslaviji. Klupski prvak Jugoslavije za 1990. je PD "Vihor" iz Zagreba, a tri ekipe iz Hrvatske na prvenstvu Jugoslavije u planinarskoj orijentaciji također su se svrstale u sam vrh.

Zahvaljujući zalaganju pojedinaca, društava i pojedinih organizacija, najveći napredak očitovan je u juniorskoj kategoriji, čija su dva člana u okviru Jugoslavenske reprezentacije na svjetskom juniorskom prvenstvu postigli značajnije rezultate. Četiri sudionika prisustvovala su u Švedskoj najmasovnijem višednevnom natjecanju "O-RINGEN" u čijem okviru se organizira i školovanje perspektivnih orijentacista.

Mogućnosti razvoja orijentacije mnogo su veće, ali nažalost društva toj djelatnosti posvećuju premalo pažnje.

Deset godina, deset ekspedicija

DARKO BERLJAK

ZAGREB

Posljednjih godina mnogi su me često zapitki-vali, zašto u "Našim planinama" gotovo ništa ne objavljujem o alpinističkim ekspedicijama koje sam vodio.

Glavni je razlog bio što se o svakoj od njih dovoljno pisalo u dnevnom tisku, pa bi to bilo neaktuelno ponavljanje, a teško se bilo i odlučiti kojoj ekspediciji dati prednost; kako se jedna završila, odmah sam počeo raditi za slijedeću i ona mi je odmah bila zanimljivija od prethodne.

Pisati o alpinističkim ekspedicijama nije samo golo štivo namijenjeno čitaocu, već i neka vrsta obveze da se svima koje to zanima ili koji će jednog dana krenuti u ta područja pruži kvalitetna informacija, jer ona će im uštedjeti mnogo nepotrebna otkrivanja nečega što se već zna.

Da tog duga ne bi bilo previše, a i broj ekspedicija postao je zaokružen, evo što sam radio posljednjih deset godina.

Bio sam vođa jednog trekkinga na Kilimanjaro u Tanzaniji, instruktor na školi za gorske vodiče u Nepal, vođa izvidnice na tibetanskoj strani Everesta, vođa Prvog hrvatskog pohoda na Kavkaz u SSSR-u, i vođa svih šest zagrebačkih alpinističkih ekspedicija: na Huandoy u Peruanskim Kordiljerima, na Annapurnu I i IV, Ama Dablam i Ngojumba Kang u nepalskoj Himalaji i na Qomolangmu ili Mount Everest u Tibetu.

Osim uobičajnih podataka o svakoj od tih akcija, pokušat ću opisati neku od zgoda ili zanimljivosti na tim putovanjima.

1. Prvi hrvatski pohod na Kavkaz (1981)

Organizator: Planinarski savez Hrvatske

Termin: 12.7-2.8.1981.

Logor: Shelda (1980 m), Kabardino-Balkarskaja Republika (SSSR)

Uspori: Elbrus (5642) 6 članova, smjerovi teškoće III°-V^o u Nakra Tauu, Pik Kavkazu, Slobodnoj Španjolskoj, ukupno 12 uspona, postavljanje spomen-ploče stradalima na pohodu 1974. godine.

Članstvo: A.Mažar, A.Bučan, N.Pivac, G.Barač (PD "Mosor"), D.Tropčić (PD "Dubovac"), D.Buinac (PD "Željezničar"), J.Sekelj, B.Ognančević, E.Alikalfić, D.Berljak, vođa (PDS "Velebit").

Po odlasku u alpinističke logore u SSSR-u, uobičajeno je da cijelu ekipu pregleda "vrač" (doktor, na ruskom). Pošto smo svi izjavili da sutra idemo na Elbrus, koji nije tehnički kompliciran, ali ima visinu koja može biti prepreka ako se krene neaklimatiziran, zanimali su me rezultati liječničkog pregleda. Zapravo, to je više bio nek test i krajnje je jednostavan. Mjeri se tlak, puls,

penje se i spušta s neke stolice po ritmu metronoma, obave se mjerenja i ponavljaju nakon kraćeg odmora. Za dobivanje konačnog rezultata upotrebljavaju se tablice s godinama starosti i težinom. A on je bio slijedeći. Najbolji Bučan i Alikalfić, malo slabiji Tropčić i ja, ostali prosječno, dvojica slabi, a jedan je proglašen slučajem gdje ne bi bilo loše da mu se pruže određene medicinske i stomatološke usluge.

Dva dana poslije vratili smo se s Elbrusa. Na vrhu su bila navedena četvorica, neki su odustali stotinjak metara ispod vrha, a ostali puno niže. Nakon desetak dana, poslije uspona u obližnjim stijenama, većina se vratila i bez poteškoća se popela, ali je ostala dilema: je li predviđanje za prvi uspon bila "vradžbina" ili medicina. To je ionako negdje jedno te isto.

2. Prva zagrebačka alpinistička himalajska ekspedicija "Annapurna IV" (7525 m) 1982.

Područje: Annapurna Himal (Nepal)

Organizator: Planinarski savez Zagreba

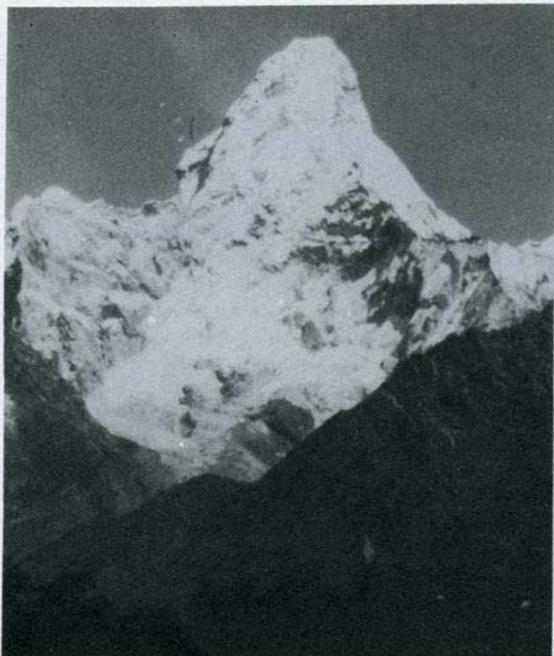
Bazni logor (4700 m) 1.10.-20.10.1982.

Uspori na vrh djelomično u alpskom stilu 17.10.1982. (Alikalfić, Bago) i na sjeverni vrh (Gobec), svi po smjeru istočno rebro - sjeverni greben.

Članstvo: Ž.Gobec (PD "Vihor"), D.Baruškin (PD "Željezničar"), E.Alikalfić, M.Bago, R.Draganić, B.Mrden, M.A.Kiš, D.Berljak, vođa (PDS "Velebit").

Većina dojmova s neke ekspedicije odnosi se na osvajanje vrha ili na neki detalj uspona, ali se događa još mnogo toga ništa manje zanimljivog, a nekad i prilično uzbudljivog. Iz idućih rečenica moglo bi se dobiti dojam da na našim putovanjima sve vrvi zmijama, ali to je bio jedini takav slučaj koji nam se dogodio na svim dosadašnjim ekspedicijama.

Išli smo dolinom rijeke Marsyandi prema Annapurnama. Donji dio pristupa je po suprotropskom predjelu. Jedne večeri postavili smo šatore na kraju nekog sela i u visokoj travi sjeli za velik stol što smo ga nosili u Bazu. Tijekom večere osjetio sam da mi je nešto prošlo preko gole noge. Kada sam osvijetlio baterijom vidio sam samo neki rep koji je začas nestao u travi. Taj dan smo vidjeli nekoliko guštera i rep sam brzo svrstao u tu grupu reptila. Nakon nekog vremena ipak sam provjerio što se događa ispod stola. Nasuprot mene, oko noge stolice na kojoj je sjedio Boško, puzala je neka gadna zmija. Rekao sam mu neka se polagano ustane i makne od stola. Međutim, proradila je njegova lovačka strast, kako je poslije objasnio, još o djetinjstvu u Dalmatinskoj zagori, kada je lovio

Ama Dablam – najljepša planina na svijetu

poskoke. Štunuo je stolac, ni više ni manje nego na stol, pa je nastao priličan kaos među prisutnima. Zmija je otpuzala sa stola i krenula prema šatorima. Boško nije odustajao. Našao je neku okruglu cjepanicu i valjao je po zmiji. Dotrčali su Sherpe s velikom batinom i zamahnuli. Gmaz je dobro prošao, jer su ga promašili, ali ne i Boško, koga su opalili po golim prstima. Skakao je na jednoj nozi oko uzroka cijele nevolje i jako se drečao. U međuvremenu došao je kuhar s kukrijem i tim sječivom prikratio muke gotovo dva metra dugoj kobri, jer smo tada vidjeli da dotična spada u tu vrstu. Ne znam nije li 1982. bila po kineskom kalendaru Godina zmije, jer smo i prilikom povratka pronašli jednu ispod kreveta u kući gdje smo spavali. Uputili smo ozbiljnu žalbu gazdi, koji je sa cijelom obitelji i lijepim brojem kokoši i koza spavao u istoj sobi. On je vrlo ljutito ulovio gmizavca, bacio ga kroz prozor i puhnuo u petrolejku. Ti čudni Bijelci, i njihovi prohtjevi! Gundaju ako mi je ispod kreveta "home snake", zmijurina koju svaki dobri gazda drži da mu tamani miševе.

3. Kilimanjaro (5895 m) 1983.

Smjer uspona: Mandara, Horombo, Kibo, Uhuru Peak (Tanzanija)

Organizator: privatni dogovor preko Planinarskog saveza Zagreba

Termin: 5.8-30.8.1983.

Sudionici: 19 članova iz društava Zagreba, Bjelovara i Križevaca.

Kad se već spominju netipične "opasnosti" koje mogu snaći putnika u svjetski poznatim planinama i u njihovoj okolini, svakako treba spomenuti i ovaj trenutak. Naime, na njemu je nekima od nas prijetilo da budu "reš" pečeni, solidno izgrizeni, ako ne i pojedeni, a na kraju da skončaju u teškoj provinciji Tanzanije. Vozeći se iz Moshija prema ulazu u Park, vidjeli smo velik oblak u srednjem djelu Kilija.

S prvim mrakom, koji nikako nije dolazio, vidjeli smo i od čega se on sastoji. Iz njega je lizao plamen širok nekoliko kilometara, osvjetljavajući cijelu okolicu. Slijedeći dan je put prema vrhu vodio kroz sredinu požara. Na početku sve je izgledalo bezazleno, a kada smo stavili marame preko lica, preskakivali i vrludali između vatre, kašljući od gustog dima, uvidjeli smo da nam se lako može dogoditi da umjesto na vrhu završimo kao pečenke. Dokaza za to bilo je na sve strane. Mnoge sitne životinje ležale su na svakom koraku. Najviše je bilo miševa i kameleona. Zahvaljujući brzim nogama probili smo se do kuće Horombo, odakle se vidjela prava veličina požara. Protezao se preko deset kilometara u dužinu i zauzimao oko 400 visinskih metara. Domaćini su nam rekli da se vatra javlja svakih nekoliko godina, a raslinje se obnovi nakon prve veće kiše.

Nakon uspona otišli smo na foto-safari. To mi je već bio peti ili šesti po redu i gnjavio sam vozača neka negdje pronađe leoparda, jer sam osim njega vidio sve važnije afričke životinje. Tražili smo ga bezuspješno satima, i odustali. Vraćali smo se cestom prema izlazu iz Parka, odjednom je jedna od putnica viknula: "Vidjela sam neku micu-macu!" Vozač je zaustavio "Land-Rover" i počeo se vraćati. Iz lišća je virio šareni rep. Naglo smo zakočili i imali što vidjeti: dva metra iznad nas kroz otvoreni krov vozila gledao nas je primjetno zaplašeni leopard. Tko zna o čemu je razmišljao, jer smo ga očito iznenadili. Tako je naglo pokušao pobjeći da se poskliznuo na grani i zamalo pao u automobil u kojem nas je bilo desetak. Nasreću, pokazao se ipak spretnim, pa nas je poštedio pitanja - što raditi s uzrujanim leopardom u "Land-Roveru"?

Nekoliko dana prije povratka odlučili smo provesti koji dan na Zanzibaru i, nakon što smo platili povratnu kartu, s nekoliko preostalih dolara u džepu ugodno smo se smjestili u nekom malom aviončiću. Vrata su se zatvorila, motori upalili i čisto slučajno postavim putniku do sebe dosta neumjesno pitanje: "Je li to avion za Zanzibar"?

Odgovor je bio da samo što nismo poletjeli za Lindi, koji je na granici s Mozambikom. Viknuli smo pilotu da zaustavi i obišli nekoliko sličnih letjelica dok nismo pronašli onu pravu.

4. Škola za gorske vodiče - Manang (1984)

Područje: Annapurna Himal (Nepal)

Organizator: KOTG PZS i Nepal Mountaineering Association

Termin: 23.8-16.9.1984.

Članstvo: D.Baruškin, D.Berljak, Ž.Gobec, V.Mesarić, B.Predović, Tashi Jangbu-Sherpa, Z.Korenčan, voda.

Otišao sam na školu u Manang ne znajući da ću, osim ljepota Nepala i svega što ide uz to, imati sreću upoznati dvije "Sreće" s kojima će biti povezani svi moji slijedeći dolasci u Himalaju. Na jeziku Sherpa sreća se kaže Tashi, a tako su se zvala dvojica na toj školi. Tashi Jangbu-Sherpa bio je instruktor kao i ja, a Tashi Tenzing-Sherpa tečajac u mojoj grupi.

Bilo mi je čudno ovdje predavati o povijesti himalajizma, jer je među studentima bilo i onih koji su je sami stvarali. Osvajači Everesta, Cho-Oyua, Manaslua, Dhaulagirija sjedili su u školskim klupama pažljivo slušajući i zapisujući svaku sitnicu. Neka sam predavanja preinačio da bi manje iskusni tečajci, a i ja zajedno s njima, naučili od njih. Mislim da smo o lavinama doznali više nego da smo pročitali sve knjige o tome, nakon gotovo natjecanja Sherpa da u detalje opišu u kakvim su sve lavinama letjeli niz snježne padine.

Svaki slobodni trenutak provodio sam u njihovom društvu, a s dva Tashija sklopio prijateljstvo koje traje i danas. Tashi Tenzing je bio moj sirdar na Ama Dablamu, a Tashi Jangbu je preko svoje agencije "Everest trekking" organizirao sve potrebno za ekspedicije na Ngojumbu Kang, Everest i Annapurnu I. Posebno mi je drago što je on bio prvi Sherpa koji je došao u Zagreb (1989), a kada nisam u Nepal, često se čujemo telefonom i iz prve ruke saznam što je tamo novog.

5. Druga zagrebačka alpinistička ekspedicija "Huandoy" 1985.

Područje: Cordillera Blanca (Peru)

Organizator: Planinarski savez Zagreba

Termin: Bazni logor (4600 m) 4.6-16.6.1985.

Uspioni: prvenstveni IV°, V°, 70°, 800m u sjevernoj stijeni Huandoy Este (6070) Butković, Ognančević, Puzak; Pisco (5900) sedam ljudi, djelomično na Huandoy Norte i Chopicalqui (Ognančević)

Članstvo: D.Butković, B.Puzak (PD "Zagreb Matica"), D.Šimunković, D.Berljak, voda (PDS "Velebit").

Jedna je od temeljnih stavki svake ekspedicije cijena avionske karte. Rijetka su predstavništva stranih aviokompanija koja me nisu imala "čast" upoznati. Najbolji primjer za to je tadašnji šef u Air France-u, kompaniji kojom smo letjeli u Južnu Ameriku. Za vrijeme puta u Limu, kamo je putovao s nama - jer smo mu toliko "prirasli" srcu - rekao mi je: "Znaš Darko, meni se smrači kada udeš u ured". Naime, gnjavio sam ga preko godinu dana oko cijene, termina, broja putnika, carga i

ostalog. Bilo nas je malo i pronalazio sam putnike sa svih strana da dobijemo jeftiniju tarifu. Nakon dogovora o svemu, mi uopće nismo ni putovali, jer se te 1984. godine naglo pojavila mogućnost da idem na školu u Nepal. Tako smo sve odgodili za godinu dana poslije, a ostali nedužni putnici koje sam pronašao otputovali su za male novce. Na tim interkontinentalnim letovima bilo je mnogo doživljaja. Jednom smo kapetanu aviona, kada je obilazio putnike, dali neke suvenire, a on nas je pozvao da dođemo nakon večere u cockpit. Prošli smo kroz avion, nonšalantno se popeli na kat u B-747 i kroz prostor gornje klase htjeli ući u pilotsku kabinu. Tako nije mislila jedna stjuardesa, koja se preko nekoliko kolica s hranom bacila na nas. Nije lako biti ni terorist, jer smo tako nekako izgledali, bradati i ne baš reprezentativno obučeni. Pojavio se naš pilot i uveo nas u cockpit. Sad je bio red na nama da zinemo. Veliki "Jambo jet" vozila je, kao da je igračka, djevojka ne starija od tridesetak godina, a izgledom kao iz najboljih modnih žurnala. Dugo smo se zadržali, a na odlasku nam je rekla da će ona spustiti avion. Međutim, kad je došao taj trenutak, da je i izgubila koji kotač ili slomila krilo, nitko iz moje ekipe to najvjerojatnije ne bi ni primijetio, jer su svi spavali dubokim snom nakon unošenja enormnih količina jela i pića.

Prema vrhu Ngojumbje Kanga

Bazni šatori na Ngojumbi duboko ispod snijega

6. Treća zagrebačka alpinistička himalajska ekspedicija "Ama Dablam" (6812 m) 1986.

Područje: Barun Himal (Nepal)

Bazni logor: (4620 m) 10.10-21.10.1986.

Prvenstveni uspon u južnoj stijeni 45°-60°(80°), solo usponi na vrh Benković (16.10), Alikalfić (18.10), Puzak (19.10)

Članstvo: Ž.Gobec (PD "Vihor"), J.Benković (PD "Kamnik"), B.Puzak, D.Butković (PD "Zagreb-Matica"), J.Ferluga, M.Saletto (TV Zagreb), E.Alikalfić, M.Bago, dr.J.Berljak, D.Berljak, voda (PDS "Veletit").

Na školi u Manangu dogovorio sam se s Tashi Tenzingom da organiziram ekspediciju na Ama Dablam na kojoj će on biti sirdar. Prije nekoliko godina bio je na vrhu te planine, jedne od najljepših na svijetu, koja se vidi iz njegove kuće u Khumjungu. Put ekspedicije po zemlji Sherpa-Khumbu bio je nalik na prijateljski izlet, jer smo posjetili svaku kuću gdje je imao rodbinu. Najljepše je bilo u Khumjungu, u kojem nema uobičajnih prenoćišta za strance zbog blizine Namchea, ali i želje Sherpa da se mnogobrojni trekkingaši ne zadržavaju u njihovom najvećem naselju. Jeli smo krumpir i tsampu, pili čaj i tibetanski čaj, a Tashijev otac, koji je lama u tamošnjem samostanu gdje se čuva vetijev skalp, dao nam je da ga čak isprobamo na svojim glavama. Poslije je u Baznom logoru cijeli uspon došao u pitanje, jer je južna stijena bila predaleko da bismo je mogli opremiti iz tog logora bez pomoći visinskih nosača, a njih nismo imali.

Tashi je otrčao kući i nakon dva dana vratio se sa svojim yakovima.

Trebalo je vidjeti začuđene poglede članova i nosača jedne francuske ekspedicije po južnom grebenu, kada su pokraj njih prolazili yakovi. Teren je bio toliko strm da se na nekim dijelovima moralo koristiti i ruke. Nije nam bilo jasno kako tu mogu proći yakovi, ali nakon nekoliko sati sva je oprema bila na samom ulazu u stijenu.

Osim nas, koji smo izveli prvenstveni uspon na Ama Dablamu, te životinje su napravile i svoj prvenstveni za koji sam siguran da nikada neće biti ponovljen.

7. Četvrta zagrebačka alpinistička himalajska ekspedicija "Ngojumba Kang II" (7743m) 1987.

Područje: Khumbu Himal (Nepal)

Organizator: Planinarski savez Zagreba

Bazni logor: (5150 m) 15.10-15.11.1987.

Prvenstveni uspon po južnom grebenu. Na vrhu Puzak, Kovačević (10.11) i Alikalfić, Butković (13.11).

Članstvo: B.Kovačević (PD "Bukovik" Sarajevo), B.Puzak, D.Butković (PD "Zagreb-Matica"), M.Saletto, J.Ferluga (TV Zagreb), Ž.Gobec, V.Vusić (PD "Vihor"), E.Alikalfić, Z.Anić, M.Bago, N.Boršić, J.Kirigin, B.Ognančević, M.Rodeš, B.Separović, D.Berljak, voda (PDS "Veletit").

Put do ABC-a (Advance Base Camp) bio je dug i zamoran. Najteža dionica bio je spust na Lunggsampa ledenjak, preko stotinu metara krajnje strmog i kršljivog terena. Tim putem je trebalo prenijeti tonu opreme i hrane, jer je ABC morao funkcionirati kao prava Baza.

Da uštedimo trud na spustu, napravili smo žičaru od 250 m dugog uzeta i počeli spuštati stvari preko "karabinerske" kočnice. U žaru slanja svega što nam je došlo pod ruke, spustili smo kutiju s 500 komada jaja, sve lopate i komplet 16-mm filmova. Iako je sve išlo bez poteškoća, vrag nam nije dao mira i zaključili smo da bi transport dobio na brzini bez dodatnog osiguranja. Po toj ideji teret je trebao prije kraja svog puta dovoljno opteretiti uže, da se napravi nagib koji će ga sam zaustaviti. Jedva smo uvažili stidljivi prijedlog iz pozadine, da prvo ipak pokušamo s velikom bavošom sa stvarima koje se nisu mogle oštetiti.

Nastavak je bio kao u crtanom filmu, teret je jurnuo nezamislivom brzinom, koja je inspirirala grupu na ledenjaku da se razbježe kao zečevi, prije nego je doletjela "bomba" poslana odozgo. Grupa "za patente" dobila je nakon toga dužu pauzu, dok su bronogi skupljali stvari po ledenjaku.

Koji dan poslije zatrpalo nas je dva metra snijega. Bazu smo otkopavali zdjelama i tanjurićima, jaja nije bilo na jelovniku, a sve to nije mogao uvijekječiti naš snimatelj, jer je navedeno ležalo pod snijegom na ledenjaku. Poslije, pri vraćanju tih predmeta u Bazni logor, naši su konstruktori

himalajskih žičara ipak koristili vlastita leđa kao najsigurniji način transporta.

8. Izvidnica na tibetanskoj strani Mount Everesta 1988.

Područje: Rongbuk Middle Glacier (Tibet - NR Kina)

Organizator: Planinarski savez Zagreba

Termin: 24.8-7.10.1988.

Upoznavanje s logistikom u donjem dijelu planine i uvjeta u sjeverozapadnoj stijeni.

Članstvo: J.Benkovič (PD "Kamnik"), D.Berljak, voda (PDS "Veletit").

Oni koji sudjeluju na ekspedicijama često ne bez ponosa ističu kako su njihove akcije daleko od svijeta, bez pljeska i publike. S druge strane, nerijetko se čude kako nitko ne razumije što oni rade i zašto ne dobivaju dovoljno podrške, posebno one novčane. Možda je rješenje za to - TS 2000 ili, razumljivije, satelitski telefon. Težina tog uređaja je oko 50 kg, a rukovanje krajnje jednostavno. Signal se upućuje na geostacionarne satelite IN-MARSAT koji služe za navigaciju brodova i dalje prema zemaljskim stanicama i redovnim komunikacijskim satelitima. Na uređaju se može koristiti telefon, telex, telefax, telefoto, a moguće je slati i "slow motion video".

Ako je javnost događaja mjerilo priznavanja, financiranja i sličnog, usponi na drugoj strani planeta mogu se na taj način itekako približiti. Neki se alpinisti neće složiti s tom tvrdnjom, jer to zadire i u sam smisao penjanja.

Na izvidnici smo se dva puta koristili satelitskim telefonom koji je imala jedna američka ekspedicija. Osim u Zagreb, telex smo poslali u Lhasu, tražeći da džip dođe po nas, malo prije. Put tog signala, upućenog u mjesto udaljeno oko 500 km od nas, bio je vrlo zanimljiv. Prvo je otišao 36.000 km na satelit iznad Indijskog oceana i odbio se na zemaljsku stanicu u Japanu. Odatle je prešao još jednom istu udaljenost na kineski poštanski satelit i s njega na stanicu blizu Lhase, pa dalje po zemlji do Tibetanskog planinarskog saveza. Sve zajedno 288 puta duži put od udaljenosti između pošiljaoca i primaoca.

Godinu dana poslije koristili smo se telefonom čileanske ekspedicije čak iz ABC logora. Prvo smo nazvali telefonsku centralu u Tokyu i pitali pozivni broj za Jugoslaviju i nakon toga nazvali u Zagreb. -"Alo, alo, zovem s 5550 m na Everestu, kaj doma ima novoga?"

9. Peta zagrebačka alpinistička himalajska ekspedicija "Qomolangma" (Everest 8872 m) 1989.

Područje: Rongbuk Middle Glacier (Tibet - NR Kina)

Organizator: Planinarski savez Zagreba

Termini: Bazni logor (5200 m) 14.8-15.10.1989.

Ostali logori: ABC (5550 m), C 1 (5950), C 2 (7000), C 3 (7600)

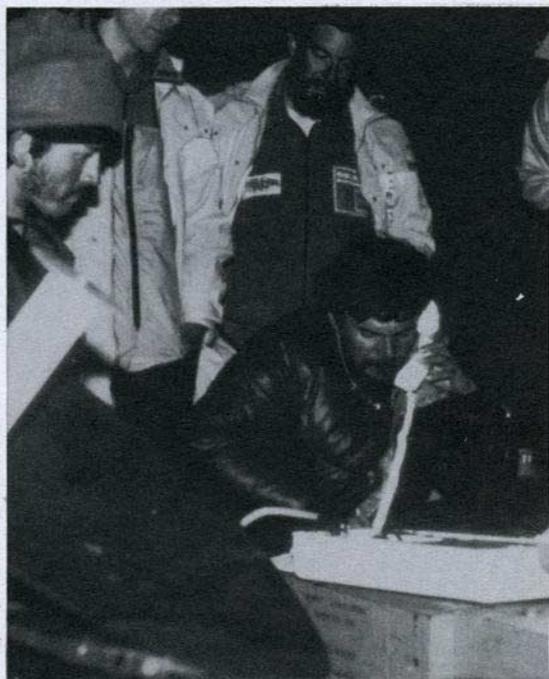
Prvo ponavljanje australskog smjera iz 1984.

Najviša dostignuta visina: 7900 m (11.10), A.Pepevnik, iznad spoja s Bruceovim i Messnerovim smjerom sa sjevernog grebena.

Članstvo: T.Ilavovac, D.Butković (PD "Zagreb-Matica"), D.Baruškin, V.Barišić, B.Mokos, B.Papeš (PD "Željezničar"), M.Saletto, J.Ferluga (TV Zagreb), Ž.Gobec (PD "Vihor"), K.Crnić (PD "Risnjak"), dr.D.Marković (PD "Glas Istre"), B.Kovačević (PD "Bukovik"), A.Pepevnik (PD "Štore"), M.Romih, D.Tič (PD "Impol"), S.Svetičić (PD "Idrija"), J.Benkovič, M.Kregar (PD "Kamnik"), E.Alikalfić, Z.Anić, M.Bago, D.Dular, N.Fantov, J.Kirigin, N.Kurtalj, D.Petrin, B.Šeparović, D.Berljak, voda (PDS "Veletit").

Najvjerojatnije negdje u dnevniku ima podatak koliko puta je članove ekspedicije zasula lavina. Uspon po Velikom kuloaru trebao bi biti najlakši krajem ljetnog monsuna, kad u njemu ima dovoljno snijega. Naravno, ako ga je previše, nagib stijene je idealan za sve vrste lavina. Od 19 ljudi koliko ih je ulazilo u sjeverozapadnu stijenu, 14 je jednom ili više puta bilo u lavinama. Posljedice nisu bile tragične, a najviše smo zapamtili tri slučaja.

Za vrijeme radio-veze s penjačima ispod C 2, odlomilo se desno od njih. Cijeli je Bazni logor slušao kako prate grozničavu trku za život grupe koja je bila u podnožju stijene. Kako se bijeli oblak razilazio, slušali smo brojanje točkica koje su se

Satelitski telefon na Everestu

10. Šesta zagrebačka alpinistička himalajska ekspedicija "Zimska Annapurna I" (8091 m) 1990/91

Područje: Annapurna Himal (Nepal)

Organizator: Planinarski savez Zagreba

Termin: 7.11.90-2.1.91.

Bazni logor (4350), ABC (5100), C 1 (5750)

Pokušaj paralelnog uspona po sjevernoj i zapadnoj stijeni po zimi, odustajanje (5.12) na 6400 m u sjevernoj stijeni zbog neprestanog rušenja leda.

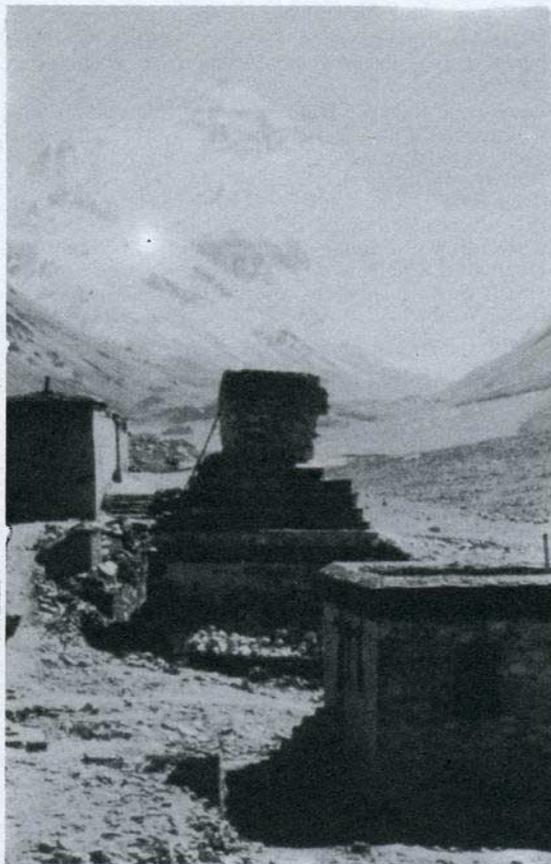
Članstvo: D. Butković (PD "Zagreb-Matica"), M. Romih, D. Tič, M. Frešer (PD "Impol"), S. Svetičić (PD "Idrija"), A. Pepevnik (PD "Štore"), D. Vidmar (PD "Škofja Loka"), A. Jamnik (PD "Rašica"), dr. A. Randall (American Alpine Club), M. Bago, N. Kurtalj, B. Šeparović, D. Berljak, vođa (PDS "Velebit").

Nema ni knjige ni ekspedicijskog izvještaja s te strane na Annapurnu I, gdje se deprimirajuće ne opisuje pristup do Baznog logora. To je najvjerojatnije jedini pristup u Himalaji gdje je kraći put pješice do zadnjeg naselja, nego od njega do Baze. Staza je jedva vidljiva, a na većem dijelu je i nema, jer put vodi u neko "slijepo crijevo" Himalaje. Smjenjuju se strmi usponi s još gorim silazima, pa se i nakon četiri dana ne postigne neka značajna visina. Najviše glavobolje zadaju travnate padine gotovo nevjerojatnih nagiba, gdje krivi korak zadržava tisuću metara niže.

Zbog svakodnevnih bliskih susreta s rušećim seracima i nailaska na dijelove opreme od pedesetak žrtava što ih je pokopao taj ledenjak, odustali smo od vrha i poslali po nosače prije nego što je bilo planirano. To nam je uštedjelo tko-zna kakve brige, jer da nosači nisu došli taj dan, oprema bi, a možda i mi, čekali na proljeće u Bazi. Već na putu prema njoj znali smo: ako padne veći snijeg, nema ni teoretske mogućnosti da se vratimo.

Na povratku zajedno s nosačima, zle slutnje su se ostvarile. Počeo je padati snijeg i nije stao 24 sata. Osjećali smo se kao u mišolovci, obukli se kao da idemo na vrh, sa Sherpama uzeli lopate u ruke, a nosačima podijelili svu rezervnu odjeću i obuću. Zabijali smo klinove, postavljali užeta i čistili snijeg tražeći stazu, a nije nedostajalo ni dramatičnih padova. Čudo je da nitko nije stradao, a još je veće čudo da se nosači nisu smrznili, jer su navečer upravo zaleđeni ulazili u šatore.

Kad smo zadnji dan stigli ispod granice snijega, nastalo je mučenje druge vrste. Pošto smo nosačima dali svu ostalu obuću, silazili smo kroz strme bambusove džungle u plastičnim cipelama. Na kraju smo u prvo naselje došli bosu ili u termo "šlapicama", puni brige hoće li biti dovoljno piva, rakšija i čanga. Uskoro smo se uvjerali da je ta briga bila nepotrebna, jer su zalihe bile solidne. Ali, to se više ne bi moglo reći za vrijeme nakon našeg odlaska.

Samostan Rongbuk i Everest (Tibet)

pojavljivale iz snijega i odahnuli kad su se svi pokazali.

Drugi puta je lavina povukla četvoricu. Dvoje je nekako isplivalo na stranu, ali ostale je matica odnijela 300 metara prema dolini. Jedan je čak na kraju preletio kameni skok visok preko 20 metara. Bilo je mnogo ozljeda, čak slomljenih rebara i istegnutih ligamenata, ali bez trajnih posljedica.

Iz logora 1 postavljenog ispod Changtsea imali smo divan pogled na stijenu i svakodnevne prizore lavina, a njegova lokacija garantirala je gotovo apsolutnu sigurnost. Jednog dana je pažnju svih prisutnih privukla lavina izvanserijskih gabarita. Sveopćem ushitu oko tog čuda prirode pridružio se i jedan član koji je, čuvši galamu, provirio kroz šator držeći u ruci knjigu "Snjegovi Kilimanjara". Snježni oblak postajao je sve bliži, pa su, zlu ne trebalo, svi dali petama vjetra. Jedino je onaj iz šatora smireno povukao zatvarač i zadubio se u čitanje Hemingwayovih snjegova. Za koji trenutak svi su imali snijeg uživo, pa su većini šatora poslije trebali generalni popravci, a najviše onom gdje se čitala inkriminirana knjiga.

Sažetak

Nadam se da je daleko do mog završnog računa, ali lijepo je povući crtu nakon deset godina.

Od tih deset akcija, devet sam vodio, a na njima je bilo 115 članova, točnije 68 ljudi, jer su neki išli i po više puta. Po prvi puta na neku od ekspedicija išlo ih je 47, a čak 32 je na njima prvi puta vidjelo i osjetilo Himalaju. Zagrepčana je bilo najviše, jer su to većinom bile gradske akcije, ali uvijek su bile otvorene i za sve ostale, tako da je bilo ljudi iz Bjelovara, Križevaca, Pule, Splita, Karlovca, Varaždina, Ljubljane, Celja, Škofje Loke, Kamnika, Idrije, Sarajeva, Slovenske Bistrice, Maribora, pa i New Yorka. Svi oni su iz dvadeset jednog planinarskog društva. Dominirali su članovi iz PDS "Velebit" (46). Oni su bili oslonac na tim akcijama, ali se to ne bi moglo reći za samo Društvo. Ta sudjelovanja izvela su dvadeset dvojica "velebitaša", a posebno mi je drago da ih je šesnaest išlo sa mnom prvi puta u Himalaju.

Avionom smo prošli ukupno 250.000, cestom 6000, a pješice oko 2000 kilometara. U tih deset godina na putu smo bili malo manje od 17 mjeseci.

A sad nešto što se svi pitate: koliko je to koštalo? Okruglo, kao i sve ovo: pola milijuna dolara! 320.000 gotovine, a ostalo u vrijednosti privatne opreme i raznih materijalnih poklona. Ta omaljujuća brojka je velika, ali govori koliko nam je stalo da idemo u visoke planine. Jer, u tih deset godina nismo imali nikakav stalni izvor financiranja. Imali smo samo volju, odricali se mnogo čega i plaćali dosta toga iz svog džepa, smišljali sve moguće varijante, visili po neboderima, prali prozore i pronalazili razumijevanja kod mnogih, čak više izvan planinarskih krugova nego u njima.

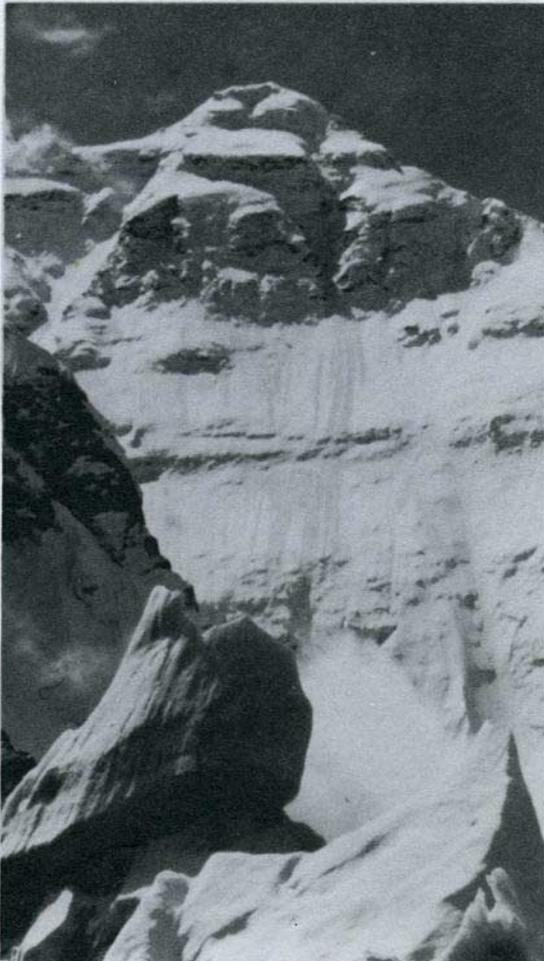
Da sve to ne ostane samo naše, snimili smo preko 17.000 diapozitiva, četiri 16-mm filma o usponima i još šest s ostalih dijelova puta, te jedan 8-mm film. Svi su filmovi prikazani u TV programu, neki i više puta. Video materijala ima 20 sati. Nema evidencije koliko je bilo predavanja, osim u KD "V.Lisinski", gdje ih je posjetilo 16.000 ljudi. Objavljeno je devet feljtona i oko 400 članka, obavijesti i izvještaja u Večernjem listu, Vjesniku, Delu, Vikendu, Areni, Sportskim novostima, Oslobođenju, Svijetu, Studiju, Uni, SN Reviji, Matici, Našim planinama, Planinskom vestniku, Mountainu, American Alpine Journalu, Bergsteigeru, Iwa to Yukiju, Verticalu, Rising Nepal, Himalayan Journalu.

A sljedećih deset godina? Želje su da dovršimo uspon na Everest s kineske strane, Annapurna će uskoro ponovo doći na red, malo fantastično zvuči K 2 iz Xinjianga ili Lhotse s Kanshunga, neki dobar trekking u zapadnom Nepal, pa nastaviti oko Kailasa u Tibetu, istočna stijena Mt. Kinabalu na Borneu, nešto u Indiji, a ne smije se zaboraviti ni Južna Amerika i Afrika.

I što reći na kraju. Osim 17 mjeseci na putu u tih deset godina, proveo sam mnogo vremena u planovima i pripremama da sve to funkcionira što je bolje moguće. Bio je velik izazov rješavati nerijetko vrlo komplicirane rebuse kako se organizira ekspedicija u Africi, Nepal, Južnoj Americi, Tibetu i Nepal, jer mi nitko nije davao instrukcije.

Nije moje da ocjenjujem te ekspedicije, ali mogu navesti osnovne ideje svih šest zagrebačkih ekspedicija. One nisu bile same sebi svrha, već je svaka bila temelj slijedeće. Njihova kontinuiranost učinila je da se inače nimalo jednostavno vodstvo i organizacija, pretvorilo u rutinu i profesionalnost koju su mnogi visoko ocijenili. Ali, posao će biti kompletan, tek kad će netko od onih koji su išli sa mnom i, nadam se, pri tome nešto naučili, samostalno organizirati ekspediciju u Himalaju.

A kako ja gledam na rezultate? Na Annapurni IV otkrivali smo kako se sve to radi i popeli se brzo i bez poteškoća na visoki vrh.

Sjeverozapadna stijena Quomolangme (Everesta)

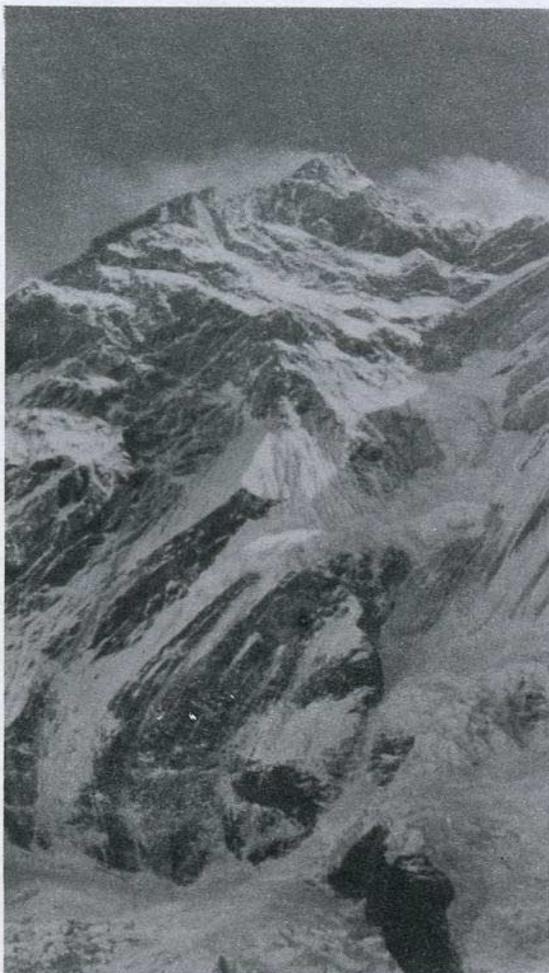
U Južnoj Americi uvjerali smo se da možemo ispenjati prvenstveni smjer u svjetskom velegorju.

Na Ama Dablamu smo za nekoliko dana upisali prvenstveni smjer u južnu stijenu atraktivnog i teškog himalajskog vrha.

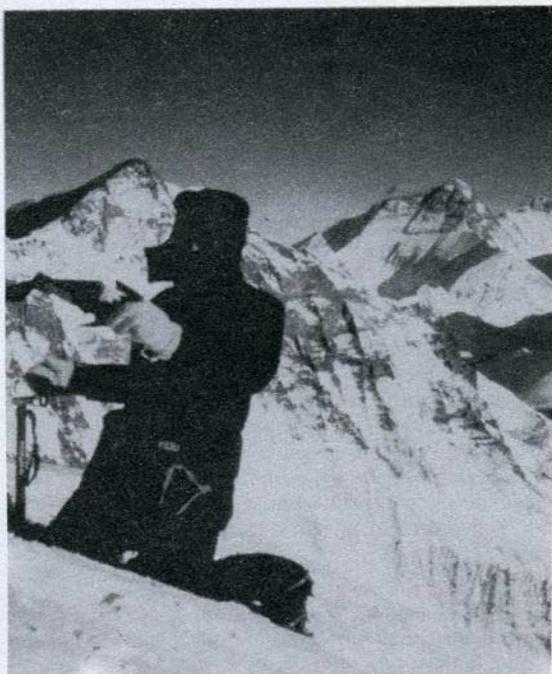
To isto smo napravili u mnogo težoj varijanti na Ngojumba Kangu.

Najveći organizacijski, tehnički i penjački izazov bio je Mount Everest iz Tibeta. Pravila za ekspedicije i kontakti s Kinezima, pogotovo za najviši vrh na svijetu, priče su za sebe. Po prvi puta ponovljen je australski smjer u sjeverozapadnoj stijeni, ali na sam vrh Qomolangme nismo došli, kao ni nijedna od 13 ekspedicija koje su te jeseni bile na sjevernoj strani.

Osim slovenskog Dhaulagirija '87 i naše Annapurne I, od tridesetak ekspedicija iz Jugoslavije nijedna nije išla u Himalaju po zimi. Dodatni zahtjevi i iskustva.

Zapadna stijena Annapurne I, visoka 3700 m

Vrh Ngojumba; lijevo Gyachung Kang, desno Everest i Lhotse

Everest i Annapurna I, i planovi na njima, bili su ciljevi svjetskog ranga gdje je uspjeh ponekad nedohvatljivo daleko, a mogućnost neuspjeha stalno prisutna. Što je bliže vrh, uspon postaje sve sličniji lutriji. U takvim uvjetima mora se jako riskirati, iskorištavajući i zadnji promil mogućeg prije konačne granice života i smrti. Nije teško zamisliti delikatnost odluka penjača i vođe u tim trenucima, znajući kolik su trud i još mnogo ostalog uložili da dođu u Himalaju.

Zato sam s nečim posebno ponosan. Sa mnom se uvijek vratilo onoliko ljudi koliko ih je i pošlo na put.

Iako su ekspedicije dobile neka priznanja, zavrijedio ih je prvenstveno Planinarski savez Zagreba i njegov tajnik.

Od 18 Plaketa PSZ-a za članove, Plakete PSH, Plakete SFK-e Zagreba, Republičke nagrade za fizičku kulturu i Nagrade grada Zagreba, jedno ih, bar meni, sve nadilazi. To je nekoliko rečenica koje je na jednoj sjednici PSH izrekao alpinist Petar Lučić-Roki. Rekao je kako su krajem pedesetih godina planinari skupljali novac da bi on otputovao u Beč i zamolio Herberta Tichya da dođe u Zagreb održati predavanje o Himalaji. Tada nije mogao ni sanjati - nastavio je - a danas je sretan da više ne treba ići u Austriju zbog takvih stvari, jer se to može čuti i vidjeti od Zagrepčana.

Fotografije: Arhiv Planinarskog saveza Zagreba

Pismo s izvidnice na Masherbrum u Karakorumu

BRANKO SAJFERT

OSIJEK

16. listopada, 1990. GILGIT. Noćnom FLYING COCHÉ, po punoj mjeseci uz rijeku Ind letim oko 18 sati od Pindia do Gilgita, središta Baltistana, tj. do himalajskog raja. Osjeća se miris Kine. Grad je pun švercera koji su i inače stalno uz nas. Alfa smo ostavili u Pindiu da proučava Raja Bazaar. Gilgit je dakle na Svilenom putu i granica s Kinom je pod nosom.

17. listopada, SKARDU. Michubishi minibusom za oko 7 sati stiže se u Skardu, ishodišnu točku svih ekspedicija na četiri pakistanska osam-tisućnjaka: K2, Gasherbrum I i II, Broad Peak.

Sezoni je kraj i sve se zatvara. Veliki prihvatni hoteli kupe prnje i zatvaraju. Nikoga osim dva Jugovića. Odmah nabasamo na Aliku, kuhara zadnje YU ekspedicije na K2 u Rašica džemperu.

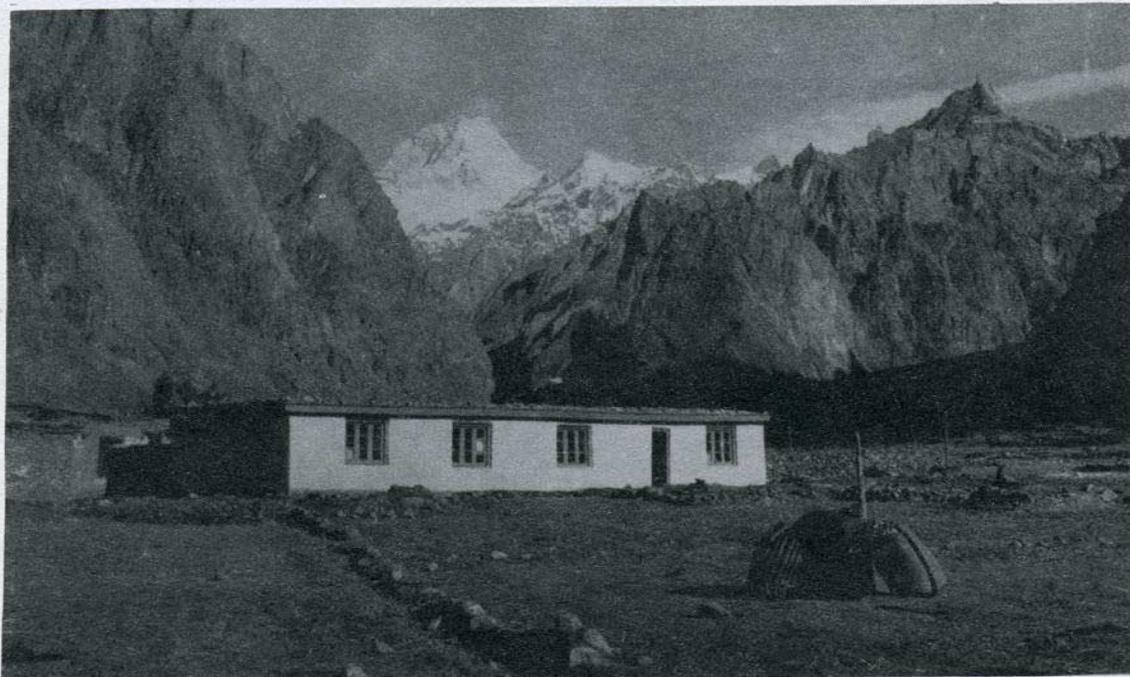
Smještamo se u jedan od Inn hotela, "Hunza Inn", s prekrasnim vrtom, trijemom, okruženim niskim planinama pod snježnom kapom.

18. listopada, KHAPULU. Znam da Skardu, pa ni Gilgit, Pindi i Quetta, kao i svi gradovi na našem putu od Osijeka preko Istanbula i Teherana, nisu neka civilizacija, ali kada smo stigli u

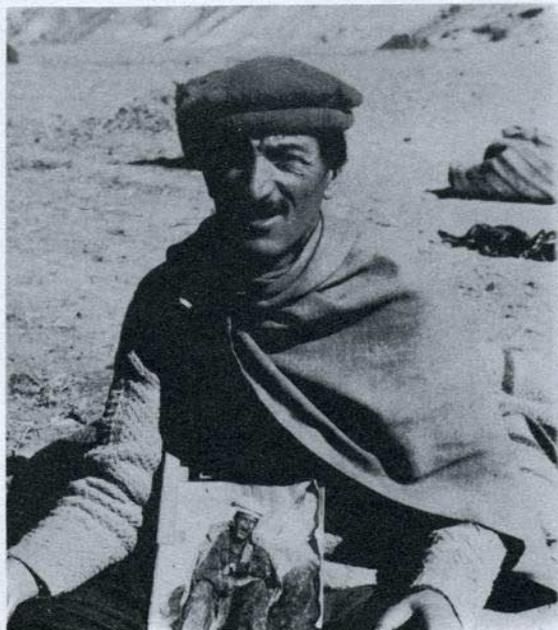
Khapulu, ipak smo bili iznenađeni. Hotel "Karakorum Inn", riža sa špinatom, čaj-zeleni, zemunice, svatovska gungula, bazarski labirint, otvoreni vodovod i prašina, prašina. Do Khapulua se inače ide trekkingom oko tjedan dana ali smo mi izmišljenim "jeep roadom" jurišali na "cargo jeepu" skoro cijeli dan uz prekrasne pritoke i ispod litica kanjona. Tu i tamo izviri neka od grdosija Karakoruma.

19. listopada. Ruksak na leđa pa Khapulu, Machulu, Balegon, Kane, Kande, Hushe. Od Khapulua uz rijeku po nepreglednim pješačkim sprudovima do mjesta gdje "raftingom" (splavom od traktorskih guma i napuhnutih mješina) prelazi mo na drugu stranu rijeke Shyok do Machulua.

Nakon nekoliko sati naiđe traktor, izbije bubrege i doveze do Balegona. Ovdje se već lijepo vidi Masherburm (7821 m). Idemo prema njemu, sada ponovo pješke, i čudim se kako po tome putu uopće može proći na kotačima. Prolaze sela na žitnim terasama smještena uz rijeku, a mi se svaki čas zaletimo u njihove ulice u hladu, pune potoka, vodenica i svih ostalih znanih i nezvanih građevina.

Hotel Masherbrum Inn - Hushe

Messnerov vodič Reza Alli

I eto, ponovo naiđe džip, pretovaren vrećama brašna, najmanje dvije tone. Ukrca nas, ali na ekstremno visokim uzbrdicama moramo sići i ići pješke.

Hushe, zadnje mjesto do Masherbruma. Hotel "Masherbrum Inn". Messnerov vodič po svim pakistanskim osamtisućnjacima pokazuje slike s posjeta Europi (Messneru) i ponosan je što je njegov prijatelj. Ovdje ima svega što je potrebno za planinu, ali sve se debelo plaća - oprema, kuhar, vodič, nosač, sve. Nagovaraju nas da uzmemo kuhara i da će to do Base Campa trajati šest dana, te da će koštati 50 dolara. Mi to energično odbijamo i u osam sati odemo na spavanje. A seljaci, kao u Rakitnici, izašli svi u noć i rade u polju cijelu noć uz plinske i spiritusne lampe. Radili su cijeli dan, a i cijelu noć, i tako svaki dan dok ne završe.

20. listopada. Put prema baznom logoru dobro je vidljiv, ali povremeno ga moramo i tražiti. Nebrojeno potoka, izvora, ledenih rijeka, pješčanih pustinja i sve više i više dolina iz kojih izviruju snježne grdosije. Po podne Murat izabere svoj put, a ja ostanem na prilično vidljivom i kamenjem markiranom putu. Već sam blizu Masherbrum glečera. Shvatio sam da ovu noć nećemo provesti zajedno i svim snagama sam upro da dođem što dalje prije mraka. Već sam na oko pet tisuća metara i užasno mi je teško, ali guram, guram. Glečer je tu, ulazim u amfiteatar i vidim da se put približava svome kraju. U sumrak pronalazim "Base Camp Masherbrum-West". No budući da je kod mene kuhalo, čaj i kutija keksa, a kod Blesimetra moja posuda i druga klopka, pa i šećer, jasno mi je da moram danas otići do kraja jer sutra mogu samo dolje.

I tako dođem na najviše mjesto na otok glečera i napravim si kamp pod vedrim nebom. Skuham si čaj u lončiću i uz keks lijepo dočekam noć. Noć vedra, puna zvijezda, a ja ih brojim i mislim na vas u domovini. Mislim kako i nije loše da je tako ispalo, da budem ovdje u ovom carstvu, sam s vama u mislima.

21. listopada. Budim se, a u čuturi voda u komadu. Otopim vodu, skuham čaj i čekam izlazak sunca. Odem na najvišu točku otoka i ispućam skoro cijeli film. Više ni ne mislim na Murata. Cijelim putem sam planirao susret s Karakorumom, plašilo me to i gotalo, gledao sam u nebo plašeći se da se vrijeme ne pokvari. Izdržalo je, svih dana nigdje oblaka. Kristalno plavetnilo i kristalna bjelina prekrasnih šiljaka, a ja stojim usred toga na snijegu i eto, doživljavam valjda najljepšu prirodu na svijetu. Kelijeva krema "faktor 8" ostala je kod kuće, nos mi curi u potocima i osjećam da sam užasno dehidriran.

Spakiram svoj kamp i polako se spuštam nazad. Svaki izvor, svaki potok bio je moj za napajanje. Sam kroz raskošnu dolinu, sada puno bolje nalazim put i bez greške se spuštam, hvatajući svaki hlad za odmor, pranje nogu, lica, a ruke su mi kao džonovi. Dum Sum je pastirsko naselje gdje je inače prvi logor za trekingaše i ekspedicije. Tu se malo odmorim pa ponovo sve više silazim i pijem potoke. Kad sam se konačno dokopao Hushea, oni su i dalje na suncu radili oko žita, a ja sam u dućanu popio pet mango sokova i poslije u Innu dvije litre zelenog čaja. Nakon nekoliko sati jedva sam pojeo mršavu paprenu porciju riže s krumpir paprikašem.

Blesimetar dolazi kasno u noć.

22. listopada, HUSHE. Smucam se po selu, po podzemnim hodnicima i po sanducima raznih ekspedicija, rondam po slikama i preporukama ovih nosača, vodiča, kuhara. Po podne ruksak na leđa i nazad. Sada mi se čini da je opet sve drugačije, opet nova ljepota. Mogao bih fotografirati svakih pet minuta, ali dosta. Foto u ruksak, jer sve se i onako ne može zabilježiti. Prije Kandeana sretnemo visokogorskog nosača koji nam ponudi da spavamo kod njega. Žena, djece milijardu, traže "1 PEN", šmrču u svojim krpama i sad smo njihovi do "daske", prljavi, poderani,...

23. listopada. Nazad pješke, dolje, dolje! Most Balegon, usamljeni hotel na "jeep roadu". Čaja, čaja i eto džipa. Na njemu deset ljudi. Stanemo i mi, ali nakon dva sata naidemo na pokvaren džip s još deset ljudi. Za čudo, krenu i oni s nama. Ne znam kako stanu, ali stanu. Navečer stignemo u Skardu. Odmah u "Berber Shop". Kupanje iz lonca, brijanje, manikiranje, ostavljanje veša na pranje, večera - "dal" i "7 UP". Preporođen, sjedim u restoranu "Kashmir Inna" i pišem vam ovo pismo.

Od svih misli najviše je prisutna zahvalnost prema mojoj obitelji i PD "Jankovac" što su mi omogućili sve ovo.

Pisang ili moj način

Prva istarska himalajska ekspedicija*

ANTON FILIPČIĆ

PULA

Nezaustavljiva je želja i cilj svakog vjernika da posjeti sveta mjesta i središta svoje religije. Muslimani tako streme prema Meki i Medini, kršćani prema Rimu i Jeruzalemu. Misli i želje nas planinara i alpinista okreću se najčešće prema Himalajama, svjetskom velegorju u kome se sve događalo i u kome se sve događa.

Sve je tamo jasno, jednostavno, elementarno, vidljivi su svi stupnjevi razvoja alpinizma, od početaka - otkrivanja djevičanskih neosvojenih vrhova, preko razdoblja klasičnog ekspedicionizma s elementima borbe za nacionalni prestiž do ekstremnog himalajzima sa solističkim usponima na osamtisućnjake.

I sada su sve te faze vidljive, prikrivene više ili manje iz raznih razloga, - najčešće međusobno izmiješane - kombinirane. I sve to sada!

* * *

Alpinizam nije avanturizam! Avanturizam je kada se upuštamo u situaciju za koju nismo spremni i gdje konce ne držimo u svojim rukama već to čini slučaj ili sreća. Avanturizam je jesti nepoznate gljive ili odlučiti plivati preko rijeke bez znanja plivanja.

Alpinizam znači stalne pripreme! Alpinisti se godinama pripremaju za neki uspon. Stalno vježbaju svoje tijelo i svoj duh, pripremaju opremu. Istina, postoje i opasnosti, naročito objektivne, ali takve postoje uvijek i svugdje. Ovisno o vremenu i mjestu uspona mi se maksimalno trudimo da ih predvidimo i izbjegnemo. One subjektivne mogu se izbjeći dobrim pripremama, upoznavanjem samoga sebe i okoline.

U alpinizmu postoji stalno isprobavanje samoga sebe, traženje granica svojih mogućnosti. Zato mnogi kažu da je to sport pojedinaca - individualista. Rekao bih da je to škola pozitivnog individualizma. To se lako može dokazati.

* * *

Planinarsko društvo "Glas Istre" ima neke kvalitete, da ne kažem komparativne prednosti, često nepoznate u planinarskim društvima. To je maksimalna suradnja svih dijelova društva i svih sekcija. Uprava društva, gospodarska komisija, alpinisti, skijaši, speleolozi, orijentacisti i ostali vrlo dobro surađuju. Pravi "frendovi". To je olakšalo provedbu ideje AO-a o ekspediciji i da se "Glas

* *Pisang Pik (ili Peak), vrh od 6091 m u planinskoj skupini Annapurna, u Himalajama, bio je cilj Prve istarske himalajske ekspedicije*

Istre" proširi...

Stručno vodstvo društva formuliralo je i ideju: Prva ekspedicija mora SIGURNO I USPJEŠNO završiti.

"Naime, kaj?" Zbog javnog mišljenja u slučaju neuspjeha ili nesreće bili bismo na sljedećih nekoliko godina odsječeni od sličnih akcija.

Javnost i okolina? Smatram da rezultat takve ekspedicije nije samo stvar pojedinaca koji sudjeluju u njoj. To je rezultat ekonomskog i kulturnog stanja sredine iz koje ti pojedinci potječu. Alpinizam je i inače djelatnost (ili sportska aktivnost), tipična za određen stupanj ekonomskog i kulturnog razvoja i nije u vezi s postojanjem planina.

Alpinizam se nije razvijao u brdovitom Afganistanu ili Tibetu i Nepal. Sjetite se samo: prvi Alpine Club u Londonu, a ne u Alpama, ili kod nas HPD u Zagrebu, a ne pod Durmitorom ili Prokletijama.

* * *

- A naša ekspedicija, pitate?
- Posljedica poznatih činjenica, odgovaram.
- Izbor cilja?
- Prilagođen ekipi.
- Način izvođenja?
- Maksimalne pripreme, nikakve improvizacije.
- Sredstva?
- Gospodarska komisija društva i čitava okolina uz privatna...

Ali, bolje malo više opisa!

Ispred Arene u Puli krećemo u jutro 9.11.1990. autobusom do Zagreba i dalje preko Amsterdama i New Delhija do glavnog grada Nepala Kathmandua. Slijedi nekoliko dana rješavanja administrativnih i organizacijskih problema i konačno 16.11. krećemo na teren. Prvo autobusom, a zatim šestodnevnom pristupnim maršom do baznog logora koji podižemo na 4400 m. Već slijedeći dan postavljamo pomoćni logor na 5300 m, odakle idućih dana jurišamo na vrh.

Na vrh stiže cijela ekipa, osim doktora i vođe ekspedicije, i već 28.11. povlačimo glavni logor i krećemo u dolinu. Radi odmora i opuštanja ostajemo nekoliko dana u Bangkoku i potom povratak u Jugoslaviju, gdje nas na zagrebačkom aerodromu 14.12. čekaju naši najbliži, prijatelji i rodbina.

Troškovi ukupno oko 1500 američkih dolara po osobi plus troškovi priprema, plus troškovi opreme i još neki. Avio-karta oko 780 dolara, a troškovi boravka i transporta u Nepal u oko 700 dolara.

Vrijeme nas je izvrsno poslužilo, zdravstvenih poteškoća nismo imali, veze i kontakti su "štimali", gubitak opreme nije bilo.

* * *

Što da se kaže konačno? Možda smo mogli i više i bolje, ali to su bile potrebne rezerve. Ispro-

bali smo sebe! Stekli nova iskustva, sigurnost i rutinu, ojačali svoju individualnost.

Zajedničkim životom u otežanim uvjetima učvrstili smo drugarstvo i prijateljstvo. Čak smo zadnji dan za vrijeme leta od Amsterdama do Zagreba morali progutati primjedbu stjuardese do avionu, kako nije uobičajeno da se putnici grupiraju na jednom mjestu i pričaju i pjevaju. Jednostavno nismo mogli prestati zajedno funkcionirati!

Ali, uskoro opet...

Podgrizen

MIRJANA TROŠELJ
ZAGREB

Ljeto je za Rujno. Odlazim zarana.

"Doći ćeš prije sunca" - kaže Baba.

Ne stignem nikad prije mraka. Ona shvati kad joj pričam na povratku.

"Hoćeš li po starim putovima?" - pita.

"I po strampućima" - kažem.

I to ona shvati, vjerujući da ću na povratku donijeti neku njenu zalutalu sjenu koja se vijori na draći.

Po strampuću od Šilježetarice i Kusače. U Drazi Tribunskoj izviru iz raslinja "kolone" sv. Trojice. Mrtvi brodovi i razbijene amfore. Grobovi Gradine puni carskih novčića. Otkrili ih čobani u odblesku sunca. Puni čupovi oko Klačanog zida. S vrha Velike Gradine vide se preko Drage na zapadu duše predaka, nastanjene u kamenim pločama Poljačkih mirila. Govor mrtvih i živih. Poruka nepisana, ali "izmirena" kraj puta za viđenje i sjećanje. Veza pretka i potomka. Skromna zadužbina velikoga siromaha. Stećak u malom, uklopljen u velebitski pejzaž.

Sjeverno od Velike Gradine, Ledenik više nije leden. Snijeg tu više ne pada, bure su oslabile, leda nema. Otišli Ledeničani, otišla i zima. Ostala samo čuvarkuća. Uvrh Kadinovca počivala. Tu treba počiniti, kaže Baba, pa onda nastaviti dalje na Aptovac. Odustala sam od Aptovca i zaputila se malo zapadnije na Torine i Matijašicu. Nigdje nikoga, osim legendi Kostice i Marka Poljaka.

"Barba Marko, čiji je medvjed, podgorski ili lički?"

"Borane ti Bože, gospodine suče ja mislim da je medvid od drugog medvida".

"Sjednite barba Marko."

"Velebit je jedna velika galerija"

Tatek

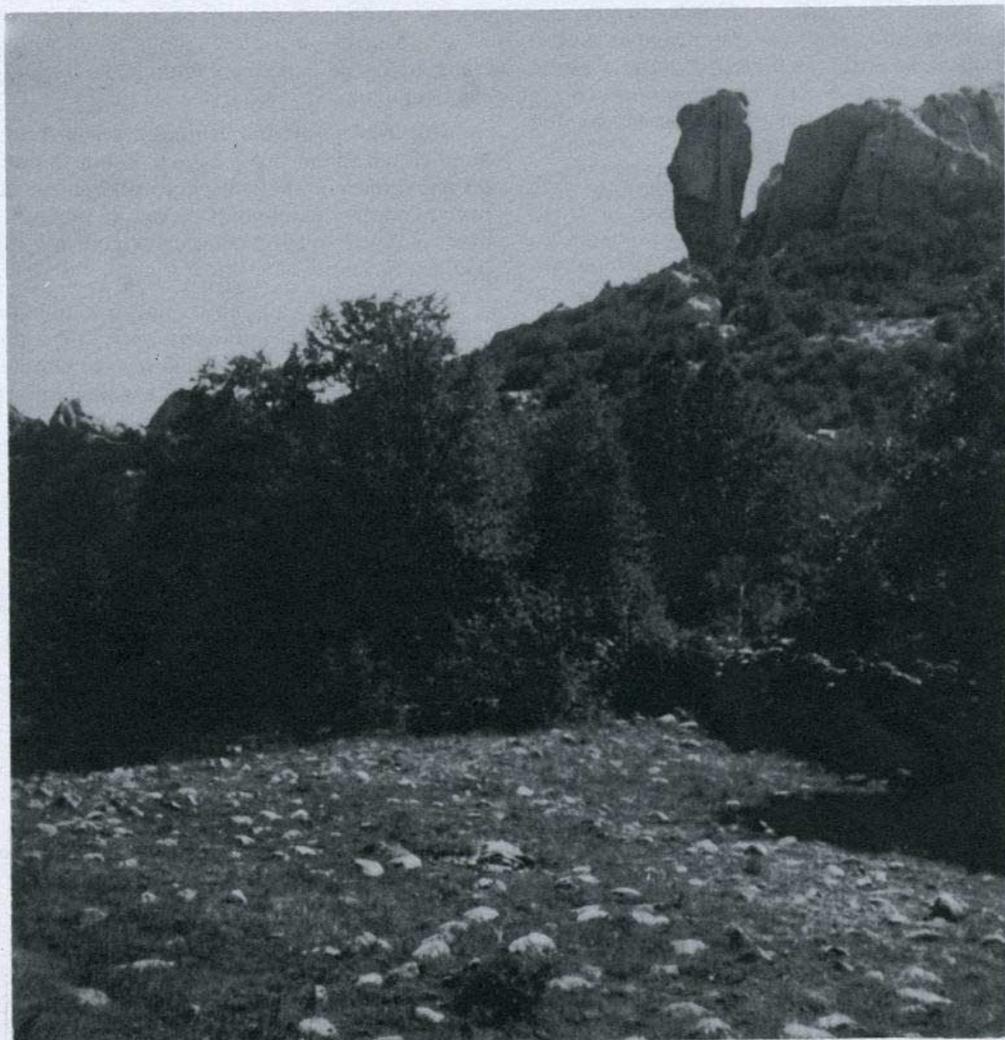
"Mogli ste mi to odmah reći."

"A što imate u toj torbi?"

"Morate li vi i to znati?"

Matijašica ima popločen trg s bunarom, srušene krovove i nastanjen miris tišine. Na zidovima kuća ostale ruke vještih klesara i zidara. Kamene "siđe" zanijemile pred mrtvim vratima. Ako se zaputim dalje na Bajamovac i Asanovac, onda ću na Rujno stići noću. Odustajem. Put od Matijašice prema Zavrati je uređen, popločan, mjestimično stepeničast. Znakovi-poruke pokraj puta. Oko njega naokolo priroda izložila svoje "skulptorsko" umijeće. Prolaznik zastaje i razgleda. I svakim novim posjetom otkriva neku novu sliku propuštenu prije radi neke druge. Velebit je doista jedna velika galerija na otvorenom u kojoj je priroda oblikovala i ostvarila svoje veliko djelo na divljenje nas posjetilaca. Ono što naizgled nije dovršeno i "prepoznatljivo", prepustila je našem oku i našoj mašti da to učine. Oblici u živom kamenu ili stijeni toliko puta zapanjuju svojom impresivnošću i originalnošću, da često puta pomislimo kako suvremena skulptura u svome likovnom izrazu nije odmakla dalje od velebitskih formi - bilo u "prepoznatljivoj" (figurativnoj), bilo u apstraktnoj. Maštovitom vizijom promatrač će na Velebitu zapaziti Moorea i Arpa i Brancusia i Boccionia i Giacomettia i mnoge druge, ali isto tako i starije likovne izraze. Brojni oblici u kamenu bude u nama asocijacije na nešto već viđeno, slično i tada shvatimo kako je priroda moćna i nenadmašiva.

Jedna od najimpresivnijih "skulptura" na putu od Zavrata prema Zamrštenu jest obelisk Podgrizen, remek-djelo prirode, koji dominira okolnim prostorom, izdvajajući se svojom monumentalnošću i svojim neobičnim oblikom. Već se

Podgrizen sa sjeverne strane, od Prodanovih stanova

iza Poljačkih stanova naziru njegove vizure, da bi se pri kraju puta, što se više približavamo Malom Rujnu uz potok Kozjaču, otkrio u svoj svojoj veličini, privlačeci posebno našu pažnju, dopuštajući nam raznolika viđenja i doživljavanja. Maštovit promatrač zapaža na obelisku stiliziranu skupinu likova masivnih dimenzija kao karijatide meštrovíčevskoga tipa istančanih obrisa i oblina, "isklesanih" u plitkom reljefu. Gledana od jugoistoka od Piskovitog Briga uz potok Kozjaču, skupina je usmjerena frontalno, a od sjevera od strane Prodana i Babaca ukazuje se bočna i leđna strana likova obavijenih dugim haljama, maramama i velovima. Posebno se ističe lik žene prvi s lijeva, koji "gleda" u smjeru jugoistoka i podsjeća na Meštrovíčev tip žena s Dinare u stiliziranoj narod-

noj nošnji, s dugom maramom preko glave i leđa. Lik je u stavu blagog kontraposta. Drugi i treći lik usmjereni su prema jugozapadu. Monumentalna skupina kao da nas dočekuje dobrodošlicom, a koja je i sama nekada davno "doprtljala" i ostala okamenjena za vječnost, kao simbol za sve one koji su dolazili i koji će dolaziti.

Podgrizen je stijena visoka otprilike oko 50 metara, koju je priroda-umjetnik u svom oblikovanju "podgrizala" u podnožju, i tako joj oblikovala uzak "vrat" iz koga izrasta i stupnjevito se širi prema trupu i vrhu, pa i to izaziva i raspiruje našu maštu i viziju o Podgrizenovoj "skulpturalnosti".

Sjeverozapadno od Podgrizena put prolazi pokraj stanova Babaca. To su "cimentare" bačvastog

svoda bez armiraže i potpornja, po čemu su specifične i jedinstvene, jer tim svojim krovovima odudaraju od "klasičnih" rujanskih (kamene ploče, šimla, slama, granje, cigla i "obične cementare"), a podizale su se u novije vrijeme. Susreću se duž cijele primorske padine južnog Velebita.

Zamršten skriven u bujnom zelenilu, zbog čega je medvjed često posjetilac ovčjeg tora. Ali ovaj je zbilja domaći-podgorski, šali se Marko. Oko Zamrštena mirišu pčele po kadulji. U Dubokom jazu nestalo vode, ostalo samo Duboko iz dubine mudrosti u dubinu duše.

Sjeveroistočno su smješteni stanovi Prodana, Marinkovića i Lukića. Uz Gradinicu zidine Crkvine. "Proklet će biti onaj tko odnese njen kamen za neku drugu gradnju" - priča legendu Ljuba Babac. Dara u Bujadin miriše srdačnošću, skutom i grmušićem. Upila u se rujanski mir, ostvarila svoj, i zato nikada nije sanjala san o orlovima. Znala je da lako odlijeću i postaju nesigurni. Sve ih je manje a trave sve više, jer trave nose mir.

Istočno od Dare za Kosom ostaci minijaturnih stanova Bušljeta iz Torina. Skriven i zatvoren pogled bez komunikacije. Visoko gore Rujanska Kosa. Tek se tu otvara pogled. Sjeverno Čelopek, Vrata i Višerujna a južno Veliko Rujno. Pod Kosom stanovi Jovića. Lijepa lokacija, lijep pogled - cijela dolina Zapadnjara kao na dlanu. Zapadno pod Zvirjakom Adžići, a južno pod Bojincom Čavići, Petričevići i Krapići.

Kod Jovića se nalazi jedan veliki, lijepo obzidani bunar, najveći na Rujnu. U velikim ljetnim žegama često bi presušio, pa se po vodi odlazilo na izvor koji nikada ne presušuje: Pištet i Uvrh Potoka na istočnoj strani Rujna, rjeđe na Kmeno vrilo. Pištet je najbliži, nalazi se u šumi iznad Gradine prema Višerujnu. "Ako se napiješ vode iz Kamenog vrila, ne treba ti ručak" - kaže Baba.

Podgradinom Velika Gospa. Tri puta se selila, kaže Baba. Prvotno je podignuta na Javorniku, jer su tamo bila visoka ljetna staništa. Bila je to mala suhozidina kao Crkvina na Malom Rujnu. Poslije, kad su napuštena javornička staništa, crkva je preseljena na Veliko Rujno s lokacijom u današnjem dvorištu stana Brke Marasovića. Od te druge crkve ostao je samo oltar kao spomen-obilježje (podsjeća na neki prastari žrtvenik). Treća

crkva i njena lokacija je današnja uz Brkino dvorište, a sagrađena je za službovanja župnika don Ante Adžije 1930. godine, velikog graditelja i prosvjetitelja južnog Podgorja.

Jugoistočna strana Rujna. Oku zasmeta vickendica ograđena bodljikavom žicom, izgrađena na neprimjerenoj lokaciji, koju nikada ne bi izabrao nijedan starina-gorštak, neuk i neznan. Mudrost je mudre pitati i primjerno odabrati, ali bez bodljikave žice.

Golubinka bez golubova. Bačen kamen pao je u jamu bezdanku. Golubinkine vode uviru, poniru i u vrućama Tikvene Dražice izviru. Obnovljeni stanovi Ercega i Dokoza u stilu tradicionalne rujanske arhitekture. primamljiv miris varenike i kruha ispod peke. Prolaznik je pogođen, a Grgica raspoložena za priču o vukodlaku na Modrinoj strani. Nikola nam pomaže u sondiranju "megeron" - ognjišta u jednom napuštenom stanu.

"Puštaj blago, odreni blago, doreni blago, završni blago, ne dangubi".

"Matrijahart, zar je to moguće" - čudi se gospođa Faber.

"Moguće je, po tradiciji Kamen Babe i Magne Mater" - kažem.

Modrina strana opijena suncem i "vriskom". Rašeljka sljubljena s dračom raste iz kamena. Uberite u prolazu bobice rašeljke za besmrtnost a kotulače drače za posvećenost, pa ćete na Samogradu otkriti Boju, Božicu, boginju velebitsku, kojoj pripadaju svi gradi, samogradi, visovi i kukovi, da bi održala svoj bitak.

Oko Samogradske pećine stanovi Bušljeta iz Kruškovca s pogledom na Veliki Vaganac. Vaganacke livade kao ženske kose. Na prozorima vaganackih kuća nadvile se vipere kao čuvarke boginje Božice. Katalinka usmjerava put preko Ploča za Uramovac-Milovce. Milovci, varoš bez duše - ni trga, ni arhitekture za viđenje. Na suhozidu se suše kijklje i traverse bez vune. Kada bane šarena povorka putom od ceste, Milovčani pomisle: "Ne smeta im pamet".

U predvečerje na kraju puta trećeg dana vučem kući naprtnjaču punu dojmova, kamenja i skorupa, i pomišljam na neke druge, nove puteve.

Svi moji suveniri

DUNJA HORVATIN
STUBIČKE TOPLICE

Čudan je i teško razumljiv mehanizam ljudskog pamćenja. Ponekad do u tančine odvijam film iz nevjerojatne prošlosti, da bi puknulo kad se treba prisjetiti dva tjedna unatrag. Ko' sad vidim baku, našu staru mamu, kako smo je zvali ja i mojih 11 ujaka i teta (ovo ja na prvom mjestu nije odraz nedostatka odgoja - onda sam još mislila da se svijet i ovih 11 vrti oko mene!), stoji na drvenom trijemu ispred kućnog praga i zove. Obično je tu na dohvat ruke bila i brezova šiba, metla, na klupici lavor za pranje ruku, kanta s vodom na dugom užetu i pod klupom stare cipele ako treba u staju, na polje, u šumu. Po bakinom stavu i boji glasa moglo se uvijek procijeniti koliko joj se blizu trebalo približiti na njen poziv: kad je imala brašnjave ruke, značilo je da mijesi kruh i treba neku pripomoć u kuhinji, kad je u ruci držala kuhaču i krpu, bio je to poziv na jelo, a neizvjesno je bilo kad je ruke sakrila negdje iza leđa, negdje oko brezove šibe...

- Opet si dirala ljiljane - bilo je tog jutra upućeno meni, a ruke su bile na leđima.

Netom rascvali, snježno bijeli ljiljani kočoperili su se kraj vrtne ograde i izazovno gledali na put. Njihov miris preplavio je cijelo dvorište i privlačio brojne pčele, kukce i - mene. Nezgoda je bila u

tome da su cvjetovi bili vrlo visoki, nedostižni, pa se trebalo izdići na prste, privući ih i prignuti k sebi, da bi se moglo zavući nos u mirisni lijevak. Pri tom se dogodila i poneka nezgoda - kao lom krhke stabljike ili pojedinog cvijeta. Šutke sam pogledom pratila grahastu koku i njeno pijukavo leglo žutih loptica. Staroj mami se ne smije lagati, ona laž vidi. Pa, to je bar bilo očito na mojem, peludom oprашenom nosu! Zato je bilo mudrije šutjeti i otrpjeti vruću brezovaču na golim nogama.

Kao i uvijek, spasio me djed. Nije bilo duela. Samo nekoliko njegovih riječi ispod glasa, a čulo se tek:

- Pa, baš ne moraš samo ti nositi to cvijeće na oltar!

Za nedjeljnu misu oltar je bio sa svake strane okićen bijelim ljiljanima. Čak sam, visoko gore, ispod dalekog kipa Madone, prepoznala jedan okrnjen - sa samo dvije cvjetne čaške na vrhu stapke. Poslije sam čula da taj "bijeli ljiljan" zovu i Madonin, i dugo sam bila u nedoumici - je li to zbog naše stare mame ili kipa Bogorodice pod vječnim svjetlom pri Svetom Petru. Tek, ljiljane više ne diram.

Onda je djed sjeo na klupu, izvukao svoje stare cipele i dao mi mig da učinim isto. Iako smo već

odavno smjeli hodati bosu, obuvanje je značilo - ići u šumu, polje ili nekud još dalje... To je bio doživljaj - za nas klince. Za djeda je to, ustvari, bio način izražavanja protesta - nikad se nije svađao ni cjepidlaču sa nekim slabijim od sebe. Bio je pravi gorštak, širokih ramena i još šireg srca za sva živa stvorenja. Znao se i razljutiti, silno, gromovito i kao da se sam pribojavao tih provala bujica nepotrebnih riječi i mogućeg čina. Uputio bi se tad poprijeko trnaca, pokraj kuruzišta, pravac Tičnice, ogromne šume iz čijih se mekih rubova izdizao naš brijeg, a obronci se blago spuštali na zapad i jug prema ljeskajućoj se Sutli u dolini. Tog su dana na plavom nebu iznad moje glave sjala mala žuta sunca suncokretovih glavica, a veliko se zlatno sunce igralo skrivača visoko u krošnjama grabrova i bukvi. Stotinjak ptičjih grla nadvikivalo se istovremeno u skladnom zboru. S djedovih ramena smjela sam zaviriti u duplje gdje je mala sjenica savila svoje gnijezdo. Saznala sam gdje stanuje jež, a gdje teta lja, što ponekad navrti u naše dvorište. Pokraj izvora iz kojeg istječe tanki mlaz fine pitke vode otkrila sam još snenog "mučerad", lijepog crno-žutog daždvenjaka i skrivečki ga pospremila u džep. Na odmoru, širokom bukovom panju, pokazala sam ga djedu. Nespretnim pokretima životinja se gegala po suhom lišću i upitno dizala glavu.

- Vidiš, on je tu izgubljen. Tu nije njegov dom, ni njegova mama, ni braća! - korio me djed, ali nije bilo uvjerljivo.

- Ali, on ima mene, tebe, a možemo ga uzeti k nama doma, Šarku da ga čuva i grije.

- Ne. Moramo ga vratiti do izvora. To je njegov dom i samo tu on može živjeti! Ako ga hoćeš vidjeti mrtvog, onda ga nosi sobom.

To je palilo. Daždvenjak je povjerljivo mirovao na djedovom dlanu dok smo se spuštali natrag prema izvoru. Baš tamo gdje sam ga pokupila, tamo ga je djed spustio na meku, vlažnu mahovinu. Sve je on znao, taj moj djed, čak i gdje je daždvenjak kod kuće. To je bilo vrlo upečatljivo! Kasnije, puno vremena poslije toga, na drugom kraju svijeta u stranom gradu, sjetila sam se epizode s daždvenjakom i pronašla lijek boljci, za koju ti Englezi kažu da si homesick, Nijemci da imaš Heimweh ili Slovenci - domotožje. Ne, nostalgija nije prava riječ. Sjetit ću se. Bitno je da se razumijemo. Ustvari, bitno je vratiti se svom izvoru.

- Vidiš, a ovo možeš uzeti.

Bila je to skupina okruglih listova podalje izvora. Nožićem je pažljivo iskopao dva gomolja ciklama.

- To su tvoji ljiljani, a one bakine pusti na miru!

U njegov stari iznošeni "škrak" nastrugali smo malo okolne zemlje i mekano postavili gomolje s lišćem. Na putu do kuće usput smo obišli divljake trešnje na nekoliko mjesta u šumi, što ih je djed u proljeće cijepio plemkama. Iz pupova su

potjerale nježne zelene mladice. Djedu se smiješio brk. Plemke je djed krišom rezao na ogromnoj trešnji što se s farofa (župnog dvora) raskrilila na stranu seoskog groblja. Nikad nisam saznala je li to bilo zbog slatkih trešanja ili iz inata presvijetlom, koji je trešnju tako ljubomorno čuvao. Ili možda za osvetu za one grdne batine... Jednog su ranog svitanja, njih trojica derana, među njima i moj djed, samo onda puno mlađi, preduhitrili škvorce i nakitili sobom grane župnikove trešnje. Kad, na župnom se dvoru otvorio prozor i iskoči ženska prilika, a glas velečasnog je ispraća preko vrta:

- Zbogom dušo moja. I dođi mi opet uvečer!

Zanimemla od straha tri su škvorca s trešnje gledala "dušu" kako se prećacem između grobnih humaka udaljava prema još usnulom selu. I sve bi dobro završilo da se jedan od njih troje nije pred nekim pohvalio da zna gdje stanuje duša...

U smiraj tog dana, pod škrtom krošnjom drijena iza djedova pčelinjaka, dobila sam svoju prvu cvjetnu gredicu - mjesto gdje sam posadila i uzgajala svoje ciklame. To su bili moji prvi "spominčki" (danas ih zovu suvenirni).

Nakon ovog, nizali su se brojni pohodi na obližnje i udaljenije brežuljke i bregove: do Sv.-Jane, Sv.Magdalene, pa čak i preko Sutle, na Bizeljko i Sv.Gore. Za ovakve ciljeve dobivali smo od stare mame i blagoslov - u obliku slasne pečenke, mirisnog domaćeg kruha i kolača. Naš djed nije bio osobito pobožan - ili možda jest, ali na svoj način. Jest da je ispružio ruku prema svetoj vodi, izmahao nešto u znak križa, ali je to više naličilo tjeranju komarca. Pred nama nije nikad izjašnjavao svoj stav prema vjeri. Jednom sam samo načula kad je razgovarao s nekim susjedom, možda i jednim od tri škvorca, kad je rekao: "Kad bi samo ljudi znali što sve skriva crna halja!" Otada sam dugo vrebala priliku da zavirim pod mantiju velečasnog. Na moju žalost, nosio je uvijek duge crne hlače s izgaženim rubovima. S vremenom sam pažljivije slušala propovijedi i pokušavala, uz djedovu pomoć, naći prava tumačenja.

Za postizanje nekog cilja u životu potrebna su odricanja. To sam shvatila brzo: ako hoćeš lijep pogled na Sutlu i Sljeme, moraš se uspeti do Sv.Magdalene. Pomučiš se, oznojiš, a za trud si nagrađen prekrasnim vidicama. To stoji. Ali, da bolesna sirota, udovica Minka sa četvero nejake djece, u ime nekog oprosta grijeha odnese i zadnje pernato živinče okruglom velečasnom, da bi ga ovaj uveče izjeo, s "dušom" iz susjednog dvorišta - to mi nije bilo pravo. Pa, sav taj sjaj i raskoš, svega toga nije bilo u betlehenskoj štalici.

Brzo sam izlazila iz okrilja tih hladnih, svetih domova na vrhovima brežuljaka pod vedru kapu nebesku i razdragano sunce, gdje mi je djed širokim zamasa ruku dočaravao prostranstva Pa-

nonske nizine, visine tajanstvenih Alpi daleko na obzorju, objašnjavao prve pojmove iz zemljopisa:

- Ovo je Sljeme, tamo je Donat, ono daleko na sjeveru je Pohorje. Tu ispod nas teče Sutla, Sutla je granica...

Ta riječ - granica, dugo je unosila pomutnju u moje poimanje svijeta. Danima smo se kupali u Sutli, plivali od jedne do druge obale, lovili u njoj ribe i rakove, ronili po cijele dane kao gnjurci. Ali nitko nije vidio granicu. Skupljala su se tu djeca iz Kraljevca, Oplaznika, kao i ona iz Kapele i Gaberja, ali granicu nismo primjetili, ni u vodi, ni u vrbicama uz njen tok.

Danas mi je to malo jasnije, ali još uvijek spomen granice izaziva neko čudno strujanje. Otprilike kao kod mačka kad ga gladiš od repa prema glavi. Moje sve spoznaje poslije, protive se prvoj. Zato ne volim granice. Najljepše je kad sjediš na nekom visokom vrhu - ispod i oko tebe granice nema. Samo prostranstvo neba sa svojim vječnim ukrasima, pticama i oblacima, i svoje četiri strane svijeta. Bez granica.

S Pavlovih livada okružujem pogledom Zagorje pod snježnim pokrivačem. Pomalo nestvarno djeluje ta čista bjelina; kućice nalik slastičarskim ukrasima na rođendanskoj torti, prekritih šlagom. Tek s ponekog prozora u dolini odblesak zalutalog sunčevog traka bljesne i klizne po ledenoj kori. Zagorje je najljepše zimi! Isto sam s ovog mjesta govorila i u ostala godišnja doba. Ostaje - da je Zagorje najljepše...

A to isto govori i beduin za svoju pješčanu pustinju, Eskim za svoja snježna prostranstva,

isto kao što i dijete tvrdi da je najljepša baš njegova i ni jedna druga mama na svijetu. Tu sam. Opet blizu svog izvora. Ni ne znajući, tu sam nekad i zagubila dijelić srca; zapelo je negdje na kupinovom trnu, utonulo u meku mahovinu ili bistri planinski izvor, sakrilo se pod suhi list paprati... Otada onaj ostatak uvijek traži svoj dio.

Vraćam se s današnje Sljemenske skitnje. U ruksaku se meškođe smrekovi stručci, za domaći ugođaj Sljemena. Na ulazu u dvorište me pozdravljaju žuti jaglaci, nježne visibabe, a purpurni cvjetovi kukurijeka najavljuju svoj odlazak. U podnožju ponosne tise probile su snijeg glavice narcisa s Divčibara. Ne, nisam ih ja..., samo sam izrazila divljenje, a na odlasku, u malo novinskog papira ležala su tri krhka cvjetića s lukovicama na vrhu mojeg ruksaka...

- Dobar dan - dobacim susjedi, a ona odmahuje glavom.

- Po ovoj zimi?

Sutra će me peckati zbog mojeg duplog n. Sindrom Sljem-me. Sin-nusi, kažu, od zime, od vjetra. Od zuba, dodajem, zuba vremena, naravno, jer zaboravljam da kapa nije samo za ukras, već i korisno pokrivalo glave!

Još poneki plahi crvendač doleti na hranilicu žurno kupeći rasuto zrnje. Golemi hrast okićen injem spava duboki zimski san, a negdje u dnu vrta i bakini bijeli ljiljani. Zadnji odsjaj sunca oblijeva rumenilom oble brežuljke, crtajući usjeke tamnim kontrastom. Nad Zagorje se spušta tiha zimski noć.

Slike iz slavonskih planina

IVAN JAKOVINA
SLAVONSKA POŽEGA

Ove zime u Slavonskim planinama

Svako jutro u kronici na zagrebačkom radiju pratimo "ekološku minutu" u kojoj, ponajviše, slušamo o ekološkim nevoljama što nas okružuju ili se svakodnevno s njima susrećemo.

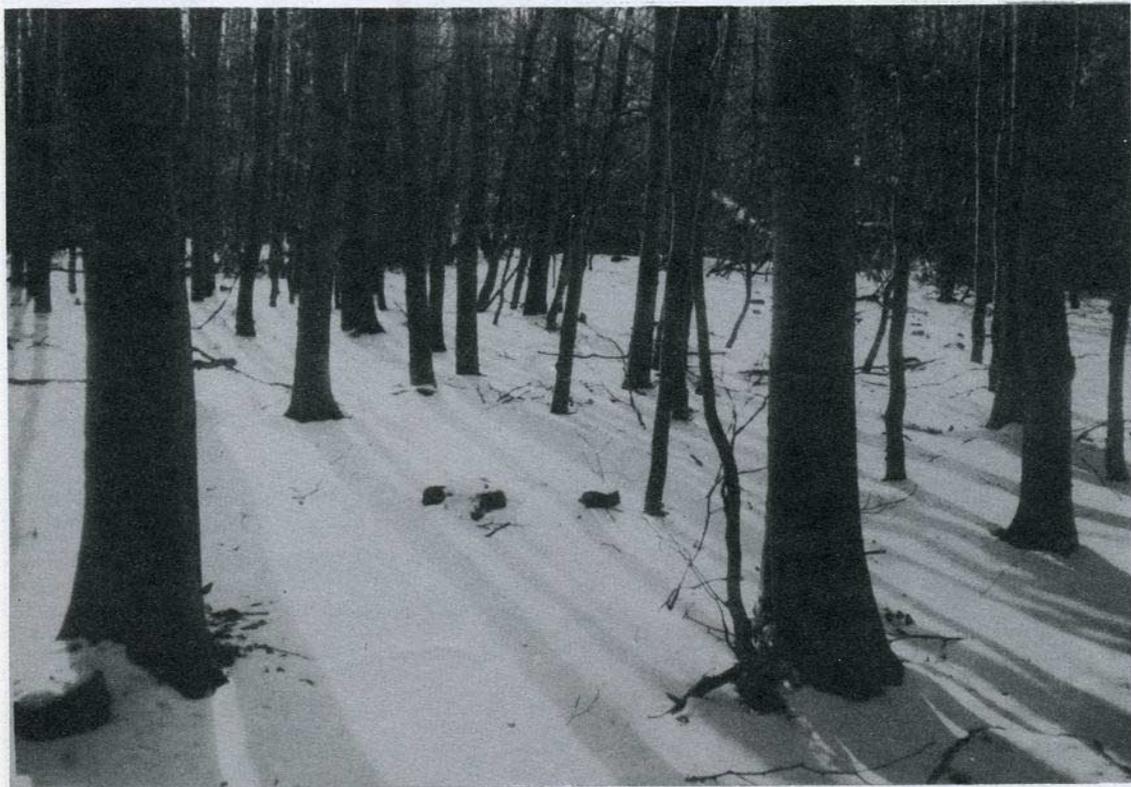
Mi vam nudimo nešto drugo, uz pitanje, zar ima ljepše propagande i preporuke od ove, nazovimo je, "ekološke snimke"? Pred nama skladna bukova šuma, djevičanski snijeg, raskošno podnevno sunce, okrijepljujući gorski zrak... Sve to na minus 10 stupnjeva Celzija.

Za upornije, strpljivije i manje zimogrozne, čekanje se može isplatiti, a nagrada je još jedna ljepota. Ništa neobično da u "ekran" ušeta poneka srna, lisica ili divlja svinja. Pa zar može biti ljepšeg prizora, ravnog scenama iz vefilma "Ta divna stvorenja".

Jedan od planinarskih putokaza

Ovako uredne i atraktivne putokaze i informativne table jedino možete susresti na Plitvičkim jezerima. U našem slučaju riječ je o planinarskom putokazu na koji možemo naići u kanjonu Dubočanke, jednog od najljepših gorskih potoka u Papuku, koji se u Velikoj spaja s potokom Veličankom.

Da i planinarski "saobraćajci" griješe vidljivo je iz teksta na srednjoj tablici: Lovачka kuća ispisana je ispred zgrade Sumarskog fakulteta, a treba biti obratno. No, kako su ti objekti u neposrednoj blizini, i nije neka pogreška. Najvažnije je da su smjerovi za skijašku stazu na Nevoljašu, Planinarski dom na Jankovcu, te planinarsko sklonište na Trišnjici ispravni. Sve bi bilo još bolje da je uz naziv lokaliteta upisana satnica, kakav je običaj.

Bilo bi dobro da u slavonskim planinama ima više takvih putokaza i drugih planinarskih oznaka. To bi pripomoglo da bude manje nedoumica i srdžbe planinara i drugih ljubitelja prirode koji navrate u ovaj kraj.

Šumski grafiti

Fasade, zidovi, hodnici, pločnici... prepuni su najrazličitijih grafita. Prema Klaićevom "Rječniku stranih riječi" "grafito" je talijanska riječ, a znači natpis ugreben u zidu, urezan crtež.

I tu je urađen pomak, pa ljubitelji komuniciranja toga tipa sada ne moraju svoje poruke grebati ili urezivati, jer im u tome pomažu sprej-bočice s pripremljenim sadržajima različitih boja. Dovoljno je smisliti poruku, aktivirati bočicu i čista fasada za čas je unakažena.

No, mnogi ne znaju da su slavonski svinjari i pastiri odavno znali za "grafitno izražavanje". Tako su bukove šume u blizini gorskih naselja prepune imena, crteža i poruka, urezanih oštrim sječivom u koru drveta.

I kako je ružno ono što rade urbani grafitaši, jednako je ružno i ovo čobansko komuniciranje.

Požeški planinari, dr. Josip Garilović i mr. Antun Lovrić, predahnuli su uz bukvu, u predjelu Papuka zvanom Kaniška glava, nedaleko od Velike, na kojoj je anonimni dokoličar nevjesto urezao lik žene.

Oj Mosore, Mosore...

ZORA ČEKO
ŠIBENIK

Mosor - planina oštih litica, pukotina, škrapa, vrtača, neprohodna šipražja, surova i pogibeljna za nevješta čovjeka. Izdigla se pod oblake, zašiljila i nazubila kao pila. Okolni visovi i brežuljci zatvaraju vidik, a mala sela stisla se uz pristranice, privije i dolinice poput slučajnog bivka. Pločate stajе, pritorci od ševара, suhozidane nastambe, guvna i stošci sijena za blago, izgledaju kao čobanska konačišta, neki seoski vikend, a ne čvrsta i trajna staništa ukorijenjenog naroda. Ljuti kamen Mosora i njegovi ostrulji nalikuju na sam život: na grab i divlju draču, na suri krik orla, bijelu sinjavinu što se u ljetnim danima uzdiže iznad vrućih stijena kao zastava nevine opasnosti i iskusne neizbježnosti. Ljudi su tu nalik na kunu i lasicu, uvijek na oprezu, nepovjerljivi, s utkanim strahom od nepoznata došljaka, od vuka i zmije, od jame bezdanke, grmljavine iznenadnog groma. Svoja polja su oteli kršu, poredali ih kao stepenice po kojima lutaju noću planinski divovi kamenjara i duvaju u dimnjake potleušica. Po tim plodnim skalinađama lije žena u crnom svoj znoj, zalijeva bob i slanetak, kupus i repu, dok bajame i masline u prikrajcima otimlju mrve njene ljubavi iz škrte zemlje.

Kad je ZIMA, kameni prisoji i osoji upijaju studen, kupe oko sebe snijeg, led, gradonosne oblake i grmljavinu štiteći njih u dolini. Zimske priredbe nalikuju na frontu s tisuću topova. Puca, sijeva, lome se električni potencijali nad vapnenačkim urvinama, odjekuju, odzvanjaju, umnožava se tutnjava. Žena u crnom oslonjena na kućni ovratak gleda i sluša i lukavo uživa u zaglušnoj kanonadi s tisuću tonova, s oktavama koje se zapliću za kontrapunkt čudesnog sazvučja.

Kad je PROLJEĆE, procvjetaju kršne dionice smiljem i kaduljom, mirisnim travama, opupa hrast, uskrnsu makovi. Pište mali izvori, klokoče krv planine. Omiriše kamen osunčanom toplinom. Isparava kišnica iz kamenica, diže se u zrak para pokrenutih sokova biosfere. Nadimlju se kore, pucaju ozimi kalemi, kreće srčika i zec uz brdo na domak novih vidika. Klizi proljetno sunce niz litice, niz rosom okupan stari kamen koji se bljeska i drobi i klizi točilima u vrtače i ponikve stvarajući nove rudinice za ovce. Izlazi žena u crnom sa ovcama i kozama uz mosorske strane, uz debele kamene mase što su se napuvale kao žaba vodenjarka. Odlazi ona u svoju planinu, u svoj kamenjar s pletivom i mislima punih djevi-

čanskih prizora. Tu se janje ovce, jare koze, tu se kolutaju zmije, pritišću zelembaći, pare skakavci, njuškaju gundelji, razapinju duge od vrha do vrha kao harfe nakon glazbe. Tu miriše nebo i zemlja, a oči promatraju svijet uvijek u totalu. Puni se duša i tijelo, pulsira trajanje tvoriva, sluša svoju pramajku, silno odzvanja vrijeme, nemušti ujednačeni zvon: din-don, din-don!

Kad je LJETO, planina upije višak topline. Kamen kao da je uvijek studen, kao da uvijek drhće od groznice svoje, od rasula svoga. Nikad mu dosta topline jer je zgusnuta i ohlađena vatra. Osvježava on s time svoje zavale i proplanke, ublažava neposrednost sunčevih zraka što se oko podne okomljuju na junski život. Ispod kostelje, ispred kolibe sjedi žena u crnom i plete džemper za unuka. Iznad nje visoko krili orlušina. Pipita kokoš krivi glavu da prati let opasnosti. Zrije klasje ječma, cvrče masline, okreće se stablo oko svoje osi, ožima svoju strukturu i posljednje osmotske kaplje predaje vazda zelenom lišću. Horovi cikada, sav svijet u potpunom svijetu podno planine zaštitnice, planine hraniteljice, planine nebosklonke.

JESEN se spušta na planinu kao umor na težaka. Legao bi, odmorio se, ali treba trgati grožđe, točiti vino, sušiti smokve, spremiti zimnicu za blago. Zlatno hrastovo lišće odudara od sivog kamenjara, prelijeva se svjetlost niz padine poput zelenih kaskada, bježi val za valom posljednje topline. Ostaju kamene piramide začudene, ostaje planina bez svog žarišta. Odselilo se sunce niz meridijane. Skuplja se seoba vremena. Izlazi žena u crnom, vere se uz planinu, skuplja suvež i uprćena nosi za ogrijev unuku. Tu i tamo šušne zec, tu i tamo pretrči lasica, tu i tamo otpuze zmija. Sve se priprema za novu sporost, novi san i novu neizvjesnost. Žena u crnom gleda uz Mosor, uz kršni naduti kolos i zna da je sve obično po slijedu stvari, po nekom uhodanom putu po kojem se ona kreće paralelno s ovcama. Zna da je to ritam neba i zemlje i da taj ritam nosi u svojim grudima i svom dahu.

Mosor kao karaula, kao stražarsko gnijezdo, kao uspon zemlje na Olimp među Bogove koji su ljudi puni vatre i električnog naboja, puni misli i spojeva što provode duh svijeta do žene u crnom, a ona dalje do svog ognjišta.

OJ MOSORE, MOSORE...

Jednoga zimskog dana u Samoborskom gorju

JOSIPA ŠTIBRIĆ
ZAGREB

Novogodišnje dane volim započeti planinarski, jer se onda nadam da ću tako nastaviti cijele godine.

Drugi dan Nove godine ovaj je put pao u srijedu, pa nas je vodič Ivo Pevec poveo na cjelodnevni izlet.

Sastali smo se u pola devet u Samoboru. Skupilo nas se osmero, ali je bilo mnogo još i drugih planinara. Svi smo si zaželjeli sretnu Novu i postavili čekati autobus za Rude, koji polazi u devet sati. Po izlasku iz autobusa prve smo korake učinili po zaleđenom asfaltu, a kad smo zakoračili na zemlju, leda više nije bilo.

Jutro je bilo lijepo, naziralo se sunce. Išli smo prema Oštrcu, čas uspinjući se, a onda opet lijepim planinskim puteljcima. Promatrala sam stabla ogoljele šume, a moju posebnu pažnju privuklo je neko grmoliko drvce ljepotom svojih oblika i svojom bijelom korom. Znam to stablo iz svojih brojnih posjeta proljećima, zapazila sam ga po njegovu srebrnkastom lišću.

Na Oštrcu smo samo popili čaj i ostavili one koji su pristizali s gitarama da proslave svoj "Dan željezničara".

Mi smo krenuli prema Lovačkom domu na Poljanici. Pridružio nam se na tom putu i moj

prijatelj vjetar. Volim šumu uznemirenu vjetrom. Bilo je i netom probuđenih snježnica, a kad sam ugledala oveću skupinu borova, znala sam da smo blizu doma.

Za jelo i odmor bilo nam je dosta sat i pol vremena, a onda smo se dogovorili - tko je za povratak u Rude, a tko prema planu ide naprijed u Desinec.

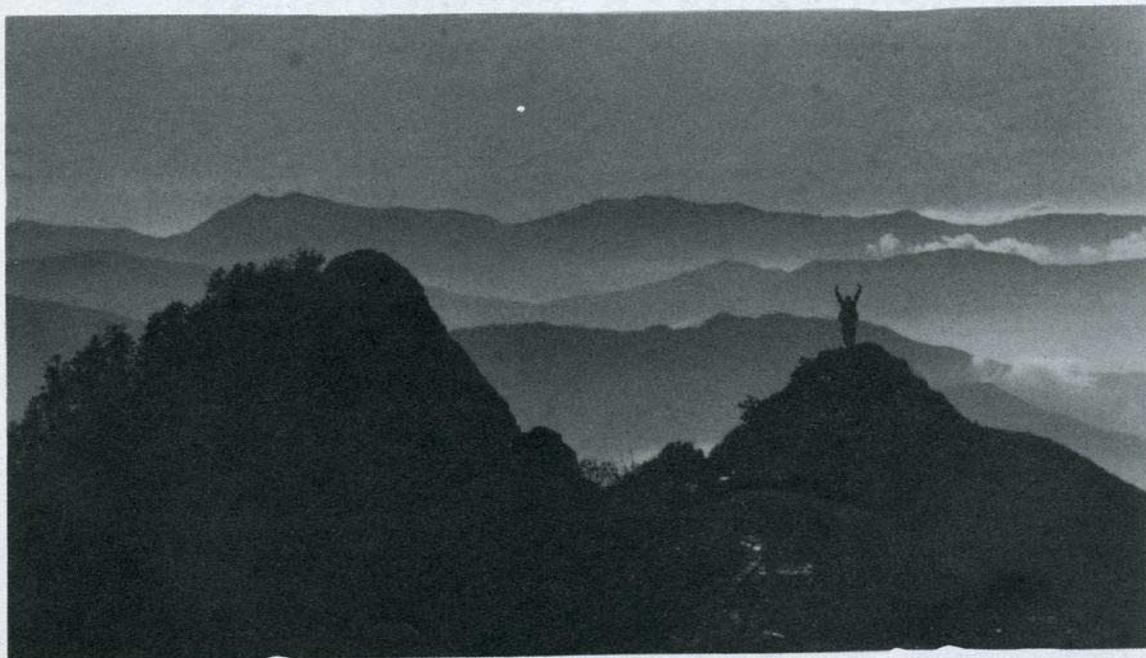
Većina se odlučila za Rude i samo smo Zorica i ja s Ivom krenule ususret suncu. Zaista, pred mojim je očima zablistao potok i svaka kap vode unaokolo, a sunce je obasjavalo i iglice na borovima. Osvježavao nas je prohladni vjetroć. I jedan se kukac javio nesigurnim glasom, ali je odmah utihnuo.

Prošli smo kroz divne krajolike i doživjeli osjećaj potpune slobode. Znala sam da je to opet jedan dan koji će ostati zapisan u riznici moga srca.

Oprali smo svoje blatne cipele i oko sedamnaest sati autobusom iz Jaske krenuli prema Zagrebu.

Rano sam stigla kući, ali nisam bila sposobna za nikakve druge dojmove. Samo su mi odnekud došli u svijest Alfirevićevi stihovi:

"Za sreću je dosta to blistanje maslinika".

U kalendaru zima - u planini proljeće!

MIRA ŠINCEK
VARAŽDIN

Jutro. Rano, zimsko! Još snom mirnim spava grad. Kroz tamu tmurnu, blijeda svjetla ulice izranjaju iz magle. Asfaltom potoci rastopljene vlage, ni zvijezda, ni oblaka, magleno nebo teško ne dopušta jutarnjem svjetlu na krovove. Iz dvorišta nekog rani pijetli, u strehama probuđeni cvrkut vrabaca, s trga mukli otkucaj sata, no sve još spava, snom nedjeljnim, duboko, mirno, spokojno. U daljini tutnji vlak, a dalje još planina - očekuje skitnice i prirode željne putnike.

POHORJE!

U Mariboru je odavno svanulo, al' magla još posvuda je, i dok nas žičara podiže put neba, ispod nas smreke čarobne, ogrnute injem ko odorom svečanom i čistom, svud oko bijela čipka prekrasnih šara i tkanja, isprepliću se smrznute iglice, na vjetru laganu trepere ledene rese, podrhtavaju kristali srebrno-bijeli, skoro da im čujem staklast

zvuk. A onda opet, lijevo i desno, sve gusta magla, pogled zastire, dubina postaje mliječno more, prostori snu nalikuju, nema ni grada u dolini, ni doline odjednom nema više, ni drveća...

Ali na cilju, gle, plavi se nebo čisto, rastapa pamučasta pruga - trag aviona što tko zna gdje već je, i svjetlo blještavo, toplo i sjajno u oku titra. Na vrhu je i sunce i snijeg, u zraku mirisi izmiješani, miristi proljeća i zime.

AREH!

Na sunčanoj strani planine rijetki se snjegovi brzo tope, nebo se veliko krajičkom svoga lica ogleda u lokvicama vode, raskvašena zemlja i sasušeno lišće korake guše u nečujan i mekan hod. Visoko gore, povrh najgordijih smreka, plavi se prostranstvo visina, nalik bistrom dječjem oku punom smijeha i ljubavi. Na mjestima gdje šuma napušta stazu, neomeđeni drvećem i granama,

pogledu se novi vidici nude - tamnomodri bregovi izranjaju iz mora magle, teške i guste, plutajući u toj tromoj bjelini nalik zaboravljenim brodovima.

I ponovno šuma stazu grli, u njedra je svoja povlači, miriše borovina, zveckaju češerj, sunce u pramenovima zlačane kose kroz grane na zemlju se prosipa. U grlu zastaje riječ, jer svaka je tako obična, prejednostavna da opiše, izrazi radost doživljaja, sreću susreta. Znam: sad je tamo u dolini, u gradu, magla ulice zavila, zrak vlažan i siv, a tu gore - proljeće, skoro zaboravljeno sunce, rastapa tuđe, boje pali, u očima svjetlo novo budi se. U kalendaru zima još - u planini proljeće već!

Na Arehu, na skromnom snijegu, tek djeca vjeruju da je zima to. Odabrah topliju stranu trošnog zida stare crkve, preda mnom udaljena brda tamnoplava, dolina natkrivena oblacima magle, a sunce smiruje, blaži, u neki novi san uljuljava misli i srce.

Večer na Ivančici

Zapis planinarskog outsidersa

MARTIN SUŠAC
ZAGREB

Ne zbog neke samohvale već više zbog kakvog-takvog razjašnjenja događanja moram prije svega reći da sam ja po prirodi osjećajan, plah, bojažljiv pa i naivan, slabosnažljiv i sramežljiv tip. A kao i svatko, imam i poneku manu (ako već i rečeno nisu mane). Tako, na primjer, malo sam pohlepan (ono "malo" je stilski eufemizam). Sve te osobine (uglavnom sve suprotno nego kod pravog Bosanca), koje su se, samo Bog zna kako, u meni slučajile i spetljale, čitavog života nastojao sam ispraviti kao očiglednu prirodnu grešku, no bez većeg uspjeha, zapravo nikakvog. Čak ni godine nisu pomogle. A to što i sad to nastojim, iz čiste je tvrdoglavosti.

Dakle, takav kakav sam, nakon čitave vječnosti penjanja našao sam se konačno na vrhu Ivančice čudeći se da sam ikako stigao. Naime, pri tom mučnom penjanju minute su se pretvarale u stoljeća, naročito kad sam nazreo vrh. Možda sam dosadan ali - po svom lošem običaju - ni sada ne mogu da ne kažem što sam pri tom pomišljao. (Poznato je da čovjeku u najtežim trenucima padaju na pamet kojekakve stvari.) A pomišljao sam kako su ove beskrajne minute najbolji dokaz za ispravnost Einsteinove teorije o relativnosti vremena. Čak i jedini dokaz. Jer ono tobožnje letenje brzinom svjetla na neku zvijezdu i povratak, zna se da nije moguće pa ne može biti ni dokaz. To jest, po toj teoriji, odletiš, na primjer, na Alfa Centauri ili na onu tajanstvenu zvijezdu Sirius (s koje nam,

Ima trenutaka kad vrijeme prestaje trajati, kad zrnice pijeska zapne u vječnom pješčanom satu i običan trenutak postaje dragulj usred uspomena. I ova je nedjelja, ovaj bijeg iz doline stvarnosti u san planine, upravo takav trenutak.

VARAŽDIN!

I dok sam se vraćala mrakom poznatih ulica, praćena kapima magle sa streha i grana, znala sam da će sunce iz ove nedjelje biti tu kad god ga zatrebam, dovoljno je samo zatvoriti oči da slike planine ponovo ožive, a ako i to ne bude dovoljno da ispere gorčine stvarnosti, planina je uvijek tamo, ko čarobna škrinjica puna ljepota i iznenađenja!

Objavljeno na slovenskom u
Planinskom vestniku br.4/88.

dokazano je, dolaze vanzemljani) i vratiš se, recimo, za godinu ili dvije, a kad ovdje prošla barem dva stoljeća; sve se izmijenilo i nikoga živog ne poznaš. To letenje, velim, niti je moguće a niti je odsad više potrebno kao dokaz. Dovoljno je, dovruga, predovoljno penjati se na Ivančicu pa da ti prođe i više od dva stoljeća a da opet sve ostane isto (to "isto" jedina je mana ovog dokaza). Uostalom, pomišljao sam dalje, svaka čast Einsteinovoj teoriji (koju, kažu, razumiju samo tri čovjeka na svijetu), ali zakleo bih se da je i njemu ona, to jest ta teorija o relativitetu, sinula kad se negdje penjao (možda po švicarskim Alpama). I on, Einstein, mora da je svakako bio nekakav planinar.

Kad sam, dakle, stigao na vrh - a već je počeo padati prvi mrak - skljkao sam se najprije na nekakav panj po strani od drugih (da ne pomisle da se namećem). Tek kad me je - sigurno iz samilosti zbog bijednog izgleda - jedna od djevojaka (ili žena, ne znam) pozvala, skromno sam sjeo za njihov stol. Valjda zbog umora, stalno sam šutio, dok su se drugi smijali i vedro pričali, bodri kao da se nisu ni penjali. Zatim su počeli pričati viceve (uz provalu smijeha, naravno). I dok su se oni smijali ja sam, osjetivši jaku žeđ, maksimalno dohvatio tek načetu obližnju bocu piva, na dušak je iskapio i brisao usta. (Tko je platio, ne znam. Ja nisam). Onda sam sasvim neočekivano začuo samog sebe kako pričam vic i to onaj lalinski o Đoki (znate, ono o Churchill, Trumanu, Staljinu i -

Doki). I, vjerovatno zbog naglog straha i neugodnosti slušajući se kako promuklo zamuckujem, najednom sam zaboravio sadržaj vica. Koji mi davo bi da počnem s tim vicem, pomislih ljut na sebe, ali nastavim sam morao, jer su svi u mrtvoj tišini gledali ravno u mene. I počeo sam izmišljati. Što sam pričao, ne znam (sigurno to ni pas s maslom ne bi pojeo), ali pričao sam sve dok se, srećom, opet ne prisjetih vica i nekako ga dovrših. Međutim, čini se da je ipak sve to bilo bez glave i bez repa jer su svi i dalje u jednakoj tišini buljili u mene, valjda čekajući nastavak. A i ja sam jedno vrijeme također buljio u njih, a onda slegnuo ramenima: kao nema dalje. Ali kako ni tada nitko nije ni pomakao usne, a kamo li se zasmijao (osim jedne crnooke djevojke, sigurno dobrog srca, koja mi se samo sažalno nasmiješila), ja sam sav zbunjnjen i ljut ustao i pošao kao tobože u šetnju. Nisam odmakao ni deset koraka kad začuh da je najprije netko prasnulo, a onda se svi počele toliko glasno smijati da se sve orilo pod vedrim nebom, na kojem su sve gušće počele nicati zvijezde. "Baš uljudan i fin svijet, ovi Zagrepčani! Doduše malo kasno pale, ali svejedno", pomislih već umiren, ali ipak uz tračak sumnje: zbog čega li se to oni zapravo smiju?

Malo poslije i oni ustadoše i pođoše prema vidikovcu, pa sam se i ja uputio za njima. I dok smo se penjali sumnjivo tankim željeznim prečkama, osjetih glad. Kako i ne bih, pomislih, kad su mi penjući se isparila barem tri kilograma težine (entropija većeg stupnja). Odmah se sjetih da mi je u ruksaku ostao još samo jedan jadni sendvič; druga dva sam pojeo na početku penjanja. I dok je na vrhu vidikovca puhao nekakav ledeno prodorni vjetar od kojeg sam drhturio i dok su ostali promatrali zvijezde uz Doktorovo tumačenje, meni padoše na pamet ona kola puna očišćene i oprane bijelo-plave, zdrave, punašne repe na kapiji jedne kuće na izlasku iz sela još na početku penjanja. "Uzmi sve", rekao mi je u smijehu jedan jak seljak poput repe zdravog lica gledajući me kako s ljubavlju mazim tu krasnu, nabreklu repu. Ne mogu baš sve ali napunit ću barem ruksak (ionako prazan neka barem nečem poslužiti), pomislih skidajući ga s leđa i ujedno s ganućem utvrdih kako smo svuda isti. Ovi Zagorci su čak i darežljiviji i gostoljubiviji od nas Bosanaca (čeuvenih po gostoprinstvu). Ali onda se prisjetih: kud ću na vrh planine nositi ruksak pun repe. Nije pristojno. I tako teška srca vratih ruksak na leđa i uzeh samo jednu osrednju repu. Pojeli smo je nas troječetvero, nije prošlo ni deset minuta penjanja, i svi zažalismo što ne uznesmo više (i Doktor koji je repu ogulio svojom naročito oštrom britvom). I evo, ja i sad pod ovim ledeno žmirkavim zvijezdama iskreno zažalih što ne uzmeh barem još jednu (repa, repa, ipak je nešto). I tako dok je Doktor pokazivao i izgovarao imena nekakvih zvjezdanih skupina (ostali očigledno ništa nisu znali), ja mu pridoh i šapatom ga upitah: Ima li ovdje štogod za

pojesti? - i odmah se pokajah. Jer umjesto odgovora on me samo prostrijeli mrkim pogledom i zašuti, a ja smjesta shvatih da sam ga trebao pitati, što je on sigurno i očekivao, nešto o zvijezdama, kao medvjedu, jarcu, zmiji ili o tako nečem uzvišenom, kozmičkom; i odmah se skruših u očekivanju da će me zasluženo poslati u neko mjesto (muško), što bi svaki iole pristojan Bosanac (bez obzira na titulu) bez daljnega učinio. Ali on, Doktor, nije, već je nakon kratke stanke, škrto se nasmiješivši, samo rekao: "Bit će vinski gulaš". S velikim olakšanjem ja sam na to pristojno rekao: "Hvala". A on je onda najednom počeo grđiti ostale kako ništa ne znaju o zvijezdama i tako čudesnom svemiru, treba da ih je sram, i pri tom se najprije prigušeno a onda sve glasnije počeo smijati. S njim su se i ostali jednako srdačno smijali, a da nitko nije pravo znao zašto. Osim Doktora, dakako. Ja se nisam smijao.

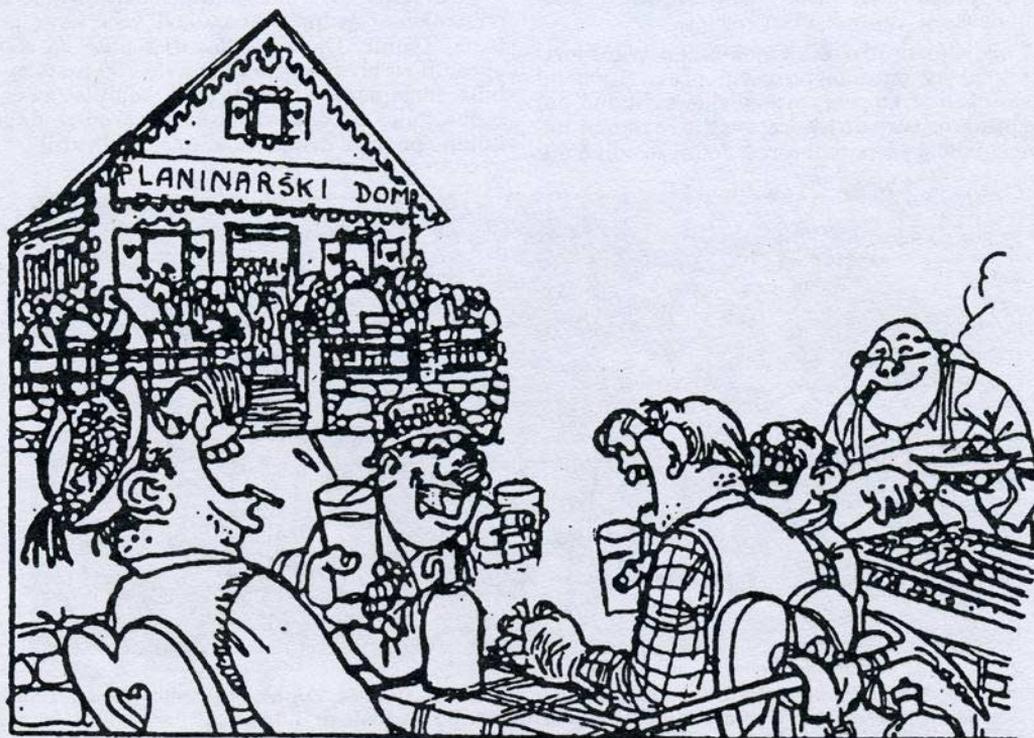
I kad smo konačno sišli s vidikovca i povukli se, zapravo pobjegli od hladnoće, u toplu gostinjsku sobu velikog planinarskog doma, odmah sam se raspitao za vinski gulaš. Konobar nije imao pojma. "Ima juhe, drugo nema", nemilosrdno je kazao. Onda sam po svom običaju rezignirao, to jest odrekao se gulaša i svake nade. Dakle, lasciate ogni speranza, zaključio sam i odmah se utješio. Glad će me kao i u studentskim danima zasigurno proći, a ni liniji neće škoditi. I tako pođoh u kut prema svom ruksaku s nekom dalekom nepasnom primisli da ipak odmah pojedem onaj svoj jedini sendvič unatoč čvrstoj odluci da ga ostavim za sutra ("I sutra moram nešto jesti, dođavola"). Međutim, u kutu odmah do mene za stolom tri planinarke su kusale juhu. Prolazeći, pristojno sam kazao: "Na zdravlje" i skromno sjeo do svog ruksaka. "Izvolite s nama", rekle su sve tri. Odbio sam, s dostojanstvom, naravno. Ali one zagrajaše: "Ta izvolite, ostat će ionako", i pokazale na oveću zdjelu juhe tek do polovice ispražnjenu. "Samo donesite tanjur", rekla je ona crnooka i pomakla se praveći mi mjesta do sebe na klupi. "Pa kad je tako", zahvalio sam pristojno i otišao po tanjur. Usput sam opet pomislio kako je taj svijet baš kao naš bosanski. I kod nas u Bosni obavezno se ponudi jelom gosta koji uđe dok čeljad blaguje; kaže se "Bujrum", to jest "Izvoli s nama". Ali velika bi i neoprostiva sramota bila prihvatiti, pa sam se i ja sada zapravo pomalo stidio. Doduše, ni kod nas u Bosni nisu svi baš tako stidljivi; štoviše neki bez obraza ne samo da ne bi odbijali ponudu već bi i žlicu nosili za pojasom, za slučaj da domaćinu usfali, i namjerno su dolazili baš u vrijeme za objed. Ja, hvala Bogu, nisam takav. Što sam ipak ovaj put prihvatio bilo je isključivo zbog moguće štete, to jest da se juha ne baci, a to bi bilo i grehota. Podlu primisao da će mi dobro doći makar i juha - odbacio sam s prezirom. Tako sam, dakle, mirne savjesti do dna pokušao svu preostalu toplu i gustu juhu (tri tanjura), ali glad mi se samo povećala.

Uto su svi osim mene posjedali za dugački stol i počeli vaditi i postavljati različita jela. I dok sam ih iz svog kuta promatrao kako marljivo jedu (zavladala je tišina, osim ponekog mrmora), stalno sam mislio na svoj jedini sendvič i stalno oklijevao. Prošlo je tako dvadesetak minuta kad me se ipak netko sjetio i pozvaše me za stol. Najprije sam pristojno zahvalio rekavši da nema ni mjesta, ionako su stisnuti. Ali oni su svejedno navaljivali, te se još više stisnuše i napraviše mi mjesta, tako da na kraju nisam mogao odbiti a i ganula me je prijateljska pažnja.

Čim sam sjeo odmah zapazih ogromno obilje jela i po izboru i po količini. Pri tom pomislih, ili mi je to glad šapnula, da tu bez sumnje ima i ptičijeg mlijeka, za razliku od čuvene Lukulove gozbe u starom Rimu, na kojoj, pouzdano se zna, ptičijeg mlijeka nije bilo. A posebno me zanimalo: kako su mogli toliko toga iznijeti uz ovu strminu. Onda mi moje susjede, očigledno već site, rekoše da samo uzmem, da se ne ustručavam. A preda mnom je stajalo pečena i rastrančirana kokoš, pečene svinjske krmenadle, pohana teletina, govede šnicle i što sve ne, sa francuskom i ruskom salatom i kolačima svih mogućih vrsta. Posebno sam zapazio krasan rumeni batak. Uljudno sam se, naravno, zahvalio na ponudi jer da nisam gladan. Ali one su navaljivale ("Pa hajte, molim vas, kako niste gladni, ne budite smiješni" i slično), te sam - da baš ne odbijem tako ljubaznu ponudu

- s velikim ustručavanjem uzeo jedno ništavno krilce. I odmah sam sebi strogo zapovijedio da svoju plebejsku pohlepu za batakom bezuvjetno moram svladati; moram sačuvati svoje dostojanstvo a ne postupiti sramotno kao onaj naš tip što žlicu nosi za pojasom. (Ali, kao što će se poslije vidjeti, čovjek snuje a Bog određuje.) Međutim, ipak me ta ponuda u srce dirnula i tako tronut zbog te ljubaznosti mojih domaćina naglo i brzopleto odlučih da se svima zahvalim. Ustao sam i kad se žamor stišao drhtavim glasom zahvalih se na širokogrudnom prihvatu moje neznatnosti, iako nisam ni član njihova društva i zapravo potpuni stranac koji ovdje skoro nikog i ne poznaje. Odnosno, nešto slično sam zbrljao, a čini mi se da sam još spomenuo da sam se jedva uspeo ali da se, eto, isplatilo (zašto isplatilo, ne znam; vjerojatno sam pri tom pomislio na batak). Te sam im na kraju, sasvim bez veze, poželio puno uspjeha u radu (kao da oni sada nešto rade). I uopće, sve je bilo zbrkano, zbunjeno, totalno amaterski, ali su mi svejedno svi zapljeskali. Uostalom, to je i razumljivo: došli su ovamo da se provede i za to im je bio dovoljan i najmanji povod - objasnio sam sebi poslije.

Toliko ovaj put o toj za mene jedinstvenoj večeri. A ima i nastavak (o karnevalu i ostalom), ukoliko urednik i ovo ne odbaci kao dosadno i izmišljeno. A nije izmišljeno (mislim, ne baš sasvim izmišljeno).

Speleološka ekspedicija u Batmanhöhle

Silaz na dno najdublje jame u Austriji

SLAVEN DOBROVIĆ
ZAGREB

Organizator: PSD "Velebit"

Područje: masiv Tennengebirge (2431 m), 50 km južno od Salzburga

Članovi: Slaven Dobrović-voda, Ana Sutlović, Damir Lacković, Robert Erhardt, Čedo Josipović, Darko Troha, Dario Denteš i Zvonko Šporčić

Vrijeme: 6.10.-15.10.1990. godine

Cilj ekspedicije: spuštanje na dno jame "Batmanhöhle" dubine 1219 m, što je u potpunosti realizirano

DNEVNIK EKSPEDICIJE

Subota, 6. listopada u sedam ujutro. Na prvoj benzinskoj pumpi iza Črnomerca nalazimo se s malim zakašnjenjem nas osmero u tri automobila. Tankiramo jeftini hrvatski benzin i krećemo prema Gracu. U poznatom sastajalištu "Jugića" u Gracu, u "KGM"-u, kupujemo hranu teško se probijajući svojim kolicima kroz grupe "zemljaka" koji isto tako veselo prazne austrijske police, a sve pod podozrivim pogledom tamošnjih prodavačica. Snabdjevši se namirnicama nastavljamo prema Salzburgu. U Gollingu silazimo s autoputa i nastavljamo solidnom cestom do Ober Scheffau, a zatim se šumskim makadamom uspinjemo do oko 800 m visoko u Tennengebirge.

U nedjelju ujutro čeka nas težak transport više od 50 kg opreme po osobi preko 1000 m visinske razlike. Oprema je podijeljena i budući da su nužne dvije ture do logora, svatko razmišlja na koji način da si raspoređi teret. Jedni se odlučuju

za prvi - veći "zalogaj", dok ga drugi jednostavno dijele u dvije polovice. No, kako su dani u listopadu kratki, a hodalo se u prosjeku 3,5 h po turi, zadnji su došli kasno navečer po mraku u logor. Postavljamo šatore, spremamo večeru i smišljamo plan za sutra. Svi se nadamo dobru vremenu, jer bi se kiša sigurno loše odrazila u jami na ionako mokrim vertikalama. Međutim, u toku noći naravno nas je utukao (a neke i smočio) zvuk jake kiše po našim šatorima. Poslije se zvuk malo promijenio - padao je snijeg.

Jutro u ponedjeljak sasvim nas je iznenadilo. Izlazimo iz zasneženih šatora na neočekivanu sliku za naše oči, ali ipak ne tako neobičnu za Alpe u listopadu. Pada gusti snijeg s vjetrom i temperatura je ispod nule. Krasan je zimski planinski ugođaj, iako nama nikako ne odgovara, budući da je teško očekivati da u listopadu potraju temperature ispod ništice duže vrijeme. To znači otapanje snijega koje povećava količinu vode u jami, a time dovodi u pitanje naše izgleda za uspjeh. No, nakon toplog doručka ohrabrujemo se i skupljamo u najvećem šatoru.

Uz vrući čaj i nacrt jame dogovaramo se i odlučujemo. Jedna ekipa ulazi večeras u jamu (Ana, Damir, Dario i Slaven) i nose sa sobom opremu za bivakiranje i užad do 600 metara dubine. Ideja je da u bivaku bude komplet za četiri osobe, tako da dok jedna ekipa prodire dalje u dubine ponora, druga se odmara, i obratno.

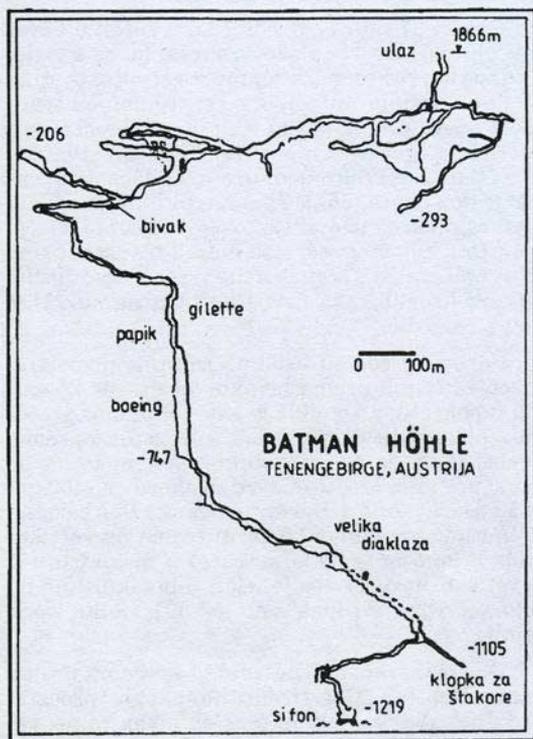
S lijeva na desno: Robert Erhardt, Damir Lacković, Dario Denteš, Zvonko Šporčić, Darko Troha, Ana Sutlović, Slaven Dobrović i Čedo Josipović

Foto: R. Erhardt

Posljednja kontrola opreme prije ulaska u jamu

Foto: R. Erhardt

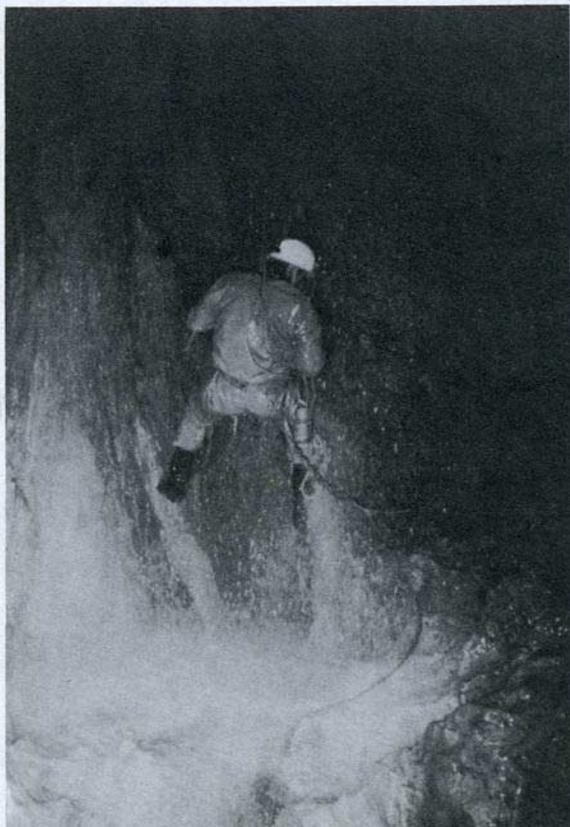

To je popodne (ponedjeljak) ekipa "A" iskoristila za odmaranje prije silaska u jamu, dok su Robi i Čedo (dio "B" ekipe) tražili i označavali put od logora do ulaza u jamu.

Oko pet popodne postavljamo uža na ulaznu vertikalu sistema "Batmanhöhle". Naglo prelazimo s vjetrovitog i snježnog ambijenta u tihi podzemnu tamu. Do bivaka na -310 m stižemo za sedam sati s 10 transportnih vreća, postavljajući sidrišta i užeta na vertikalama. Ana i Dario ostaju u bivaku a Damir i ja nastavljamo s opremanjem jame i stižemo do dna vertikale "Gillet" na dubinu od 490 metara. Vraćamo se na spavanje u bivak 15 sati nakon ulaska u jamu (točnije: u utorak u 12 sati).

Utorak 9. listopada. Za drugi dio ekipe na površini, lijep sunčan dan. Napuštajući sunce, Robi, Čedo, Darko i Zvonko silaze u jamu s 11 transportnih vreća oko tri popodne i stižu u bivak nakon pet sati te zatiču nas na spavanju. Nagrađuju se troipolusatnim odmorom i malo promijenjenog sastava kreću dalje u jamu, s namjerom da postave užeta i sidrišta od Gilleta (-490 m) na dalje. Imali su užeta do 1066 m dubine. Dogovorili smo da krenemo osam sati poslije njih i da ih sustignemo kada budu pri kraju svog dijela posla.

Kod opremanja već istražene jame važno je naći mjesto na kojem je već zabijen spit. U principu to ne bi trebalo biti teško, jer se spitovi zabijaju na logičnim mjestima (mjesto kod kojih će obješe-

Mokri detalj na 1050 m dubine

Foto: R. Erhardt

no uže po pretpostavci najduže biti odvojeno od stijene, radi izbjegavanja habanja pa i prekidanja užeta na često oštroj stijeni, zatim mjesta koja će izbjegavati vodu, slapove ili možebitne odrone kamenja). No, kako ipak postoje različiti pristupi istoj logici, a isto tako i različiti hidrološki uvjeti, imali smo određenih poteškoća. Na takve je poteškoće naišao Robert postavljajući najveću vertikalu Boing (205 m), čije dno je na -747 m. Slijedeći spitove francuskih speleologa našao se u gustoj masi krupnih kapi koja ga je ubrzo smočila unatoč PVC odijelu. Kada je uvidio da to nije dobro, vratio se na početak vertikale i počeo je opremiti po svom naumu, izbjegavajući vodu, što je nama ostalima prilično pomoglo. Neplanirano je na toj dionici potrošeno puno vremena i energije, tako da smo ih sustigli već za dva sata na -747 m (ispod Boinga).

Zbog niske temperature teško je bilo biti močkar, jer pored velikog fizičkog napora organizam troši puno energije za održavanje tjelesne temperature, pa smo nastojali maksimalno dugo ostati suhi. Ana, Damir i ja nastavljamo dalje s opremanjem jame transportirajući dovoljno opreme da stignemo do dna. Iscrpljeni, Robert i Čedo su se

spustili do dvorane Demona (-767 m), te se tamo probali oporaviti umotavši se u astro-folije. Ovisno o stečenom psihofizičkom stanju nakon terapije u astro-foliji, odlučit će hoće li krenuti za nama ili u bivak. (Darko je stigao do 497 m a Dario do 676 m dubine, obojica već na putu za bivak).

Prošli smo prvo suženje, jedan meandar, "Veliku dijaklazu", te nakon drugog suženja stižemo već na -923 m. Nastavljamo dalje kroz glavni meandar preko niza skokova do skoka u slapu na 1066 m. Zahvaljujući uredno složenom opremi još u Zagrebu, napredovanje je išlo bez većih zastoja, užad je izlazila iz transportnih vreća točno malo većih dimenzija od vertikale. Međutim, ipak greška. Vertikala sa slalomom od 22.5 m, i baš je u njoj nužan čvor, jer je uže prekratko. Tih 15-ak sekundi više na užetu u mlazu vode bilo je krajnje neugodno. Nastavljamo dalje. Kod "Zamke za štakore" odvajamo se od vodenog toka i prolazimo kroz suhi meandar. Ubrzo, nakon nekoliko vertikala, stižemo na -1210 m, pred zadnjim skokom. Na samom dnu (-1219 m) su dva sifona (dolazni i odlazni) koji zajedno čine jezero. Spuštamo se na nekoliko metara iznad jezera i polako spremamo za povratak. Na dno smo došli od bivaka za 13 sati (u srijedu u devet navečer). Kako nas Čedo i Robert nisu sustigli, ne spremamo jamu, nego iznosimo samo višak opreme i u bivak stižemo u četvrtak oko osam ujutro.

U bivaku nalazimo Čedu i Roberta, koji su se nakon neuspjelog pokušaja oporavka u astro-folijama vratili u bivak.

Nakon 31 sat dugog odmora, u petak u devet sati ujutro, Robert i Čedo se spremaju za silazak na dno i ubrzo kreću. Za samo četiri i pol sata stižu na dno i počinju mukotrpno raspremanje i transport užeta prema izlazu. Cilj im je izvući užeta do "Boinga" gdje bi ih morali sresti Damir i Slaven, te nastaviti s izvlačenjem užadi. Izvlačenje užeta išlo je do Gilleta, dokle smo navukli hrpu od 750 metara mokrog užeta. Do ovog je mjesta izvlačenje užeta bilo moguće, a za daljnji transport smo ih trebali vratiti u transportne vreće i pojedinačno iznositi kroz uske, a nerijetko i blatne pukotine koje su slijedile.

Robert i Čedo su uzeli po jednu transportnu vreću i krenuli prema bivaku, jer su već 25 sati bili u pokretu, a Damir i ja smo tehnikom protutega polako dizali tih 80-ak kilograma opreme. Treba znati da su sa svakim skokom imali po jedno uže više. Međutim, već su skoro na -400 m i stižu Dario, Ana i Darko u pomoć. Svi zajedno prenosimo opremu dalje, protutegom na vertikala a lancem (gdje je moguće) u meandru, i u devet sati navečer sva je užad u bivaku. Kao da smo već vani, ali ipak smo još 301 metar ispod zemlje.

Dijelimo transportne vreće i krećemo prema izlazu. Robertu i Čedi (trenutno spavaju) preostaje da pakuje ostatak opreme za bivakiranje, raspreme ostatak jame prema izlazu i iznesu

raspremljena užeta. Iz jame izlazimo u nedjelju rano ujutro. Nakon kratkog odmora pod zvjezdanim, a ujutro i sunčanim nebom, Darko, Ana i Damir ulaze ponovo u jamu oko podne i pomažu Čedi i Robertu koji su nakon 13-satnog odmora u bivaku u okviru akcije. Uz velike napore izlazi i zadnji član ekspedicije s posljednjim metrom užeta, oko osam sati navečer (nedjelja).

Iako krajnje umorna, karbidne svjetiljke osvjetljavaju nasmiješena lica. Uspjeli smo! Proslavljamo sa večerom i šampanjcem pod zvijezdom Velikog i Malog Medvjeda, a poslije smo se dogovorili da isto veče prenesemo opremu do automobila. Kako je Zvonko već odnio jednu turu, a i put prema autima ipak ide nizbrdo, svatko nosi svoj dio u jednoj turi. Uostalom, 40, 45 ili 50 kg na leđima više nije ni bitno.

Svečane krstitke na tradicionalan način. Naime, u planinarskim krugovima postoji tradicija koja nalaže da stariji članovi za svaki novi uspjeh čestitaju mlađim kolegama sa po tri simbolična udarca užetom po turi. Zvonko dobiva za vrijednih 301 m, Darko za zavidnih 497 m i Dario za nevjerovatnih 767 metara postignute dubine. Ani, Damiru, Čedi, Robertu i Šlavenu za predubokih 1219 m, nažalost, nije imao tko uputiti čestitke putem krutog "mammuta" (statičko uže).

Poslije odmora, uz banane, bademe, datule, razne sireve i pivo - napuštamo Austriju i stižemo u Zagreb u ponedjeljak navečer oko 21 sat (15.10.1990).

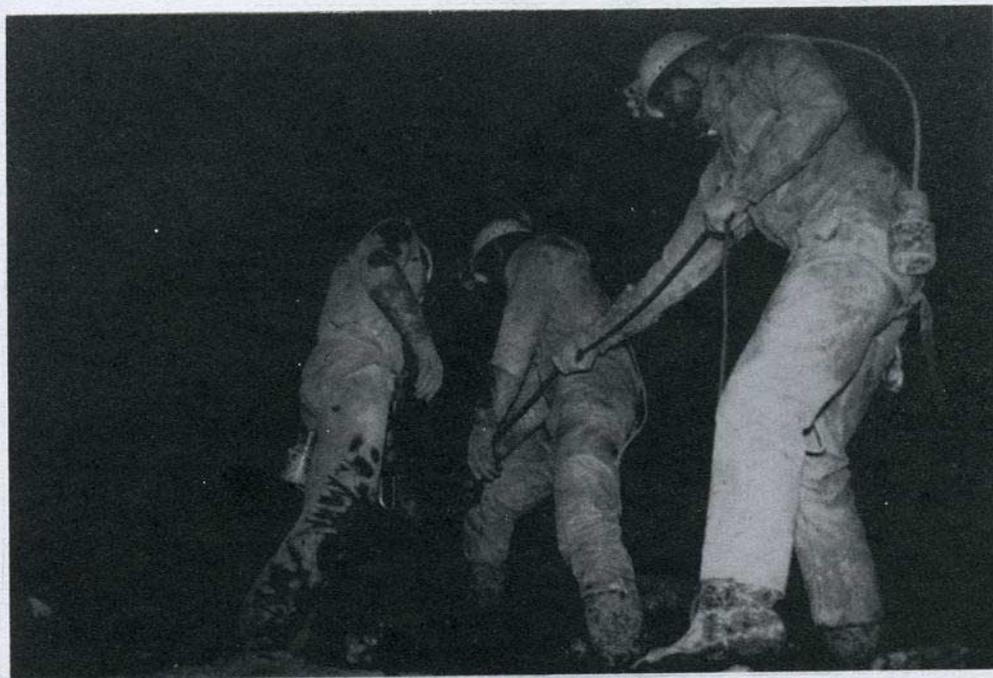
Za ovaj pothvat članovi ekspedicije, a i ostali članovi SOV, dugo su se pripremali. Još u rano proljeće započele su redovne vježbe u Maksimirskoj šumi, povremeni brzinski posjeti špilji Veterinici s vrećom zemlje na leđima. Ipak, najbolja priprema bila je u bogatoj planinarsko-speleološkoj djelatnosti: "Fantomaska jama" na Velebitu (-478 m) ronjenje u Punaru u luci (-267 m) itd.

Prilikom posjeta upotrijebljeno je 1380 metara statičkog užeta, 91 pločica za spit (klown, coudeé, vrillee), 73 karabinera, 21 transportna vreća, 2 kladiva, 2 spitera, 6 spitova, 15 kg karbida, 4 kartaše plina itd.

Iako uz krajnje psihofizičke napore, akcija je izvedena s potpunim uspjehom. Petero se spustilo na dno jame na 1219 m dubine (Ana, Damir, Slaven, Čedo, Robert), a posebno je važno da je jedan član (Ana Sutlović) prva žena u Jugoslaviji na toj dubini. Po svom obimu i kakvoći ovo je zacijelo najveći sportski speleološki uspjeh u Hrvatskoj.

Naslovna slika ovog broja pokazuje posljednju vertikalu u jami Batmanhöhle (1200 m)

Foto: R. Erhardt

Izvlačenje užeta iz jame

Foto: S. Dobrović

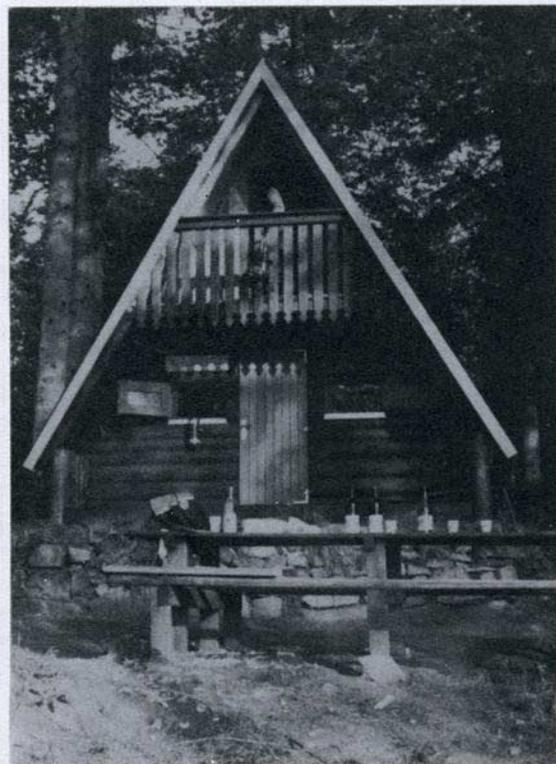
Predstavljamo vam planinarska društva

U OVOM BROJU: HPD "VIŠNJEVICA", Ravna Gora

Prva podružnica Hrvatskog planinarskog društva "Bjelolasica" osnovana je 1933. godine s predsjednikom Ivanom Markovićem i tajnikom Ivanom Svetličićem. Od tada datira dokumentacija koju smo sačuvali: članske knjižice i mnoštvo fotografija. Društvo "Bjelolasica" aktivno je do 1940. godine. U posleratnom razdoblju društvo djeluje od 1950. do 1955. godine. S obzirom na želje i interes većeg broja stanovnika Ravne Gore, Inicijativni odbor pokrenuo je akciju za osnivanje Planinarskog društva pod imenom "Višnjevica". Osnivačka skupština održana je 1980. godine, a u ljeto 1990. doneseno je sadašnje ime društva: Hrvatsko planinarsko društvo "Višnjevica".

SJEDIŠTE. Sjedište društva je u Ravnoj Gori, I.G.Kovačića 138, gdje društvo ima svoju prostoriju. Prostorija je posebno uređena stilskim namještajem, poklonom RADIN-a (Ravnogorska drvena industrija), i mnogobrojnim fotografijama.

NAZIV. HPD "Višnjevica" dobilo je ime po planini Velika Višnjevica (1376 m) koja se nalazi nadomak Ravne Gore.

Planinarska kuća na Javorovoj kosi

ZNAK DRUŠTVA. Znak društva je trokut, na čijem obodu je ispisano: HPD "Višnjevica" Ravna Gora - Gorski kotar. U trokutu su planine Bjelolasica i Višnjevica, stablo crnogorice, cepin, runolist i markacija. Znak je poslužio kao osnova za značku i naljepnicu.

ČLANSTVO. Društvo broju ukupno 252 člana. Od toga broja, seniora ima 155, omladinaca 73 i podmlatka 24. Članstvo čine učenici, radnici i umirovljenici, a većina zaposlenih radi u RADIN-u. Članovi su uglavnom mještani Ravne Gore i njezine bliže okolice.

ORGANIZACIJA. Društvom upravlja Izvršni odbor s predsjednikom na čelu, dok svi članovi društva čine Skupštinu.

Sekcije u društvu su: izletnička, informativna, gospodarska i gljivarska.

Članovi i ljubitelji društva okupljaju se svakog drugog četvrtka u prostorijama društva radi sastanaka, druženja, prikazivanja filmova i dijapozitiva, itd. Sa OŠ "Dr B.Marković" postoji višegodišnja uska suradnja na području planinarstva. Svi članovi koji su aktivno uključeni u rad društva, rade dobrovoljno.

FINANCIRANJE. Glavni izvor financiranja su članarine, organiziranje zabava, razne dotacije i pomoć, prihod od planinarskih objekata, prodaja dnevnika, značaka i sl., te sakupljanje starog papira.

OPREMA. Oprema je uglavnom vlasništvo članova društva.

BIBLIOTEKA. Biblioteka je trenutno u fazi osnivanja.

EDICIJE. Društvo je izdalo Vodič i putopis Ravnogorskog planinarskog puta, koji vas doslovno vodi našim putem. Izrađena je velika značka koja se dodjeljuje planinarima za prijedeni RGPP, dok se mala značka i naljepnica mogu kupiti u slobodnoj prodaji. Aktivni članovi društva trenutno rade na pripremi oko izdavanja planinarsko-turističke karte Gorskog kotara.

PLANINARSKI DOMOVI. Društvo posjeduje dvije planinarske kuće.

Planinarska kuća Lokanda smještena je ispod Velike Višnjevice na 963 m nadmorske visine. Ima 10 ležaja u potkrovlju, mali dnevni boravak u potkrovlju, te veći dnevni boravak i kuhinju u prizemlju. Uz vlastitu opremu u kući se može smjestiti i veća grupa planinara. Opskrbljena je pitkom vodom, a otvorena prema potrebi i dogovoru. Kuća na Lokandi je početna stanica za planinarenje prema Višnjevici i Bjelolasici.

Planinarska kuća na Javorovoj kosi (1016 m) dovršena je 1989. godine trudom članova društva. Ima 10 ležaja i prostor za boravak sa štednjakom kojim se grije gornja i donja prostorija. Kuća za sada nema vodu, već je treba donošati s obližnjeg izvora Božji studenac. Po narodnom pričanju voda s izvora je ljekovita. Neda-leko kuće izrađen je metalni vidikovac visine 13 metara. Nezaboravni su pogledi s vidikovca prema Risnjaku, Snežniku, Karavankama, Medvednici, Mirkovici, Višnjevici i Bjelolasici. Kuća je otvorena po potrebi i pret-hodnoj najavi.

PLANINARSKI PUTEVI. Društvo je 1989. godine otvorilo Ravnogorski planinarski put. RGPP ima ukupno 12 kontrolnih točaka, a moguće ga je prijeći za 2 do 3 dana. Na trasi puta nalaze se tri planinarske kuće u

kojima se može prenočiti i odmoriti. Sve kuće imaju pitku vodu, a nalaze se na Javorovoj kosi, Lokandi i Bjelolasici. RGPP počinje u Ravnoj Gori, a završava u Begovom Razdolju.

TRADICIONALNI GODIŠNJI IZLETI I AKCIJE

- Memorijalni pohod Matić-poljani (veljača)
- Risnjak - druženje planinara Gorskog kotara (svibanj)
- S učenicima na vrhove Gorskog kotara (svibanj)
- Stazama Ravnogorskog planinarskog puta (srpanj)
- Memorijalni pohod na Učku (rujan)
- Pohod na Bijele stijene (rujan)
- Zimski pohod na Bjelolasicu (studeni)

VEĆI IZLETI I POHODI DOSAD ODRŽANI 1983. i 1987. - Alpe, Triglav

1988. - Durmitor, Tara

1988. - Maglić, Zelengora, Peručica, Sutjeska

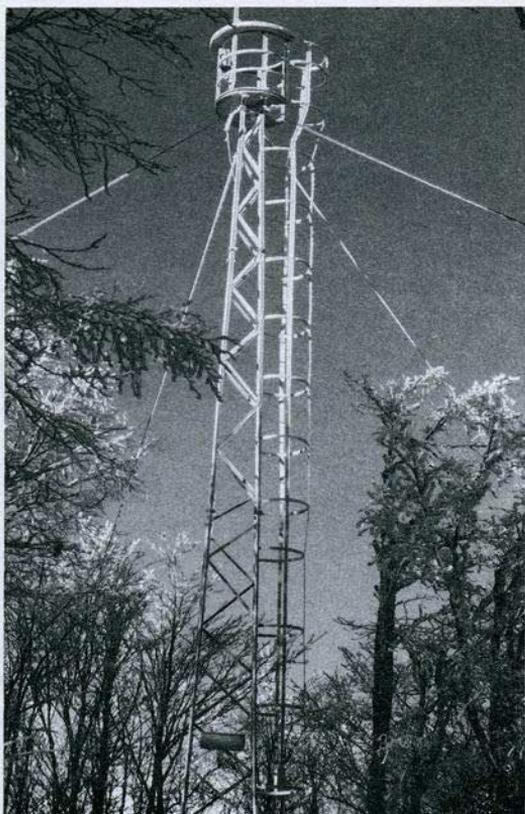
1989. - Grčka - Olimp

1990. - Goranski planinarski put (280 km)

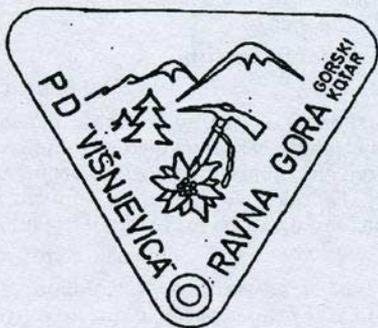
1990. - Velebit od Zavižana do Paklenice

SURADNJA. Društvo aktivno suraduje sa svim planinarskim društvima u Gorskom kotaru, a naročito s PD "Bijele stijene" iz Mrkoplja. Sjedište Planinarskog saveza Gorskog kotara je upravo u Ravnoj Gori. Redovito surađujemo s Općinskim planinarskim savezom Rijeka i društvima "Kamenjak" i "Platak", s društvima iz Zagreba "R. Končar", "Vihor", "Zagreb matica" i "Željezničar", te s planinarima iz Ilirske Bistrice.

PRIZNANJA. Društvo je primilo mnogo priznanja raznih društava i planinarskih saveza, a nekolicina naših članova je predloženo za priznanja PSH.

Vidikovac na Javorovoj kosi (1016 m)

PRETPLATA NA "NAŠE PLANINE". Društvo je, kao i nekoliko planinara, preplaćeno na časopis "Naše planine".

INFORMIRANJE ČLANOVA I JAVNOSTI. Za informiranje članova društvo ima oglasni ormarić u kojem se mogu naći razne obavijesti, fotografije s planinarenja i sl. Informiranje šire javnosti je putem Radio-stanice Delnice, s kojom veoma dobro surađujemo. Informacije u pisanom obliku prenosimo u javnost putem dnevne štampe, odnosno preko riječkog "Novog lista".

Pripremili:

Andelko Ivančić, predsjednik
Renato Podobnik, tajnik

Naši planinari iseljenici

U ovom broju: Adam Dworski

Prof.dr. ŽELJKO POLJAK
ZAGREB

Nakon članka u prošlom broju pod istim naslovom, kojim smo pozvali da nam se jave naši planinari iseljenici ili oni koji o njima mogu što reći, možemo izvijestiti čitaoce da je poziv imao odjeka, tako da već u ovom broju možemo prikazati zanimljiv životni put jednoga riječkog planinara kojeg su njegovi davni drugovi možda već i zaboravili jer je u tuđinu otišao prije gotovo četiri desetljeća.

Riječ je o Adamu Dworskom, koji danas živi u Velikoj Britaniji. Slučajno sam jednom pod Risnjakom upoznao njegova brata prof.dr.Emanuela Dworskog koji živi na Rijeci. Zamolio sam ga za Adamove biografske podatke, a rezultat je bio da sam već za desetak dana dobio iz Engleske vrlo zanimljivo pismo, koje ovdje prenosim u cijelosti:

Clyro.8.2.91.

Poštovani g.doktore,

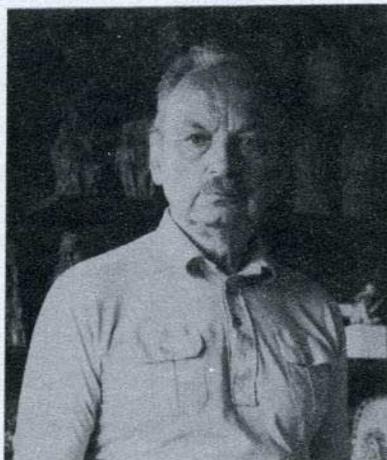
Moj brat dr.E.Dworski iz Rijeke upravo mi je telefonirao i javio mi da bi Vi željeli imati nekoliko podataka o meni tj. mom radu u oblasti planinarstva u Rijeci nakon rata.

Nažalost, tridesetpet-godišnji boravak u tuđini i time odsustvo mogućnosti oživljavanja uspomena i činjenica s osobama s kojima sam radio - dodavši tome neizbježivu zaboravljivost - rezultira da će moji podaci biti vrlo skromni i u neku ruku nepouzdati.

Rođen sam g.1917. u Fužinama i od rane mladosti išao u planine (iz Sušaka) te bio član H.P.D."Velebít" u Sušaku. Nakon rata tj. koncem 1945. s prijateljem Z.Kajbom i M.Smoljanom osnovali smo planinarsko-skijašku sekciju u okviru F.D."Primorje". Bili smo vrlo aktivni - skoro svaku nedjelju organizirali smo izlete u planine. Ja sam bio tajnik, a Smoljan predsjednik. Naš najveći uspjeh je bio izgradnja doma na Snježniku i velikog doma na Platku (Prebeniš) uz veliku pomoć pok.V.Holjevca. Dopršenje i vodjenje tih domova - uz redovan planinarski rad - bile su naše glavne brige. Kad se Rijeka konačno priključila Hrvatskoj (ukinuće zone "B") riječki planinari su se priključili našem planinarskom društvu "Platak". Ja sam ostao tajnik - zapravo "drugi" tajnik - prvi je bio Ernesto Tomsić - poznati alpinac.

Mislim da sam bio dva puta poslan kao delegat na sjednice Planinarskog saveza Hrvatske u Zagrebu.

Što se tiče pisanja - sjećam se samo jednog članka koji je bio objelodanjen u Našim planina-

ma i to o prvom osvajanju M. Blanca. Inače, pisao sam za naše zidne novine i održao nekoliko predavanja za naše članstvo. Nažalost, to je sve čega se mogu za sada sjetiti.

Uz planinarski pozdrav

Vaš Adam Dworski

Budući da se na osnovi podataka iznesenih u pismu nije mogla sastaviti cjelovita biografija po uzorku koji smo objavili u prošlom broju, zamolio sam prof.Dworskog iz Rijeke za dopunu i on se molbi odazvao uputivši mi pismo u kojem stoji:

Rijeka, 23.veljače 1991.

Moj brat Adaš rodio se 5. kolovoza 1917. u Fužinama, dok je naša obitelj boravila u ljetnikovcu mog djeda Jurja Ružića u Gorskom kotaru, točnije u Fužinama.

Srednju školu, tj. klasičnu gimnaziju završio je 1936. u Sušaku. Nastavno je studirao pravne nauke na Sveučilištu u Zagrebu i diplomirao 1941. godine.

Zaposlio se je kod zanatske komore u Sušaku, prešavši u službu Općinske uprave u Rijeci, u odjel za zanatstvo i obrt. Tu je radio do 1951. (?), kad ga je predsjednik Općine Jardas, nakon isteka ultimativnog zahtjeva, da zatraži državljanstvo Jugoslavije, otpustio iz službe. Naime, naš otac bio je poljski državljanin, a to državljanstvo je stekao prigodom raspada A.U.Monarhije 1918. godine,

kad je Galicija bila pripojena ostalim dijelovima nekadašnje Poljske Kraljevine, stvorivši tako Republiku Poljsku. Naš djed bio je sveučilišni profesor u Beču (klasični filolog), a naš otac, K.u.K. mornarički oficir (kapetan fregate), bio je oženjen s našom majkom, Nadom Ružić iz Sušaka.

Jedno 2 godine radio je Adaš Dworski u zavodu za urbanizam, kamo je bio preuzet od strane ing.Zdenka Kolacio, našeg dobrog znanca, koji je imao građanske hrabrosti, da ga zaposli kao pisara, protiv volje "svemoćnog" predsjednika općine. Međutim, trauma kod mog brata je ostala i on je (kao strani državljanin) emigrirao u Veliku Britaniju, oženio se s Engleskinjom, ima troje djece, a živi od keramičarstva. Iselio se 1953. godine iz Jugoslavije, ali svake godine se vraća na mjesec-dva u ljetnim mjesecima.

Keramički zanat izučio je u Engleskoj. Još kao đak i student bavio se modeliranjem i lijepo je crtao, pa mu je novo zanimanje bilo ujedno i oblik zabave. U tome je imao dosta uspjeha, jer svoje radove izlaže u Njemačkoj, a i u SAD. U engleskim novinama bilo je vrlo pozitivnih ocjena o njegovim

radovima. (U jednom članku je stajalo: skoro će se ljudi pitati "imaš li jednog Dworskog").

To bi bilo sve čega se ja još mogu sjetiti, pa ako od toga možete nešto koristiti, svrha je postignuta.

E.Dworski

Na taj način dobili smo zaokružen prikaz života Adama Dworskog. Iako nakon odlaska iz zemlje on više nije planinario, bilo bi nepravедno da njegov doprinos našem planinarstvu bude zaboravljen. Ovim smo prilogom zabilježili neke događaje u burnom poslijeratnom razdoblju riječkog planinarstva i ujedno dobili uvid u zanimljiv životni put jedne neobične ličnosti. Nadamo se da ćemo u idućim brojevima nastaviti s objavljivanjem takvih životopisa, ali to, dakako, ovisi i o samim čitaocima i njihovoj pomoći.

Adam Dworski bio je i suradnik "Naših planina". Osim članka o prvom osvajanju Mont Blanca, koji spominje u svom pismu (NP 1951. str.252-259, pod naslovom "Prvi uspon na Mont Blanc"), napisao je još jedan: "Škocjanska jama" (NP 1949, 196-201).

Katalog planinarskih značaka

Uz slike na četvrtoj strani omota

**NIKOLA KIZEM
ZAGREB**

Nastavljamo s obradom planinarskih značaka koju smo započeli u prošlom broju s prvih 25 značaka. Pokušat ćemo ih na taj način obraditi što više, svijesni činjenice da je praktički nemoguće obuhvatiti sve značke koje postoje (vjerojatno ih dosad ima više od tisuću). Zbog istog razloga morali smo se odreći ideje da značke prikazujemo sistematizirano, po nekoj određenoj temi, razdoblju ili području. Na taj način doći će do izražaja svo bogatstvo i šarolikost planinarske faleristike, jedne zanimljive djelatnosti u planinarskoj organizaciji.

Zahvaljujem se svima koji su mi poslali značke radi obrade i fotografiranja. To su PD "Sljeme" Zagreb, PD "Zagreb Matica", PD "Ćusine" Jajce, PD "Japetić" Samobor, PD "Zanatlija" Zagreb, Planinarski savez općine Niš, Josip Sakoman, Zagreb, PD "Stubičan" Donja Stubica, Ignac Han, Zagreb, Mladen Grubanović, Zagreb, Dušan Vukić, Beograd, Miroslav Ivanović, Vrdnik, PSD "Javorak" Nikšić, PD "Susedgrad" Zagreb i PD "Vrelec" Rogaška Slatina. Značke su poslali na moju adresu (Končarova 250, Zagreb) do konca mjeseca travnja. Budući da su fotografije u koloru već izrađene za sve brojeve do konca godine, pos-

lane značke moći će biti publicirane tek iduće godine.

Dužni smo i jedan ispravak. U prošlom broju, u opisu prve i druge značke u petom redu, došlo je do slagarske pogreške koja posve mijenja smisao, pa ovdje donosimo ponovno opis tih dviju značaka. Točan opis prvih dviju značaka u petom redu glasi:

Planinarsko društvo ZANATLIJA-Osijek. Značka je emajlirano-pozlačena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 18 mm. Društvo je osnovano 28.2.1971. godine. Adresa društva: Mokranjčeva 2 ili Dragutin Rodik, Međulinska 20, 54000 Osijek.

GORSKA SLUŽBA SPAŠAVANJA Planinarskog saveza Hrvatske. Značka je emajlirano-pozlačena, na pribadači; izrada: Branko Kasun, Zagreb. Veličina: promjer 18 mm. Jubilarna 1950-1970, izdana povodom 20.obljetnice GSS. Prvi sastanak Inicijativne komisije za osnivanje GSS održan je 4.1.1950. u tadašnjim prostorijama PSH u Ilici 21 u Zagrebu. Nakon izvršenih priprema, osnivačka skupština GSS-a održana je 24.2.1950. u prostorijama Društvenog osiguravajućeg zavoda u Zagrebu, Masarykova 1.

Slijedi opis značaka na četvrtoj stranici omota ovog broja.

Prvi red

Planinarsko društvo JANKOVAC-Osijek. Značka je emajlirano-pozlačena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: širina 20 mm, visina 21 mm. Društvo je osnovano 19.10.1925. kao podružnica Hrvatskog planinarskog društva u Osijeku. Obnavlja se 17.9.1948. pod imenom PD Osijek, da bi ubrzo zatim uzelo svoje prvobitno ime PD Jankovac. jubilarna značka društva, izdana povodom 50. obljetnice. Adresa društva: Božidara Adžije 2, 54000 Osijek.

Planinarsko društvo ZANATLIJA-Zagreb. Značka je emajlirano-pozlačena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: širina 19 mm, visina 25 mm. Društvo je osnovano 9.2.1951. Jubilarna značka društva, izdana povodom 25. obljetnice. Adresa društva: Mažuranićev trg 13, ili Josip Majnarić, Babonićeva 14, 41000 Zagreb.

Planinarsko smučarsko društvo PTT PRIJATELJ PRIRODE-Sarajevo. Značka je reljefno-obojena i pozlačena, na sigurnosnici. Veličina: širina 26 mm, visina 35 mm. Društvo je osnovano 29.7.1953. kao društvo PTT radnika Sarajeva. Jubilarna značka društva, izdana povodom 30. obljetnice. Adresa društva: PTT, Obala 8, 71000 Sarajevo.

Planinarsko društvo CRVENI ČOT-Petrovaradin. Značka je reljefno-obojena i pozlačena, na pribadači. Veličina: širina 21 mm, visina 21 mm. Društvo je osnovano 1950. Jubilarna značka društva, izdana povodom 25. obljetnice. Adresa društva: Miroslav Radović, Reljkovića 25, 21131 Petrovaradin.

Planinarsko društvo ZAGREB-Zagreb. Prva značka društva, emajlirano-pozlačena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: širina 17 mm, visina 16 mm. Prvoosnovano planinarsko društvo u Zagrebu poslije drugog svjetskog rata, osnovano 20.5.1948. Od 1965. društvo mijenja ime u PD "Zagreb-Matica". Adresa društva: Bogovića 7/III, 41000 Zagreb. Iz kolekcije Ignaca Hana, Ogrizovića 34, Zagreb.

Drugi red

NIŠKA TRANSVERZALA. Značka je emajlirano-niklana, na pribadači, numerirana. Veličina: promjer 23 mm. Transverzalu je otvorio Planinarski savez općine Niš 16.10.1982. Put ima 13 KT, a obilazak traje 4 dana. Adresa: Planinarski savez općine Niš, Tvrdava bb, 18000 Niš.

VELEBITSKI PLANINARSKI PUT. Značka je emajlirano-pozlačena, na sigurnosnici, izrada IKOM Zagreb, numerirana. Veličina: širina 26 mm, visina 30 mm. Put je otvorio Planinarski savez Hrvatske 4.7.1969. Ima 17 KT i, uz uobičajenu markaciju, dodatak slova "V". Obilazak traje 7 dana. Adresa: Planinarski savez Hrvatske, Kozarčeva 22, 41000 Zagreb.

PO PLANINAMA SR HRVATSKE. Značka je emajlirano-pozlačena, na sigurnosnici, izrada IKOM Zagreb, numerirana. Veličina: širina 32 mm, visina 25 mm. Put je otvorio Planinarski savez Hrvatske 4.7.1970. Ima 52 KT, od čega je po izboru obavezno obići 31 KT. Obilazak traje oko 20-30 dana. Adresa: Planinarski savez Hrvatske, Kozarčeva 22, 41000 Zagreb.

ISTARSKI PLANINARSKI PUT "Labinska republika". Značka je emajlirano-pozlačena, na pribadači, izrada: Branko Kasun, Zagreb, numerirana. Veličina: širina 15 mm, visina 22 mm. Put je otvorilo PD "Željezničar" Zagreb 1.5.1976. Ima 12 KT, od čega je 11 obaveznih. Prva KT je na teritoriju Slovenije. Obilazak traje

3 dana. Adresa: PD "Željezničar", Trnjanska 5/b, 41000 Zagreb.

PAKLENIČKI PLANINARSKI PUT. Značka je emajlirano-pozlačena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: širina 32 mm, visina 13 mm. Put je otvorilo PD "Paklenica" Zadar 10.10.1973. Put ima 8 KT, od čega je 7 obaveznih. Uz uobičajenu markaciju, put ima i dodatak slova "P". Obilazak traje 2-3 dana. Adresa: PD "Paklenica", Dječji park bb, 57000 Zadar.

Treći red

ZLATNI ZNAK Planinarskog saveza Jugoslavije. Značka je emajlirano-pozlačena, na pribadači, izrada IKOM Zagreb, numerirana. Veličina: promjer 14 mm. Znak se dodjeljuje zaslužnom planinaru. Prve značke dodijeljene su na Prvom kongresu planinara Jugoslavije održanom 23. i 24.4.1955. u Domu JNA u Zagrebu. Osim Zlatnog znaka, ustanovljen je i Srebrni. Savez je osnovan 6.9.1925. na Plitvičkim jezerima. Obnovljen je 1.7.1948. u Beogradu. Adresa: PSJ, Andrićev venac 2, 11000 Beograd.

ZLATNI ZNAK Planinske zveze Slovenije. Značka je reljefno-obojena i pozlačena, na pribadači. Izrada Aurea Celje. Veličina: širina 13 mm, visina 22 mm. Znak se dodjeljuje zaslužnom planinaru. Ustanovljen je 20.4.1952. Savez je osnovan 27.2.1893. u Ljubljani pod imenom Slovensko planinsko društvo. Obnovljen je 6.4.1948. pod imenom Planinska zveza Slovenije. Adresa: PZS, Dvorčakova 9, 61000 Ljubljana.

ZLATNI ZNAK Planinarskog saveza Hrvatske. Značka je reljefno-patinirana, na pribadači, izrada IKOM Zagreb. Veličina: širina 23 mm, visina 33 mm. Znak se dodjeljuje zaslužnom planinaru. Znak simbolizira detalj s Bijelih stijena, a rang označava runoliz zlatne, srebrne ili brončane boje. Prve značke dodijeljene su na IV. sletu planinara Hrvatske 28.7.1962. koji je održan u Jasenku od 27. do 29.7.1962. Savez je osnovan 15.10.1874. pod imenom Hrvatsko planinsko društvo. Obnavlja se 20.6.1948. pod imenom Planinarski savez Hrvatske. Adresa: PSH, Kozarčeva 22, 41000 Zagreb.

ZLATNI ZNAK Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine. Značka je emajlirano-pozlačena, na vijak, izrada IKOM Zagreb, numerirana. Veličina: širina 28 mm, visina 34 mm. Znak se dodjeljuje zaslužnom planinaru. Ustanovljen je u 7. mjesecu 1960. Počeci planinstva u BiH: Bosansko-hercegovački turistički klub osnovan je 21.9.1892. Bečka podružnica "Prijatelj prirode" osnovana je 5.4.1905. Društvo planinara u Bosni i Hercegovini osnovano je 10.12.1921, a 18.10.1940. pripaja se Hrvatskom planinarskom društvu "Bjelašnica" u Sarajevu. Godine 1948. osniva se Planinarski savez BiH. Adresa: PS BiH, S.Milutinovića 10, 71000 Sarajevo.

ZLATNI ZNAK Planinarskog saveza Srbije. Značka je reljefno-obojena i pozlačena, na pribadači, izrada Megaplast Donji Milanovac, numerirana. Veličina: širina 16 mm, visina 18 mm. Znak se dodjeljuje zaslužnom planinaru. Ustanovljen je u 5. mjesecu 1981. Savez je osnovan 27.5.1901. u Beogradu pod imenom Srpsko planinsko društvo. Obnavlja se 27.6.1948. pod imenom Planinarski savez Srbije. Adresa: PSS, Dobrinjska 11, 11000 Beograd.

Četvrti red

Željezničko planinarsko društvo KITKA-Sko-pje. Prva značka društva, emajlirano-posrebrnena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: promjer 14 mm. Društvo je osnovano 11.11.1964. kao dru-

tvo skopskih željezničara-planinara. Adresa društva: Mile Daskalović, ŽTP Skopje, 91000 Skopje. Iz kolekcije Nedelka Krsteskog, Mariovska 18, Skopje

Radničko planinarsko turističko društvo PRIJATELJ PRIRODE-Zagreb. Prva poslijeratna značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: promjer 15 mm. 16.9.1895. u Beču je osnovano Turističko društvo "PRIJATELJ PRIRODE". Društvo 4.4.1905. osniva podružnicu u Sarajevu pod istim imenom. Zagrebačka podružnica ovog društva osnovana je 24.9.1924. Zatim se osniva niz podružnica, kao 1929. u Vršcu, 1932. u Novom Sadu itd. Ovo nekad vrlo aktivno društvo, 1937. je na Glavici otvorilo svoj dom. Nakon 60 godina djelovanja prestaje s radom 1985.

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO. Značka je bakrena i reljefna, na sigurnosnici, izrada Griesbach Zagreb. Veličina: širina 20 mm, visina 33 mm. Društvo je osnovano 15.10.1874. Jubilarna značka 1874-1924, izdana povodom 50. obljetnice društva. Nakon drugog svjetskog rata 20.6.1948. godine društvo se obnavlja pod imenom Planinarski savez Hrvatske. Adresa: Kozarčeva 22, 41000 Zagreb.

Planinarsko društvo STUBIČAN-Donja Stubica. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: širina 17 mm, visina 15 mm. Društvo je osnovano 4.8.1952. Adresa društva: Nikola Štefek, Zagrebačkog odreda 8, 41240 Donja Stubica.

Planinarsko društvo ŽELJEZNIČAR-Zagreb. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: širina 13 mm, visina 15 mm. Društvo je osnovano 20.1.1950. Adresa: PD "Željezničar", Trnjanska 5/b, 41000 Zagreb. Iz kolekcije Drage Gubijana, Bjelovarskog odreda 8, Zagreb.

Peti red

Planinarsko društvo ZAGREB MATICA-GORANIN-Zagreb. Značka je emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: pro-

mjer 22 mm. Društvo je osnovano 20.5.1948. i prvo je planinarsko društvo u Zagrebu poslije rata osnovano pod imenom PD ZAGREB. Grupa GORANIN u okviru društva osnovana je 7.2.1951. nakon raspusta ranije Sekcije za visoko gorje PD Zagreb. Ove godine grupa GORANIN slavi svoju 40. obljetnicu. Adresa: Bogovičeva 7/III, 41000 Zagreb.

Planinarsko društvo PSUNJ-Pakrac. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: širina 15 mm, visina 16 mm. Društvo je osnovano 29.1.1928. pod imenom podružnica HPD Čaklovec. Godine 1935. mijenja ime u HPD "Psunj". Poslije rata obnavlja se 19.4.1953. pod imenom PD "Brezovo Polje". Godine 1964. uzima svoje sadašnje ime PD "Psunj". Adresa: PD "Psunj", pp 46, ili Frida Filipović, Moše Pijade 1, 43350 Pakrac.

Planinarsko-smučarsko društvo RUNOLIST-Sarajevo. Značka je emajlirano-niklana, na pribadači, izrada Aurea Celje. Veličina: širina 26 mm, visina 26 mm. Društvo je osnovano 15.2.1982. Adresa društva: PSD "Runolist", Bratstva jedinstva 2, 71000 Sarajevo.

Planinarsko društvo RAVNA GORA - Varaždin. Prva značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: širina 17 mm, visina 9 mm. Društvo je osnovano 10.11.1919. pod imenom "Varaždinsko planinarsko društvo". 19.6.1923. mijenja ime u podružnicu HPD "Ravna gora". Poslije rata obnavlja se 7.7.1948. pod imenom PD "Varaždin", da bi uskoro zatim uzelo svoje prijašnje ime PD "Ravna gora". Adresa: Vladimira Horvat, Milice Pavlič 24, 42000 Varaždin. Iz kolekcije Vladimire Horvat, Milice Pavlič 24, Varaždin.

Planinarsko društvo SOKOLOVAC-Slavonška Požega. Prva poslijeratna značka društva, emajlirano-pozlaćena, na pribadači, izrada Branko Kasun Zagreb. Veličina: širina 14 mm, visina 20 mm. Društvo je osnovano 21.3.1900. pod imenom podružnica HPD "Papak". Godine 1933. mijenja ime u HPD "Sokolovac". Poslije rata obnavlja se 12.2.1950. Adresa: Planski put 2, 55300 Slavonška Požega. Iz kolekcije Mladena Grubanovića, Langov trg 2, Zagreb.

Planinarski časopisi u svijetu

Prema podacima Komisije za dokumentaciju UIAA

Prof.dr. ŽELJKO POLJAK
ZAGREB

Danas u svijetu izlazi nekoliko stotina planinarskih časopisa. Mnogi od naših planinara, koji znaju strane jezike, sigurno bi htjeli doznati koji su to časopisi i tko ih izdaje, kako bi se na neki od njih mogli i pretplatiti. Postoji velika šarolikost u kvaliteti, obujmu i tematici kojom se ti časopisi bave.

Novoosnovana Komisija za dokumentaciju UIAA (Međunarodnog saveza planinarskih organizacija) pokušala je sačiniti popis pristupačnih časopisa i objavila ga u Bulletinu UIAA broj 132 za prosinac 1990. s napomenom da taj popis nipošto nije potpun ni posve točan. Da je to doista tako

možemo se na prvi pogled uvjeriti, jer je u njemu iz Jugoslavije spomenut samo "Planinarski vestnik" iz Ljubljane. U njemu nema "Naših planina" (u ovaj popis sami smo ih uvrstili), "Bilogorskog planinara", "Planinarskog lista", sarajevskih "Staza" ni drugih časopisa koji povremeno izlaze. Ipak, i takav kakav jest, koristan je te ga zato prenosimo u naš list.

Nadamo se da će nedostaci toga popisa potaknuti izdavače časopisa koji nisu uvršteni da se sami potrudu da ih bude u idućem popisu. Evo adrese na koju se mogu javiti: Commission on Documentation and Information UIAA, Annie

Bertholet, c/c CAF, 24 av. Laumiere, F-75019 Paris, Francuska.

Popis je sastavljen tako da je na prvom mjestu naslov časopisa, a zatim adresa izdavača. Prva brojka u zagradi označava broj svezaka godišnje, a druga broj stranica u jednom svesku. Veliko slovo iza zagrade je šifra za glavnu temu časopisa, a malo slovo šifra za sporedne teme.

TUMAČ ŠIFRA

A,a	Ekspedicije širom svijeta
B,b	Ekspedicije u određenom području
C,c	Lokalne ekspedicije
D,d	Oprema
G,g	Glaciologija (znanost o ledenjacima)
H,h	Povijest planinarstva
M,m	Planinska medicina
N,n	Zaštita prirode
P,p	Ostale znanstvene teme
Q,q	Natjecanja
R,r	Penjanje u stijeni i ledu
S,s	Planinarsko skijanje
W,w	Planinarenje

ALP, Vivalda ed.Corso Vitt. Emanuele 167
I-10139 Torino, Italy (12, 120) CnqRSw

ALPENVEREIN (OeAv) Wilhelm Greilstr.15
A-6010 Innsbruck, Austria (6, 40) npqrw

DIE ALPEN/LES ALPES/LE ALPI
Quartalsheft/Trimestriel (4, 60) AACGHrs

Monatsheft/mensuel (12, 50) R
c/o SAC, Helvetiaplatz 4
CH-3005 Bern, Switzerland

ALPES MAGAZINE, 300 rue L.Joulin
F-31101 Toulouse cedex 10o, France (12, ?)

ALPIN (Bergwelt) Ringier Verlag GmbH
Ortlerstr.8, D-8000 München, Germany (12, 100) CERS

ALPINE JOURNAL, 118 Eaton square
GB-London SW1W 9AF, England (1, 340) AHegmprsw

ALPIRANO, 48/50 Boul.Senard (12, 100) aeqRS
F-92210 Saint Cloud, France

ALPPIKIPEILY, Suomen Alppikerho
c/o S.Lahtinen, Pursimiehenkatu 25A 16
SF-00150 Helsinki, Finland(1, 60) AR

**The AMERICAN
ALPINE JOURNAL &** (1, 360) AChMR

The AMERICAN ALPINE NEWS c/o A.A.C.
113 East 90th Str. New York NY 10128 (4, 20) aHr

REVISTA ANDINA, Club Alpino de Chile
Casilla 1823 Santiago de Chile (? , 40) BRSW

ANTISUYA, Apartado postal succ.
CP5400, San Juan, Argentina 4 (? , 50) Bnrw

APPALACHIA, Appalachian Mountain Club
5 Joy st., Boston MA 02108 USA (4, 150) acHNw

ARDENNES ET ALPES, CAB, rue Aurore 199
B-1020 Bruxelles, Belgium

**REVISTA DEL CLUB ANDINO
BARILOCHE** (? , 40) rsw

ANUARIO DEL CLUB ANDINO BARILOCHE
Calle 20 de Febrero 30,
San Carlos de Bariloche, Argentina (1, 100) Brw

AVS MITTEILUNGEN,
Alpenverein Sudtiroel (4, 30) bchnrw

AVS INFO, Alpenverein Sudtiroel
Sernesipl.34, I-39100 Bozen, Italy (4, ?) N

BASZTA, ul. Augustynskiego
PL-80-819 Gdansk, Poland (3, 60) AeR

BERGE, Scheibenstr. 29, CH-3014 Bern,
Switzerland (6, 84) eHNprSW

BERGGIDS (& also **BERGFLITS**) KNAV
Postbus 19118, NL-3501 DC Utrecht, Holl. C6, 50) arsw

DER BERGSTEIGER, Postfach 27
D-8000 Munchen 20, Germany (12, ?)

DIE BERGWELT Rother Bergverlag GmbH
D-8000 München 19, Germany (12, 90) nrsw

BOLETIN INFORMATIVO FEM, Fed. Espanola
Montanismo, Alb. Aguilera 3, E-28015 Madrid (11, 30)

BOUNA, E.O.S. Athinon/Greek A.C.
2 Kapnikareas pl. GR-10563 Athens (3, 50) ACR

BULARZ, Klub Wysokogorski, Ul.
Zwyciestwa 1, PL-44100 Gliwice (1?, 50) cqR

BULLETIN DE L'UIAGM, UIAGM/TVBV
c/o Dr. B. Truffer CH-3958 St. Léonard (?)

CANADIAN ALPINE JOURNAL P.O. Box 1026
Banff (Alberta), Canada (1, ?)

CLIMBER (& Hill Walker), G. Outram & Co
The Plaze Tower, East Kilbrid
GB-Glasgow G74 1LW, Scotland (12, 70) aCErW

CLIMBING, 502 Main St. / PO Box 339
Carbondale, CO 81623 USA (6, 150) aCR

COREAN ALPINE CLUB JOURNAL
KPO Box 1014 CR-110-610 Seoul, Corea (1, 30) acehr

DESNIVEL, Apart. de Correos 19083
E-28000 Madrid, Spain (11, ?)

JAHRBUCH DES DAV, Praterinsel 5
D-8000 München 22, Germany (1, ?)

EXPEDOC (UIAA) Jozef Nyka
ul. Klaudyny 12M79 PL-01684 Warszawa (4-6, 4) A

EXTREM, Traversera de Dalt, 82
E-08024 BARCELONA, Spain (6, ?)

G.H.M. ANNALES, 38 r. Thomassin
F-6902 Lyon, France (1, 60) ACR

GRUPO DE ALTA MONTANA ESPANOL
c/o FEM, Alberto Aguilera 3
E-28015 Madrid, Spain (1, 30) aCR

HEGYMASZO, Magyar Hegymászó Klub
Bajcsy Zs út 31.2.em. H-1065 Budapest (2, 90) AqR

HIGH, 336 Abbey Lane
GB-Sheffield s8 0BY, Gt. Britain (12, 80) aCErW

HIMALAYAN CLUB NEWSLETTER (1, 60) B

HIMALAYAN JOURNAL, PO Box 1905
Bombay 400 001, India (1, 250) Bhw

HIMAVANTA, 63E Mahanirban Rd.
Calcutta 700 029, India (12, ?)

IAMESAK, Zetkinovej 65
CS-85104 Bratislava, Czechosl. (4, 50) aqrs

INDIAN MOUNTAINEER (2, ?) B

IRISH MOUNTAIN LOG, 7 Sorbonne
Ardilea Estate, IRL-Dublin 14, Ireland (4, 50) acr

LA RIVISTA DEL CAI, via Ugo Foscolo 3
I-20121 Milano, Italy (6, 90) aChnprSW

- IWA TO YUKI**, 1-1-33 Shiba Daimon
Minato-ku, J-Tokyo 105, Japan (6, 130) AeR
- JUGEND AM BERG**
- MCK BULLETIN**, PO Box 45741
Nairobi, Kenya (1, 80) aCmr
- ANUARIO DE MONTANA**, Fed. Andinismo
Casilla 2239, Santiago de Chile (1, 100) Brw
- RIVISTA DELLA MONTAGNA**, v. d. Rocca 29
I-10123 Torino, Italy (4, ?)
- LA MONTAGNE ET L'ALPINISME**,
24 av. de Laumière F-75019
Paris France (4, 80) acehnrsw
- MONTAGNE MAGAZINE**, 1, ch. du Pré Carré
F-38244 Meylan, France (5, ?)
- MOUNTAIN**, PO Box 184
GB-Sheffield S11 9DL, Gt. Britain (6, 60) AqR
- MUNTANYA**, CEC, Paradis 10, Pral.
E-08002 Barcelona, Spain (6, 45) aChRSw
- NAŠE PLANINE**, Kozarčeva 22,
YU 41000 Zagreb (6, 50) Wabn
- NEPAL HIMAL JOURNAL**, Nepal Mountaineer.
Association PO Box 1435 Kathmandu (1?, 64) bChmpr
- NEW ZEALAND ALPINE JOURNAL &** (1, 160) ACR
- N.Z.A.C. BULLETIN**, NZAC, PO Box 3040
NZ-Wellington, New Zealand (4, 40) acer
- NORKLATT**, PB 9292 Hammersborg
N-0129 Oslo, Norway (4, ?)
- OESTERREICHISCHE ALPENZEITUNG** (6, 15) acr
- JAHRBUCH DES OeAV**, Getreidemarkt 3/11
A-1060 Wien, Austria (1, ?)
- OUTDOOR**, Ziegelstrasse 16
D-7056 Weinstadt-Benzach, Germany (6, 90) aENSW
- PENALARA**, R.S.E.A., Gran Via 27
E-28013 Madrid, Spain (4, 60) aBCehRs
- REV. PERUANA DE ANDINISMO Y GLACIOLOGIA**
Lima Times, Pasaje los pinos 156F
Miraflores, Lima 18 Peru (? , 120) CGrsw
- PLANINSKI VESTNIK**, Dvorakova ul.9
YU-61000 Ljubljana, Yugoslavia (12, 50) aCrw
- RUTAS PYRENAICA &** (4, 30) Crw
- PYRENAICA**, Alameda San Mamès 29-1 izq.
E-48010 Bilbao, Spain (4, 50) aCqrs
- PYRENEES MAGAZINE**, 300 r. Léon Joulin
F-31101 Toulouse cedex 100, France
- ROCK**, PO Box 415, Prahran
Victoria 3181, Australia (2, ?)
- ROCK & ICE**, PO Box 3095
Boulder, CO 80307 USA (6, ?)
- ROTPUNKT**, Ziegelstr. 16
D-7056 Weinstadt-Benzach, Germany (6, 80) EHQR
- SANAKIN**, Bull. of Korean Alpine Fed.
CPO Box 6528, Seoul, Korea (3, 90) AeqR
- SANGAKU** (Japanese A.C. Journal)
Sunview Heights Bldg., 5-4 Jonban-Cho
Chioda-Ku, Tokyo 102 Japan (1, ?)
- LO SCARPONE**, CAI, v. U. Foscolo 3
I-20121 MILANO, Italy (12, 24) aceqrs
- SCOTTISH MOUNTAINEERING CLUB JOURNAL**
9 Brandon Drive, Bearsden
Glasgow G61 3LN, Scotland (1, 190) aCfRW
- SKI ET ALPINISME**, E.N.S.A., B.P.24
F-74403 Chamonix, France (1, 80) aceR
- JOURNAL OF MTN. CLUB OF SOUTH AFRICA**
(1, ?)
- SUMMIT**, PO Box 1889
Big Bear Lake CA 92315 USA
- TATERNIK**, ul Klauđyny 12m 79
PL-01684 Warszawa, Poland (6, 100) ACR
- UBS INFO**, Union Belge de Spéléologie
Pl.Willems 14, B-1020 Bruxelles Belgium
- VERTICAL**, B.P. 77
F-38008 Grenoble, France (5, 100) aqRS
- WILD**, PO Box 415
Prahran, Victoria 3181 Australia (4, ?)
- YAMA-KEI**, 1-1-33 Shibadaimon
Minato-ku, Tokyo, Japan (12, 250) acrw
- JOURNAL OF THE M.C. OF ZIMBABWE**
PO Box 195, Harare, Zimbabwe (0.5, 70) Cw

In memoriam

Mr. ŽELJKO KAŠPAR (1921-1991)

Dana 8. ožujka iznenada nas je zauvijek napustio u 70. godini života magistar Željko Kašpar. Velik je to gubitak za planinarsku organizaciju. Ona je u njemu izgubila jednog od najboljih organizatora, čovjeka koji je sve svoje slobodno vrijeme posvetio planinarstvu. Rodio se 1921. u Pragu. Po zanimanju je bio diplomirani farmaceut a radio je u upravnoj službi u Zagrebu. Član je PD Zagreb od 1955. i uskoro je njegova organizacijska sposobnost došla do izražaja. Bio je tajnik toga društva, poslije se učlanio u PD "Vihor", a poseban interes je pokazao za zaštitu prirode. Kao predsjednik Komisije za zaštitu prirode PSH velikim je elanom prionuo organiziranju zaštitarske službe. Potaknuo je, organizirao i sam predavao na brojnim tečajevima o zaštiti planinske

prirode. Mnogi "Čuvari planinske prirode" nose značku ove službe njemu zahvaljujući. Kao predavač i pisac znao je kako treba stići do srca slušatelja i čitalaca. U planinarskoj organizaciji bio je i na najvišim funkcijama. Tako je 1984-1985. bio predsjednik PSH, a također je bio i predsjednik PSZ. Član predsjedništva PSH bio je 15 godina. Sa svojom suprugom Vesnom obišao je nebrojeno planina u našoj zemlji i inozemstvu i aktivno planinario sve dok mu je to zdravlje dopuštalo. Koliko je zavolio planine i planinarstvo dokazuje nam i njegov epitaf koji je dao na Mirogoju izraditi još za svoga života, a na koji je dao upisati riječi: "Živio je za planine". Planinarska organizacija znala je dobro cijeniti njegov doprinos i obdarila ga brojnim i najvišim priznanjima.

Ipak, najveće je priznanje što ga je mogao dobiti prijateljstvo i poštovanje bezbrojnih planinara, počevši od početnika kojima je svojim primjerom dao putokaz,

do planinarskih društvenih radnika koji su u njemu uvijek nalazili spremnost da se odazove na svaku akciju.

IVANKA RAKIĆ-CICA (1950-1991)

Dana 31.1.1991. PSD "Juhor" Svetozarevo ostalo je bez velikog druga, vrsnog planinara i zaljubljenika u surovost i ljepote prirode, Ivanke Rakić-Cice.

Rođena je 13.7.1950. u Gornjoj Sibnici kod Rekovca. Učiteljsku školu završila je u Svetozarevu, a potom radi u Skupštini Općine Svetozarevo. U "Juhor" stupa 1980. i nekoliko puta je član predsjedništva. U svojoj deseto-godišnjoj planinarskoj karijeri, osvojila je mnoge vrhove preko 2500 m, išla na transverzale, maratone, sletove, pohode. Osvojila je gotovo sve vrhove u okviru Dnevnika "Planine Jugoslavije". Više puta obilazila je Klek i sjeverni Velebit, ispela se na Crikvenu, silazila do Jablanca i Raba. Osvojila je Triglav, Raduhu, Prenj, Maglič, Kopaonik, Trem i Musalu.

Sudionik je mnogih akcija u Planinarskom domu "Crni vrh" kod Svetozareva, davalac novčanih priloga za

domove širom zemlje, ne znajući da više nikada u njih neće ući. Zadnji se put u svojoj planinarskoj karijeri ispela na Staru planinu i vrh Midžor 1989. godine, a onda joj je surova bolest uskratila želju da krene put Golemog Koraba u Makedoniju.

Imala je Cica smisla za sve, pa i za novinarstvo. Nekoliko puta je u časopisu "Naše planine", čiji je dugogodišnji pretplatnik bila, opisivala naše uspjehe na polju planinarstva.

Otišla je Cica zauvijek, a nama je ostavila obavezu da njene želje ispunimo, bez nje s nama ali s njom u srcima našim.

Njeni je planinari nikad neće zaboraviti.

Milošević Radosav-Fure

U SPOMEN IVI OTTU

Što je kap prema moru a čovjek prema čovječanstvu? Samo Kap i samo čovjek. Kap nastaje da nestane a čovjek se rada da umre. Kap nema ime a čovjek ima. Iza kapi ostaje mokra zemlja, ovlažena stijena a iza čovjeka njegova djela, manja ili veća, a mnogo puta nikakva. Iz zemlje nikne trava, žitarice, stabla, a iza čovjeka rodi se novi čovjek, iza novog čovjeka rodi se novi čovjek i tako u nedogled. Ako je trava veća i sočnija a žitarice dadu više kruha i pogače, još više poštujemo tu kap života. Tako poštujemo i čovjeka. Mnogo puta to shvatimo kad njega više nema.

A Zvonka Kelera, Zlatka Satlera, Zvonka Plevnika a sada i Ive Otta više nema. Posljednjih bakljonoša iz velike četvorke planinarske misli u Karlovcu poslije drugog svjetskog otišao je. Da, stvarali su, svadali se, veselili zajedno, trudili se, gradili, poticali jedan drugoga. Budimo iskreni. Svi su oni bili erupcija, pokretači planinarstva, svaki na svoj način. Ali netko je morao

organizirati, voditi, savjetovati. I zato dragi Ivo hvala od Prokletija do Vaganskog, od Maglića do Mangrta, od Vodenice do Sv.Gere, Fruške gore do Učke ili Kornata. Bilo te je svuda kao svakog od nas. Tek sada shvaćamo tvoje poruke i htijenja i tvoja upozorenja. Nabrajati sve što si sve učinio za planinarstvo, ne samo Karlovca nego i "Lijepe naše", nema smisla. S tim neka se bave kroničari. Jer ti dokazi razbacani su u niz članaka i časopisa, na planinarskim stazama i domovima gdje si utkao sebe i velik dio svog života.

I Tebe i Zvonka i Zlatka nema među nama. E, da vas je bilo više, gdje bi nam bio kraj! Ali tvoji i njihovi tragovi nisu nestali, jer tim istima idemo mi mladi. Tamo gdje ste stali, mi nastavljamo a tamo gdje ćemo mi stati, nastavit će novi, još mladi, tek rođeni. Mnogo smo naučili od vas i još učimo, jer čovjek uči dok je živ. I zato Ivo jedno veliko planinarsko HVALA!

* * *

Rođen je u Karlovcu 1914. godine. Već kao mladi skaut obilazi planine okoline Karlovca, Vinicu, Vodenicu, Martinščak, Žumberak i Gorski kotar. Kao radiotelegrafist nalazi se do početka rata u mornarici, a rat ga je zatekao u Boki Kotorskoj. U toku rata živi u Sarajevu, upoznavši svoju buduću suprugu. Po završetku rata dolazi u Karlovac i upošljava se u tvornici "Vunatex", gdje radi do mirovine. Od tada počinje njegova velika aktivnost u planinarstvu Karlovca. Inicira izgradnju doma Vodice u Žumberku zajedno s ing.Zlatkom Satlerom, prof.Zvonkom Kelerom i Zvonkom Plevnikom. S prof.Kelerom postavlja i markira Žumberačku transverzalu, tada 2. u Hrvatskoj (72 km). Zajedno su napisali veoma popularnu planinarsku knjižicu "Žumberak i njegova okolina". Niz godina je tajnik PD "Dubovac". Potiče orijentacijski i skijaški sport među planinarima a niz

godina je pročelnik markacijske sekcije. Markirao je ne samo u Žumberku, nego u okolini Karlovca i Gorskog kotara. Njegova naročita je zasluga što je u vrijeme skromnih planinarskih mogućnosti forsirao educiranje mladih kadrova u planinarskim, visokogorskim i speleološkim republičkim i saveznim seminarima. Napisao je niz članaka u "Našim planinama", zatim o povijesti planinarstva u Karlovcu za SOFK-u Hrvatske. Shrvan bolešću povlači se iz aktivnog planinarstva i bavi se pretežno pisanjem. Njegovi povijesno-literarni radovi o Karlovcu i Karlovčanima tiskaju se u "Svjetlu" karlovačke Matice Hrvatske i u časopisu "Kaj". Ipak, čitav njegov život bilo je i ostalo planinarstvo i širenje planinarske misli. Na tome je ustrajao do kraja života. Umro je 15. siječnja 1991.

Sportsko penjanje

● **Novi model CEC.** Na sastanku CEC UIAA u Innsbrucku od 26. do 28. listopada 1990. dogovoreno je formiranje radne grupe koja bi razmotrila nagomilane probleme u razvoju svjetskog sportskog penjanja. Prije sastanka UIAA naš delegat u CEC UIAA Ivica Piljić pozvan je 25.10.1990. na sastanak radne grupe CEC koja je raspravljala odnose CEC i CICE. Koliko je rad te grupe bio važan govori i prisustvo generalnog sekretara UIAA gospodina Filipinija. Originalno su grupu sačinjavali delegati Belgije i V. Britanije, ali je do 25.10 bilo malo urađeno. Zatraženo je da u radu sudjeluje Robert Renzler (Austrija) i Ivica Piljić (Jugoslavija). Tako su V. Britanija (Ivor Delafield), Austrija i Jugoslavija, nakon jednodnevnog rada, stvorili novi model odnosa unutar CEC. Dogovoreno je da se radna grupa ponovo sastane u Innsbrucku nakon što zemlje članice razmotre prijedlog i nakon službenog prijedloga za sastanak u Briselu. U radnu grupu ponovo su jednoglasno izabrani Ivor Delafield (V. Britanija), Robert Renzler (Austrija) i Ivica Piljić (Jugoslavija), a u radu je aktivno, na svoju želju, sudjelovao generalni sekretar UIAA, gospodin Filipini.

● **Poremećen odnos između CEC i CICE.** Radna grupa sastala se ponovo u Innsbrucku 4., 5. i 6. slijedi 1991. Prisutni: Robert Renzler (Austrija), Ivor Delafield (V. Britanija), Chantal Scohy (Belgija), Hanspeter Sigrist (Švicarska), Ivica Piljić (Jugoslavija), a radu je pomagao generalni sekretar UIAA, gospodin Eugenio Filippini. Pozvani su, ali nisu došli, Jef Lemoine, predsjednik CEC, i Paul Brassset, predsjednik CICE. Radna grupa je sazvana na prošlom sastanku CEC UIAA, na kojem je predložen uvodni rad. Nužnost promjena odnosa između CEC i njenog izvršnog tijela - komiteta CICE, više je no očita. Nitko ne spori dosadašnji rad predsjednika CICE gospodina Paula Brassseta, ali je način njegova rada kulminirao snažnim nesuglasicama. Obim potrebnog posla odavno je nadmašio mogućnosti jednog čovjeka, pa tako i nije čudno što je grešaka i nesporazuma sve više. Međutim pravi razlog protivljenja čitavog sportskog - penjačkog svijeta jest centralizacija odlučivanja koju je proveo gospodin Brassset. Tako se CICE, internacionalno izvršno tijelo sa 6 članova, na kraju pretvorilo u izvršnog predsjednika. Nikako ne treba zaboraviti golem posao koji je gospodin Brassset uradio od samog

početka, na kojem su mu svi zahvalni. Međutim, način vođenja CICE i podizanje ingerencije CICE iznad CEC prešlo je granicu međunarodnog strpljenja. Ne treba zaboraviti da je CICE isključivo izvršno tijelo komisije CEC. Dakle, CICE samo može provoditi odluke što ih je donijela komisija koja predstavlja sportsko-penjački svijet. CICE se pretvorio u visoko nedemokratsko tijelo, pa je svaki sastanak CEC bio popraćen velikim nesporazumima. Nažalost, gospodin Brassset nije promijenio svoj način rada, a predsjednik CEC se uvijek rukovodio prvenstveno francuskim interesom. Tako je ova radna grupa dobila zadatak, da nađe novi model uistinu međunarodne sportsko-penjačke organizacije na isključivo demokratskom temelju. Sastanak je prošao u radnoj i ugodnoj atmosferi. U tri dana urađen je velik posao, koji je u potpunosti dokumentiran. Radna grupa smatra da je vrijeme diplomacije, koja zaobilazi stvarne činjenice, završeno.

● **Sastanak CEC UIAA u Briselu.** U Briselu se 1.2. i 3.2.1991. sastala CEC UIAA. Sastanak u Briselu bio je do sada uistinu najvažniji sastanak CEC UIAA. Na njemu se odlučila sudbina i pravac razvoja sportskog penjanja u svijetu. Sastanku su prisustvovali: Nizozemska, Češka i Slovačka, Poljska, Švicarska, Njemačka, Austrija, Velika Britanija, USA, Jugoslavija, Španjolska, Belgija, Italija, Francuska i Grčka. Za UIAA: Generalni sekretar Eugenio Filippini i glavni advokat UIAA Philip Hayor. UIAA komitet je formirao tim od tri advokata koji će donijeti konačnu odluku o pobjednici svjetskog kupca na temelju postojećih pisanih pravila i izvješća sastanaka u Splitu, Parizu i Innsbrucku. Konačna odluka donijet će se na sastanku UIAA Councila u travnju 1991. Nakon duge konstruktivne rasprave skoro jednoglasno je prihvaćen novi model organizacije svjetskog sportskog penjanja, koji je ponudila radna grupa iz Innsbrucka. To je ujedno i najvažnije dostignuće ovog sastanka. Za novog predsjednika CEC UIAA izabran je gospodin Ivor Delafield (Velika Britanija), a za dopredsjednika Ivica Piljić (Jugoslavija).

U novi CICE izabrani su za predsjednika Robert Renzler (Austrija), dopredsjednika Shantal Scohy (Belgija), COD-direktor natjecanja, Wolfgang Paul (Njemačka) i TED-direktor edukacije, Hanspeter Sigrist (Švicarska).

● **Prvenstvo Hrvatske u sportskom penjanju.** Možda je malo neobičnim redom krenula organizacija natjecanja u sportskom penjanju u Hrvatskoj. Prošlo je gotovo pet godina od prvog natjecanja organiziranog u Hrvatskoj, da bi se tek ove godine održalo prvenstvo Hrvatske. U međuvremenu održano je nekoliko uspješnih natjecanja na prirodnoj i umjetnoj stijeni širom Hrvatske. Ona su bila otvorena i za penjače iz ostalih republika, što je zahtijevalo stroži kriterij za učešće, teže natjecateljske smjerove i ispunjenje još nekih drugih uvjeta. Ove godine došli smo na ideju da se održi natjecanje koje bi okupilo samo penjače s područja Hrvatske i koje bi se onda moglo prilagoditi kvalitativnom stupnju razvoja ovog sporta u Republici Hrvatskoj. Što je smišljeno, i učinjeno - prvo službeno prvenstvo Hrvatske u sportskom penjanju održano je 10.3.1991. u Domu sportova u Zagrebu, u organizaciji PSH i PSZ. Nažalost, natjecanju su se unatoč brojnim pozivima odazvali penjači samo iz Splita i Zagreba. Nastupilo je 13 penjača i 5 penjačica. Natjecateljske smjerove postavili su, dan prije, gosti iz Slovenije - Vili Guček i Borut Kavzar. Svoj posao obavili su odlično, jer su smjerovi bili lijepi i pogodni za nivo kvalitete penjanja u Hrvatskoj, kao što je pokazalo samo natjecanje. Natjecanje je započelo u 8.30 h kratkim uvodnim pozdravom tajnika PSZ-a Željka Gobeca. Po novim natjecateljskim pravilima svi su natjecatelji zajedno krenuli pod stijenu i imali pravo pet minuta promatrati smjerove. Nakon toga krenuli su u izolacijsku zonu. Prve su nastupile djevojke. U smjeru ocjene VII-, u zanimljivoj borbi (ali, mora se reći bez ponajbolje hrvatske penjačice Slavice Stojaković) pobijedila je perspektivna Ana-Marija Jelovečki iz zagrebačkog Željezničara. Nakon toga nastupili su muškarci u smjeru ocjene VIII. Većina natjecatelja pogriješila je u donjem, još uvijek okomitom dijelu smjera, a tek nekolicina je stigla do prevjesa. Buru aplauza prvi je zaradio Splićanin Ivica Matković koji je nakon nekoliko neuspjelih natjecatelja prepenjao do vrha smjera, čime je osigurao barem super-finale, jer na redu su još bili favoriti Dalibor Vlatković i Boris Čujić. Vlatković je pao u polovici prevjesa, dok je Čujić prepenjao smjer do vrha. To je značilo da se pobjednik mora odlučiti u super-finale. Nakon kraće pauze, u kojoj je smjer izmijenjen na težinu VIII+/IX-, prvi je nastupio

Boris Čujić. Dopenjao je do početka prevjesa. Ivica Matković došao je do istog oprimka i u dvorani je zavladała nedoumica o ishodu super-finala. No, za glavnog suca Ivicu Piljića nedoumice nije bilo, jer međunarodna pravila su jasna: u slučaju da dvojica penjača dodu do istog oprimka, bolji je onaj koji ga je držao. Pošto je Matković oprimak samo taknuo, a Čujić ga je držao, sve je bilo jasno. Pobjednik prvog prvenstva Hrvatske u sportskom penjanju na umjetnoj stijeni postao je Boris Čujić. Nakon ove zanimljive borbe i pomalo dramatičnog završetka natjecanja, skromne nagrade u obliku knjige Stipe Božića "Put na vrh svijeta" i diplome podijelio je predsjednik KA PSH Branko Puzak. Time je završilo jedno lijepo i zanimljivo natjecanje koje je, nažalost, zbog nezgodnog termina (nedjelja ujutro) okupilo mali broj gledala-

ca. No, oni koji su došli zaista su imali razloga biti zadovoljni viđenim. Nadam se da će slijedeće prvenstvo okupiti još više natjecatelja iz čitave Hrvatske tj. iz svih alpinističkih odsjeka, te isto tako i više gledalaca, tj. da ćemo slijedeće godine dobiti neki pogodniji termin. Na kraju bih se poimenično zahvalio svima, posebno Lavoslavu Čakloviću, Hrvoju Kamenjarinu i Žarku Kaličaninu, koji su odlično obavili svoj posao, snimatelju Branku Šeparoviću, te svima ostalima koji su pomogli u realizaciji ovog natjecanja. Istaknuo bih još da je sportska redakcija trećeg programa HTV-a napravila uspjelu reportažu o natjecanju, koja je bila i emitirana, što sigurno pridonosi popularizaciji ovog sporta, a nadam se da će tako biti i ubuduće.

REZULTATI

Muškarci

1. Boris Čujić (Vešebit)
2. Ivica Matković (Mosor-Split)
3. Tin Ilakovac
4. Dalibor Vlatković (Željezničar)
5. Eduard Bočkaj (Vešebit)
6. Neven Petrović (Željezničar)
7. Ivica Franceschi (Mosor-Split)
8. Zoran Cipek (Vešebit)
9. Krešimir Doždor (Vešebit)
10. Dario Rocco (Vešebit)
11. Zdravko Vrljić (Mosor-Split)
12. Damir Rakocija (Mosor-Split)
13. Vjekoslav Prvan (Mosor-Split)

Žene

1. Ana-Marija Jelovečki (Željezničar)
2. Nataša Cvitaš (Vešebit)
3. Andrea Marić (Vešebit)
4. Tatjana Lovasić (Mosor-Split)
5. Ivana Kordić (Vešebit)

Boris Čujić

Publicistika

● "Planinarski list", glasilo PD "Kamenjak" iz Rijeke, izašao je 1990. godine samo jedanput (broj 5) i to u prosincu, na 24 stranice. Isto tako je po jedan svezak objavljen 1988. i 1989. Iz sadržaja: Naše aktivnosti, Zov bosanskih planina, Iz alpinističkog odsjeka, Zaštićene biljne vrste, i niz putopisnih priloga. (ŽP)

● Kadrić: Pred ekološkim izazovom, Sarajevo 1991, izdavač SOFK Univerziteta u Sarajevu, 135 stranica, broširano, ovitak u boji, format

12x20 cm, tiskano na finom bezdrvnom papiru, ilustrirano s dvadesetak fotografija u boji. Prof.Šefku Kadriću ovo je već treća knjiga planinarskog sadržaja. prva je "Treskavica", a druga "Planinarenjem do zdravlja". Ova treća knjiga obrađuje 12 tema podijeljenih na tri poglavlja: Životna sredina, Ugrožavanje životne sredine i Zaštita prirodne sredine. Iako tema knjige po naslovu nije izričito planinarska, čitajući je neprestano se osjeća da joj je autor planinar s dugogodišnjim terenskim iskustvom. Zato

će knjiga dobro doći svakom planinaru koji želi da svoje planinarstvo oplemeni i obogati novim znanjem. Cijena knjige je 120 din (uključivo poštarinu) a može se naručiti na adresi autora: Mr.Šefko Kadrić, 71000 Sarajevo, Pedagoška akademija, Skenderija 70. Kod istog autora mogu se naručiti i tri lijepe planinarske kolor razglednice (Treskavica, Olimp, Planinsko cvijeće) po 7 dinara. (ŽP)

Vijesti

● Planinarski savez Slavonije. Krajem veljače u Slav.Požegi je održana proširena sjednica Predsjedništva PSS na kojoj se, između ostaloga, vodila rasprava o aktualnim problemima planinarske organizacije u Hrvatskoj i Slavoniji, te Nacrtu statuta PSH. Jednodušno je konstatirano da je u Hrvatskoj planinarski pokret u krizi, a to pokazuje osipanje članstva. Razlozi su u nedostatku materijalnih sredstava, pomanjkanju dobrih programa rada, pomerenim međunarodnim odnosima, sporom prilagodavanju novonastalim demokratskim promjenama... Ohrabruje da delegati, a bilo ih je iz 10 slavonjskih planinarskih društava, vide

izlaz iz krize u pojačanom i složenom radu, kadrovskoj obnovi, te prilagodbi novim zahtjevima vremena, koji su najizraženiji u gospodarskim promjenama. U dijelu rasprave o Nacrtu statuta PSH nije bilo neslaganja, osim oko promjene naziva planinarske organizacije, te imena časopisa. Ostavljeno je članstvu da o tome odluči na svojim skupštinama. Na kraju je raspravljano o financijskim obvezama društava prema PSS i pripremama za Slet planinara Slavonije. Također je odlučeno da se odgovornima za nemilosrdnu sječu šuma u neposrednoj blizini Jankovca uputi najoštriji prosvjed.

(Ivan Jakovina)

● Literarna svečanost u Makarskoj. Konzercem 1990. izašla je u Makarskoj iz tiska knjiga makarskog planinara Ive Puharića "Biokovo - planina i planinarstvo". "Naše planine" prikazale su ovo vrijedno djelo u prošlom broju (str.37-38). Tom prikazu valja dodati da je knjiga svečano predstavljena javnosti u galeriji "Gajak" u Makarskoj, u prepunoj dvorani prijatelja, zaljubljenika prirode, članova PD "Biokovo" te mnogih javnih i kulturnih radnika Makarske. Prisutne je pozdravio prof.Slavko Josipović, tajnik SIZ-a kulture općine Makarska, i izrazio zahvalnost i priznanje autoru. O knjizi je govorio njen recenzent prof.Milan Sunko,

istakavši da odiše ogromnom ljubavi čovjeka prema prirodi i planini: "Pisana dušom i srcem čovjeka prirodnjaka i planinara još više približava čovjeka planini i čovjeku". Zatim je o Ivi Puhariću čovjeku, poeti, pacifistu, humanistu, nadahnuto govorio prof. Pero Puharić. Govoreći o knjizi kazao je da je to hvalospjev planini i prirodi, pravi dragulj stvaralaštva. Završio je riječima: "Neka njegovo slikovito pero i dalje otkriva sve ljepote prirode, neka traži i nalazi čovjeka u ravnoteži s prirodom". Na kraju je autor Ivo Puharić naglasio da mu je posebno drago što su došli oni koji će razumjeti, koji osjećaju čovjeka i prirodu. Svojoj dirljivoj i iskrenoj ispovijesti još je dodao: "Stvorimo mi čovjeka ljubavi i ljepote". Ovu zaista divnu i dirljivu svečanost upotpunili su učenici Osnovne muzičke škole Makarska, trubači Boro Škarica, Lucijano Batinić i Mario Puharić odsviravši Veberovu kompoziciju "Zov prirode". Autoru se zahvalio i devedesetogodišnji dr. Drago Rosić, jedan od osnivača PD "Biokovo", koji, kako sam kaže, upravo prirodi Biokova zahvaljuje svoju vitalnost i dobro zdravlje. Prvi primjerak knjige autor je poklonio Tonku Letici, predsjedniku Skupštine općine Makarska, želeći se tako simbolično zahvaliti svima koji su ga podržali i pomogli izdavanje ove korisne knjige (Milan Sunko, prof.)

● **PD "INA-OKI" u 1990.** Zlatno doba PD "INA-OKI" od 1984. do 1988, kada smo organizirali mnoge veličanstvene izlete, nažalost je prošlo. Samo u 1984. godini organizirano je pet sedmodnevnih izleta na Kornate na kojima je sudjelovalo 330 planinara, a na jednom sedmodnevnom izletu na Visu bilo je 300 planinara iz 24 planinarska društva. Kroz pet godina na "kestenjadi" na Petrovoj gori svake je godine više od 400 izletnika. Tada se i broj članova našeg društva kretao od 550 do 801 člana (1988). Od osnutka društva 19.12.1974. g. prošle je punih 16 godina rada i planinarske aktivnosti. Prema prodanim markicama za 1990. godinu broj članova iznosio je 395 planinara (seniora 306, omladina 50 i djece 39). Prema broju iz 1989. pao je za 168 planinara. Nažalost, u 1990. raspala se i naša planinarska sekcija "Refinerija Zagreb". Nema više interesa za planinarstvo. Od 57 članova u 1988. sekcija je u 1989. brojala 11 članova, a u 1990. nema više niti jednog člana. Besparica, skupoca i političke prilike utjecale su na rad u protekloj godini. Ipak, uspjeli smo organizirati nekoliko lijepih izleta, koji su privukli one najaktivnije planinare. Zato statistika i nije tako loša, pa bismo morali biti zadovoljni. U 1990. organizirana su

Literarna svečanost u Makarskoj

22 izleta s 519 izletnika ili, u prosjeku, 22 planinara po izletu. U proljeće i zimu posjetili smo Medvednicu, Samoborsko gorje, zagorske i zasavske planine, a u ljetu i jesen obilazili Velebit, Gorski kotar i Pohorje. U najtoplijem razdoblju godine boravili smo na Kornatima i Visu. Najljepši su oni izleti koje na inicijativu Koordinacijskog odbora planinara INE organiziraju pojedina planinarska društva INE za članove svih Ininih društava. Prošle godine PD "INA-OKI" organiziralo je za sva društva INE jednodnevni izlet na Trakošćan i Ravnu goru sa 130 planinara. Izgleda da su se planinari već umorili obilazeći naše tri transverzale. Od osnutka transverzale "Petrova gora" (17.5.1977) do danas ju je obišlo i primilo spomen-značku 879 planinara. Prošle godine obišla su je 5 planinara. Planinarski put "Vis" obišlo je 1990. iz 11 društava 150 planinara. Od otvaranja planinarskog puta "Vis" 10.6.1984. do danas osvojena je 1691 značka. Planinarski put "Kornati" u 1990. obišlo je iz 16 društava 58 planinara. Od otvorenja (8.6.1980) do danas ukupno je osvojeno 2655 značaka. U Klubu radnika INA-OKI, u Petrinjskoj 4, svake srijede održavala su se predavanja uz prikazivanje dijapozitiva. Održano je 32 predavanja na kojima su bila prisutna 1933 slušatelja, prosječno 60 po predavanju. U 12 godina održano je ukupno 421 predavanje. O planinarstvu je napisano 20 članaka i reportaža u "Vjesniku INA-Industrija nafte". Kao i svake godine, štampali smo 250 dnevnika "Planinari INE zajedno'90", 150 džepnih kalendara za 1991. godinu, 120 novogodiš-

njih čestitki za 1991. i 120 pozivnica za Godišnju skupštinu. U protekloj godini društvo je primilo priznanje od PS Zagreba za izvanredni doprinos održavanju, rekonstrukciji i izgradnji planinarskih objekata i staza na Velebitu. Nažalost, u prošloj godini nismo primili novčanu pomoć niti od Sindikata RO INA-OKI, niti od bilo koga drugoga. Zakazala je i pomoć Referade za odmor i rekreaciju INA-OKI u obliku besplatnih autobusa za izlete. Ono što smo učinili u prošloj godini, ostvarili smo vlastitim snagama. I na kraju, predsjedništvo je tokom protekle godine održalo šest sjednica na kojima se raspravljalo i donosilo odluke o radu društva. (Zvonimir Sliepčević)

● **Mini-jubilej riječkih seniora.** Planinari poodmakle dobi svih riječkih planinarskih društava u nemogućnosti da slijede programe svojih madih kolega osnovali su kóncem 1985. pri PD "Platak" svoju zasebnu sekciju. U razdoblju od pet godina koliko djeluju održali su 205 izleta sa 2017 sudionika, te 149 predavanja s dia-projekcijama pred 3228 posjetilaca. Kao što je uobičajeno, početkom svake godine upriliče godišnji sastanak uz druženje i to nakon prethodno dva težinski različita planinarska izleta. Ovogodišnji izleti krenuli su iz dva suprotna pravca, sa zapada iz Gornjeg Jelenja i istoka od Lipe preko Pliševice za Klanu gdje je održan sastanak i druženje. U kraćem izvještaju Herman Žudić naveo je da je u 1990. godini održano 43 izleta od kojih 33 u vlastitoj organizaciji a 10 kao gosti drugih riječkih društava. Osim planina Istre, Primorja i Gorskog kotara organizirani su višednevni izleti

na južni Velebit i Kamniške Alpe, a bili su i na masovnim planinarskim manifestacijama kao na Danu planinara Hrvatske u Baškim Oštarijama, Memorijalu Učka 90, Memorijalu A. Petrića, Memorijalu 26 smrznutih na Matić-poljani, Zimskom usponu na Snežnik i akciji "Kretanjem do zdravlja". Više seniora i seniorki pohodilo je bosanske planine u organizaciji PD "Kamenjak" te s PD "Platak" u Španjolskoj na najviši vrh Sierra Nevada, Mulhacen (3481 m). Seniori su bili organizatori izleta na Krkonoše u Poljsku te jednodnevnog izleta u Klagenfurt s posjetom Mini-Mundusu i ZOO-u gnizavaca. Lani su organizirali i 34 predavanja uz prikaz dia-pozitiva koje su, uz njih, održali i afirmirani visokogorski planinari i alpinisti. Na prigodnom izletu, godišnjem sastanku i zajedničkom druženju bio je 51 član, pri čemu je došla do izražaja opća ocjena o vrlo pozitivnim efektima djelovanja sekcije ne samo u smislu planinarske djelatnosti nego i druženja koje je ovoj dobnoj skupini naročito potrebno. (B.Lo.)

● **Antun Kralj priredio izložbu.** Poznati zagrebački planinar Tonček Kralj (1913), dugogodišnji član gospodarske komisije PSH, priredio je od 11. do 18. ožujka 6. samostalnu izložbu slika, većinom grafika i akvarela. Dakako, da je dobar dio ekspozata s planinarskim motivima, a i u tiskanom vodiču izložbe priroda ima najznačajnije mjesto. Spomenimo da je Kralj dosad sujedlovao na 120 izložba. (ZP)

● **PD "Sokolovac".** Početkom ožujka u Planinarskom domu "Lapjak" u

Velikoj održana je redovna godišnja skupština požeških planinara. Ni mali broj sudionika, među kojima su bili gosti iz Našica, Slav.Broda i Pleternice, nije mogao omesti radnu i vedru atmosferu. Ocjenjeno je da se u protekloj godini manje radilo, a i broj članstva se smanjio, tako da sada broji nešto više od 300. Dobivanje društvenih prostorija u strogom središtu grada i veoma dobro stanje društvene blagajne, zasigurno će oživjeti rad u ovoj godini. U raspravi o Nacrtu statuta PSH požeški planinari su odlučili da se vrati prvobitni naziv planinarskoj organizaciji Hrvatske, kao i planinarskom glasilu, a pokrenut je i postupak da se Planinarsko društvo "Sokolovac" nazove svojim ranijim imenom, Hrvatsko planinarsko društvo "Sokolovac". Izborom nekolicine novih članova "osvježeno" je rukovodstvo društva, a pojedincima i društvu uručena su najviša priznanja PSJ i GSS PSH.

(Ivan Jakovina)

● **Novo društvo u Karlovcu.** Od utorka, 5. ožujka 1991. godine, u Karlovcu djeluje još jedno planinarsko društvo. Toga je dana u prostorijama MZ "Banija" održana osnivačka skupština Hrvatskog planinarskog društva "Martinščak". Za prvog predsjednika izabran je Josip Grdina a za tajnika Anton Petrekanić. Adresa društva je: HPD "Martinščak", MZ "Banija", Ul.dr. Ante Starčevića 6, 47000 Karlovac. (Jasenska Mikšić)

● **Hodanjem do zdravlja i u Karlovcu.** PD "Dubovac" iz Karlovca organiziralo je početkom ove godine dva vrlo uspješna pješako-planinarska pohoda pod nazivom "Hodanjem

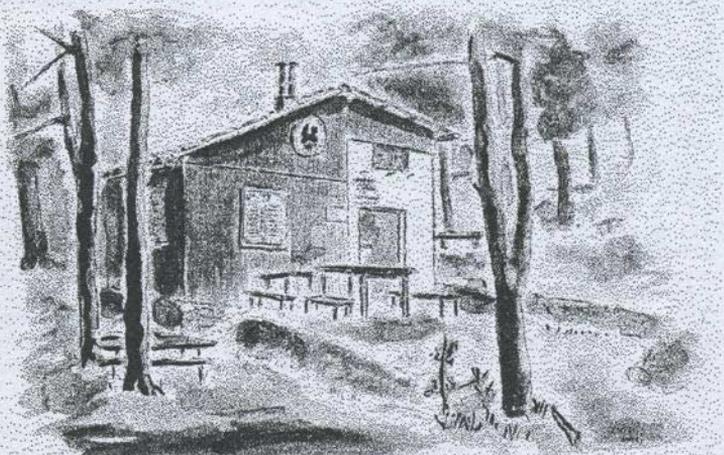
do zdravlja". Prvi je održan 9. veljače iz Karlovca preko Starog grada Dubovca uz crkvu Snježne Gospe na planinarski dom na Kalvariji. Podijeljen je niz vrijednih nagrada, sudionike je dočekao besplatan čaj te jela i pića po popularnim cijenama. Drugi je pohod održan 10. ožujka od Nove bolnice na Švarči preko Kozjače, Jamadola, Uzdihovca i Vučjaka do Kalvarije. Cilj je ovih akcija da se što većem broju Karlovčana pokaže ljepota gradske okolice. Ovakvi pohodi postat će tradicionalni u organizaciji PD "Dubovca". Sljedeći se pohod priprema 5. svibnja na pl. dom na Vodicama, s ugodnim šetnjama do Sopotskog slapa, Jazovke, Pliješa i Gere. (Dr. Ante Starčević)

● **7. karlovačka planinarska škola.** 20. ožujka radom je započela 7. karlovačka planinarska škola što ju je organiziralo PD "Dubovac" iz Karlovca. U toku dva mjeseca polaznici će se upoznati sa svim onim sa čime će se susretati na planinarstvu. Predavači su iskusni karlovački stručnjaci. Školu pohađa 45 polaznika a vodi je Mladen Kuka i dr. Ante Starčević.

● **Dom na Vodicama dobio domara.** PD "Dubovac" riješilo je pitanje domara na planinarskom domu "Vodice" iznad Sošica na Žumberačkoj gori. Dom će odsada biti otvoren od petka poslije podne do nedjelje navečer. Novi domar je Ivica Merduš iz Sošica br.1. Najave većih grupa planinara izvršiti na adresu domara ili na adresu predsjednika PD "Dubovac": dr. Ante Starčević, 47000 Karlovac, G. Kovačića 2, tel. 047-245-45.

● **Karlovačka transverzala i Dubovački put.** Svi oni planinari koji će prolaziti "Karlovačku transverzalu - tragom 13. proleterske" mogu dnevnik nabaviti kod Milana Dijajića, 47000 Karlovac, Tuškanova 2 A, telefon 047-22-561. Na istu adresu mogu se slati i ovjereni dnevnicima te dobiti potrebne informacije. Za one koji će obilaziti "Dubovački planinarski put" mogu se za dnevnik i razne obavijesti obratiti na adresu: Ivan Pernar, 47000 Karlovac, Nazorova ul.5, telefon 047-21-013, te poslati ispunjene dnevnik. Obavijesti se mogu dobiti i na adresi predsjednika društva: Dr. Ante Starčević, 47000 Karlovac, G. Kovačića 2, tel. 047-245-45.

● **Sudjelujte u pohodu "Stazama RGPP"!** I ove godine HPD "Višnjevica" iz Ravne Gore organizira pohod stazama Ravnogorskog planinarskog puta, koji polako postaje tradicionalan. U srpnju se navršava dvije godine postojanja RGPP i ovaj događaj će se obilježiti 2. pohodom stazama RGPP-a, pod nazivom "Dvorac". Pohod je dobio naziv po dvorcu

Antun Kralj: Kameni svati (1990. g.)

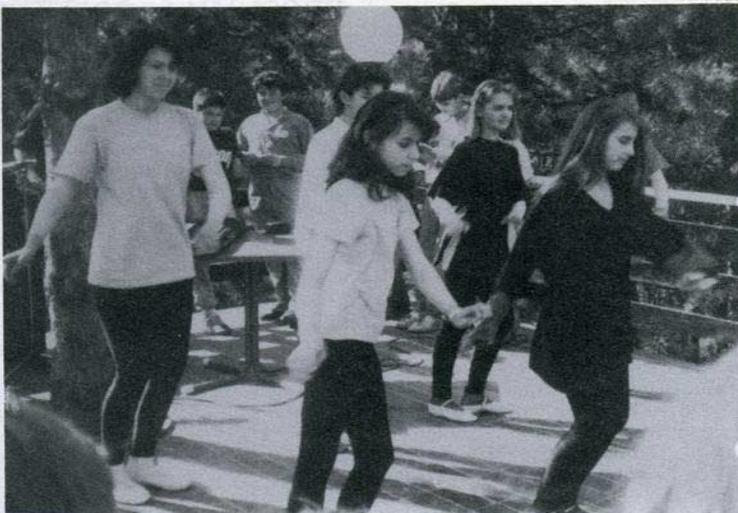
u Staroj Sušici, pored kojeg prolazi staza RGPP-a. Dvorac je u srednjem vijeku bio vlasništvo Frankopana, a u provalama Turaka 1768. god. ostao je sačuvan, iako je čitav okolni kraj bio opustošen. Pohod obuhvaća tri kontrolne točke RGPP-a: Javorova kosa (1016 m), Dvorac Stara Sušica (742 m) i Turmin (1085). Vremenski se može proći za otprilike 5 sati. 2. pohod stazama RGPP-a održati će se 14. srpnja od 8 sati dalje, a polazna točka je u Ravnoj Gori. Ravnogorski planinari žele na ovaj pohod privući što više planinara i ljubitelja prirode, koji će upoznati ljepote RGPP-a i ovog kraja, i udisati miris goranskih šuma. Detaljne informacije mogu se dobiti na telefon 051-810-440

(Anđelko Ivančić).

● **Razgovori na Snežniku.** Hrvatsko planinarsko društvo "Višnjeвица" iz Ravne Gore sudjelovalo je na 17. tradicionalnom pohodu na slovenski Snežnik (1796 m) 9. i 10. ožujka. Vrijeme na polasku iz Sviščaka kišovito i hladno. Snijega 50 cm, na vrhu do jednog metra, jaka snježna mećava i vrlo hladno. Uz lanjski ljetni uspon 9 članova HPD "Višnjeвица" izvelo je zimski uspon na Snežnik. To su bili Tone Boštjančić, Petar Vancša, Anto Brejlak, Renato Podobnik, Gordana Podobnik, Željko Sveticki, Blažica Sveticki, Darko Oblak i Anđelko Ivančić.

● **Spojeni su RGPP i GPP.** Vrijedni članovi HPD "Višnjeвица" u toku mjeseca ožujka markirali su spojni put Goranski planinarski put - Ravnogorski planinarski put. Put je veza iz najbliže željezničke stanice Skrad preko Skradskog vrha do RGPP-a. Veza je u pravcu Kicljeve jame - Javorova kosa ili preko sela Hlevci do Ravne Gore.

● **Skupština PD "Bilogora"** U svom domu na Kamenitovcu, povrh Maglenče, bjelovarski su planinari 26. siječnja održali svoju skupštinu. Respektabilan broj sudionika, posebice mladih, pokazuje koliko je planinarska tradicija u našem gradu živa i nazočna, unatoč organizacijskom mrtvulu koje je pratilo ovo društvo nekoliko zadnjih godina. Stoga se s pravom mogu uputiti kritike najužem dijelu prijašnjeg vodstva. Novi naraštaji bjelovarskih planinara, ljubitelja prirode i planina, žele nastaviti svijetle tradicije svog društva, koje je kao Hrvatsko planinarsko društvo "Bilo-gora" osnovano 30. lipnja 1924. godine. Osnovao ga je gosp. Viktor Borovečki, šef željezničke postaje u Bjelovaru s pedesetak svojih sugrađana. Uz ostala upravna tijela, skupština je izabrala i novi upravni odbor, koji čine: Drago Šafran, predsjednik, Božidar Vojvoda, potpredsjednik, te članovi: Kru-

Članice studija za balet i ritmiku na "Papučkim jaglacima"

Foto: J. Jakovina

noslava Redžep, Zdrayko Drobac, Martin Pokos, Damir Šket i Nenad Nektivapil. Novom vodstvu postavljena je izričita zadaća obnove rada društva, njegovog razgranjenja i pomladivanja. Program izleta i drugih djelatnosti u 1991.g. upravni će odbor uskoro objaviti u "Bjelovarskom listu". Kao osnovni preduvjet rada i prisutnosti u gradskom životu, ponovno se postavlja pitanje društvenih prostorija, koje jedino ovo društvo nije uspjelo dobiti, unatoč svoga nedvojnog udjela u kulturnoj povijesti Bjelovara. U svezi s tim društvom će se obratiti gradskim vlastima i zatražiti njihovu pomoć. (S.Kirin)

● **Deveti "Papučki jaglaci"**. Deveti po redu izlet slavonkih planinara, pod lijepim imenom "Papučki jaglaci", ove godine okupio je 600 ljubitelja prirode. Po tradiciji, uz Požežane, po broju sudionika prednjačili su planinari iz Našica, Slavonske Orahovice i Slavenskog Broda. Staza je vodila uobičajenim smjerom, od Planinarskog doma u Velikoj do vrha Lapjaka, pokraj ruševina Staroga grada, do mjesta polaska. Kod doma bio je priređen zajednički ručak, a ugodnom raspoloženju svoj obol su dali tamburaški sastav "Zelena dolina", te članice Studija za balet i ritmiku, svi iz Slavonske Požege. Sveukupnom uspjehu ovog izleta, na kojem su dominirali mladi, pridonijelo je osoblje Planinarskog doma "Lapjak", nekolicina sponzora, te vrijedni aktivisti Planinarskog društva "Sokolovac" i GSS Slav. Požege, organizatori i domaćini "Papučkih jaglaca".

(Ivan Jakovina)

● **16. pohod na Porezen.** U organizaciji PD "Cerkno" iz istoimenog

mjesta u Sloveniji održan je XVI. pohod na Porezen sa Železnika, Petrovog brda, Podbrda, Jesenica (selo) Poča i Cerkna uz sponzorstvo mjesnih privrednih organizacija. Kako nas je kiša pratila, tu nam je još i magla uskratila vidike. No, to nije omelo domaćine da prihvat bude na obstrano zadovoljstvo, posebno prvenaca. Dakle, organizacija pohoda bila je besprijeekorna, jedino što nikako "prisiliti" planinare da ne puše u domovima, čak i na usponu, što im sigurno više šteti nego koristi. Neka pokušaju slušati glas ostalih planinara.

(Josip Sakoman)

● **Enigmati na Učki.** Enigmatska sekcija KUDŽ iz Varaždina je 23.-24. ožujka održala XV. susret svojih članova u Opatiji. Taj susret naziva se "Enigmatski vlak 91" u kojem, pored Varaždinaca sudjeluju enigmati iz ostalih gradova Hrvatske, te susjedne Mađarske (Pečuha), kojih je bilo osam. Da bi svoje djelovanje podigli na višu razinu, odlučili su posjetiti vrh Učke, na koji su pošli pod vodstvom pisca ovih redaka. Većina je posjetila Učku po prvi puta. Naročito je bio interes osmorice Mađara iz Pečuha. Nisu mogli odoljeti, a da ne posjete planinarski dom na Poklonu (žigovi, razglednice, pogledi i sl.). Usput vrijedi napomenuti, da je motel "Učka" na Poklonu sada u rukama privatnika s dobrom ponudom, te smještajem uz pristupačne cijene, čak niže nego li na obali.

(Josip Sakoman)

● **17. zimski uspon na Snežnik.** Na XVII. zimskom usponu na Snežnik, 9. i 10. ožujka, pored nekoliko tisuća planinara iz Slovenije i Hrvatske, bilo je HPD "Željezničar" iz Za-

greba. Po dolasku u Ilirsku Bisticu domaćini su nas posebno pozdravili, te nam dali upute. Na vrhu u planinarskom skloništu brzi obrt: uzimaju čaja, razglednice, žigovi, poseban žig pošte, prije vrha kontrolni kartoni, dakle sve organizirano, da ne dolazi do smetnje i gužve. Na povratku nam je predsjednik društva, Vojko Celigoj, uručio diplomu kao znak priznanja za stalno sudjelovanje na zimskim pohodima Svišćaci-Snežnik (1796 m). (Josip Sakoman)

● **Hrvatski športski savez i planinari.** U nekadašnjoj SOFK-i Hrvatske Planinarski savez Hrvatske je donekle ravnopravno tretiran s ostalim sportskim savezima. Njihov nasljednik, Hrvatski športski savez ima posve drugačiji stav. U dokumentu pod naslovom "Projekcija politike i strategije razvoja hrvatskog športa" koji je usvojen na skupštini početkom godine, prioriteti su svrstani u tri ranga: 1. školski šport ili šport djece i omladine, 2. športske aktivnosti rangiranih športaša (čitaj: vrhunski elitni športaši i profesionalci) i 3. športska rekreacija. Planinarstvo kao cjelina očito ulazi u treću kategoriju za koju nije predviđeno nikakvo sufinanciranje, nego "treba biti izraz osobnog i društvenog standarda i provoditi se na vlastiti račun", kako doslovno piše u tom materijalu. Skupština ga je usvojila, a Vladin organ ocijenio vrlo dobrim. Na pitanje delegata PSH, dr. Željka Poljaka, treba li na idućoj skupštini PSH reći da država diže ruke od 80

Sve aktivnosti planinarske organizacije Srbije u 1991. godini organizuju se u znaku obeležavanja 90. godišnjice planinarstva Srbije. Ovaj veliki jubilej obeležava se tokom cele godine na svim nivoima (akcijama planinarskih društava, regiona, pokrajina). U okviru ove aktivnosti su sletovi, sabori, pohodi, usponi na visoke planine, planinarska orijentaciona takmičenja, vežbe specijalnosti (alpinisti, speleolozi, spasioci), svečana akademija i predavanja, izložba 90. godišnjice planinarstva Srbije, pisanje "Monografije planinarstva Srbije", izdavanje časopisa "Kroz planine" i druge prigodne manifestacije. Osnivanjem Srpskog planinskog društva 1901. godine dat je ogroman doprinos u razvoju kulture, nauke, fizičke kulture i planinskog turizma. Otvoreni veliki slet planinara Srbije kao centralni deo proslave jubileja ima jugoslovenski karakter i održava se u vremenu od 28. juna do 7. jula 1991. na STOLU kod BORA. Domaćin PD "Crni Vrh" iz Bora, koji ujedno slavi i 40. godišnjicu rada i postojanja. Pozivamo sve planinare da uzmu učešće na sletu i nastave tradiciju zajedništva i jugoslovenstva.

Planinarski savez Srbije

planinarskih kuća koje su mahom nekomercijalni objekti, jer su planinari uvijek bili pioniri koji su poštovno utirali put komercijalnom turizmu, nije bilo zadovoljavajućeg odgovora. Ostanu li upravljači kuća bez potpore s obrazloženjem "neka se provode na vlastiti račun", s vremenom će mnogi planinarski objekti postati ruševine, a dosadašnji amaterski žar planinarskih djelatnika, ostavljen na cjedilu, neminovno će ugasnuti. (ŽP)

● **Hrvatsko društvo za povijest sporta.** Dana 26. veljače sastao se inicijativni odbor za osnivanje društva. Na njemu su sudjelovali Stjepan

Cerjan, prof. Pavličević, Vlado Oštrić, Ilica Sudnik, Željko Poljak, Mladen Delić, Milka Babović i Franjo Frntić. Odlučeno je da se izvrše pripreme za osnivačku skupštinu te da se na nju pozovu svi potencijalni članovi, među njima i petnaestak planinara. Na drugom sastanku utvrđen je prijedlog statuta, a na trećem organizacijski detalji. Skupština se održava 18. travnja i u vrijeme kad ova vijest bude tiskana društvo će vjerojatno već postojati. Njegova je privremena adresa: Sportski muzej, 41000 Zagreb, Ilica 7. (ŽP)

● **Planinarski dom Jankovac** ima novi telefonski broj: 0560/81-100

VAŽNE VIJESTI U POSLJEDNJI ČAS!

U subotu 13. travnja održana je 16. skupština Planinarskog saveza Hrvatske koja je donijela novi Statut i niz važnih odluka. Za idući broj priprema se opširan izvještaj sa skupštine, a ovom prilikom ističemo samo nekoliko najzanimljivijih promjena.

- Planinarski savez Hrvatske (PSH) mijenja ime u Hrvatski planinarski savez (HPS)
- Razdvojena je predsjednička funkcija na funkciju predsjednika HPS i predsjednika Izvršnog odbora HPS
- Časopis "Naše planine" opet dobiva staro ime "Hrvatski planinar"
- Novi predsjednik HPS je prof. dr. Marijan Hanžeković, ministar financija u Vladi Republike Hrvatske
- Potpredsjednik HPS je prof. dr. Zoran Gomzi, član PD "Rade Končar" iz Zagreba
- Predsjednik Izvršnog odbora (prije: Predsjedništvo) je himalajac Darko Berljak, član PDS "Velebit" i predsjednik Planinarskog saveza Zagreba

Izvršni odbor ima deset članova. Predložio ih je kao mandatar Darko Berljak, a skupština verificirala. To su: Jure Bušljeta, Rudolf Starić, Zdenko Anić, Željko Bukša, Željko Poljak, Frano Mozetić, Tomislav Đurić, Anton Filipčić, Ivica Piljić i Vlado Novak.

DOBROVOLJNI PRILOZI ZA DOM NA OŠTARIJAMA U VELEBITU

Radojčić Nenad, Zagreb,	din 50	Tomaško Marica, Opatija,	100	PD INA-Trgovina "Bjelolasica",	Zagreb,	700
PD "Kamenar", Šibenik	1.000	Obitelj Milčić, Zagreb,	100	Matijević Katalin, Novi Sad,		100
Jovanoski Boško, Tetovo,	50	Ilić Živko, Kraljevo,	100	Regula dr. Ljerka, Zagreb,		100
Trošelj Zdravko, Našice,	50	Perović Branko, Titograd,	100	Beglerbegović Faik, Karlovac,		100
Martinović Biserka, Zagreb,	100	Panić Petar, KPD Stara		Ličina Dragica, Zagreb,		100
Bajs Damir, Zagreb,	100	Gradiška,	60	Prebježić Ljubica, Zagreb,		200
Šurina Mirko, Zagreb,	100	Šaldarova Magdalena, Gevgelija,	100	Cincarević Mirjana, Beograd,		50
Čabraja Barica, Zagreb,	50	Ružica i Marko, Zagreb,	200	Popović Ivan, Gospić,		200
Kinjerovac Zdenko, Zagreb,	50	Kašuba Mato, Samobor,	50	Zajc dr. Ivan, Zagreb,		50
Oređić Nebojša, Zagreb,	50	Trpin Stanko, Samobor,	50	PD "Vršak", Brod Moravice,		100
Grba Veljko, Zagreb,	40	Miličević Radivoje, Čačak,	100	Prusina Darko, Osijek,		100
Pauković Đurđica, Opatija,	200	Čaplar Vesna, Zagreb,	50	Bez imena Zagreb,		50
Makšan Đuro, Varaždin,	100	Prološćić Joško, Rijeka,	100	Klisura Ranko i Blaženka,		150
Mrdaković Milorad i Nela, Split,	100	Jurić Ivica, Đakovo,	100	Korčula,		500
Damnjanović Siniša, Sarajevo,	100	Žudić Herman, Rijeka,	200	Stanić mr. Petar, Zagreb,		300
Kralj Antun, Zagreb,	100	Brišar Danila, Komen,	100	Vlado Dragan, Dobrica, Zagreb,		1.000
Malinar Hrvoje, Samobor,	200	Valterović Duško, Šabac,	50	Trivanović Ljuban, Zagreb,		500
Bajić Zvonimir, Zagreb,	200	Pejnović Luka, Gospić,	100	Uzelac Gojko, Zagreb,		500
Sekcija seniora PD "Željezničar",	Zagreb,	Ninkov Smiljka i Slavuj,	200	Pavlović Mičo, Zagreb,		100
	325	Novi Sad,	200	Strašek Vilim, Zagreb,		100
Mr. Ph. Štok Ivan, Zagreb,	200	Puharić Bruno, Novalja,	100	Đorđević Dragoslav, Varaždin,		50
Ballon Zorislav, Zagreb,	200	Jagačić Tomislav, Varaždin,	200	Grubišić Meri, Šmrika,		100
Korotaj Maja, Zagreb,	200	Vadić Radoslav, Zagreb,	100	Aleksić Radisav, Samobor,		100
Šargač-Buscher Stanislav, Zagreb,	100	Kasapović Antun, Đurdenovac,	100	Blažević Branko, Mrkopalj,		200
Podobnik Marijan, Sl. Požega,	50	Posavec Velimir, Kučan Gornji,	100	Kereković Marijan, Zagreb,		100
Minder Felicitas, Zagreb,	50	Kvajo Berislav, Buje,	100	Žanić Boris, Karlovac,		100
Batić Mihajlo, Kragujevac,	50	Landau Mladen, Zagreb,	100	Strašek Vilim, Zagreb,		100
Kosir Miroslav, Karlovac,	50	PD "A. Badalov", K. Kambelovac,	200	Sidar Vera, Zagreb,		500
Tišler Tvrtko, Zagreb,	50	Šega Stjepan, Sl. Požega,	100	Crnjak Vaclav, Zagreb,		100
Krivec dr. Ivan, Krapinske Topl.,	100	PD "Sisak", Sisak,	500	Strašek Vilim, Zagreb,		100
Lončarić Nada, Selce,	200	Ungarov Josip, Zagreb,	100	Jalžić Branko, Zagreb,		350
Vilić Siniša, Samobor,	100	Marković Karlo, Zagreb,	100	Loos Marija, Besigheim,		200
Strašek Vilim, Zagreb,	100	Rajak Elvira, Zagreb,	100	SR Njemačka,		200
Pleško Miroslav, Zagreb,	100	Mavrincac Šafar Neda, Rijeka,	100	Mihaljević Vlado, Zagreb,		100
Erceg Drago, Makarska,	100	Kaćunović Anka, Zagreb,	200	Strašek Vilim, Zagreb,		200
Vujičić Lada, Zagreb,	100	Šimunović Antonija, Zagreb,	200	Čanić Tomislav, Ivanec,		100
Grbić Gordana i Željko, Karlovac,	100	Balić Đorđe, Osijek,	200	Bez imena		200
Hrženjak Branko, Bjelovar,	100	Martinek Ivica, Sl. Požega,	100	Binić Branislav, Kraljevo,		300
Rakas-Miladinović, Rijeka,	50	Klasinc Anita, Zagreb,	100	Obradović Neven, Miloš i Alica,		500
Banjad-Šobak Željka, Zagreb,	100	Fidrich Zvonimir, Sl. Požega,	50	Zagreb,		200
Milović Milorad, Šibenik,	100	Znika Franjo, Zagreb,	100	Crnjak Ivana, Zagreb,		200
Oblak Aleksander, Ljubljana,	100	Kristijan Zdenko, Samobor,	100	Tajić Mislav, Zagreb,		250
Mihaljević Marijana, Samobor,	100	Stilinić Ruža, Zagreb,	100	PSD "ŽTP", Bačka Topola,		100
Jedvaj Dragica, Zagreb,	200	Bubonja Milorad, Oštrelj,	100	Sobol Ivan, Grižane,		200
Sušac Martin, Zagreb,	100	Strašek Vilim, Zagreb,	100	Franta Bruno, Zagreb,		100
Đukić Luka, Gospić,	100	Konjic Anđelko, Zagreb,	250	Strašek Vilim, Zagreb,		50
Višković Davor, Makarska,	100	Radaković Milan, Zagreb,	77	Ljoljić Bahrija, Travnik,		50
Armanini Petar, Tržič,	100	Omladina PD "Snežnik",		Ljoljić Tanja, Travnik,		50
Vrbanc Danijel, Karlovac,	150	Ilirska Bistrica,	100	Habibić Saša, Travnik,		100
Bašlin Lucija, Rijeka,	100	Katnić Duško, Crikvenica,	50	Lorković Zdravko, Zagreb,		500
Jugo Boris, Kastav,	100	Strašek Vilim, Zagreb,	100	Bišćan Željko, Zagreb,		500
Purgar Hrvoje, Zagreb,	200	Pučnik Danilo, Zagreb,	100	Rukavina Josip, Sesvete,		1.000
Čerovac Zdenka i Antun,		GP "Viadukt", Zagreb,	10.000	PD "Lipa", Sesvete,		100
Črnomelj,	100	Andreis Igor, Zagreb,	100	Zagorac Jovan, Gospić,		200
Duić Janko, Travnik,	150	Geofizika Zagreb-PZP, Zagreb,	10.000	Kavran Pavao, Rijeka,		200
Obitelj Kelković,		Mihaljević Vlado, Zagreb,	100	Sajko Branko, Zagreb,		200
Donja Konjščina,	100	Felkel Ivo, Zagreb,	50	Nastavak slijedi		
Vadlja Stjepan i Danijela,		Radić Ilija, Novi Sad,	100			
Čakovec,	150	Dragobratović Siniša, Karlovac,	100			
Flajpan Franjo, Križevci,	100	Ljoljić Jovo, Travnik,	100			
Dobnik Jože, Ljubljana,	200	Veronek Darinka, Samobor,	50			

